

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 23 grudnia 2025 r.

Poz. 5874

UCHWAŁA NR XXI/344/25 RADY MIASTA KOŁOBRZEG

z dnia 16 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kołobrzeg na lata 2025-2028

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 1168), po uzyskaniu opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kołobrzeg na lata 2025-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Kołobrzeg.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady

Bogdan Błaszczyk

Załącznik do uchwały Nr XXI/344/25
Rady Miasta Kołobrzeg
z dnia 16 grudnia 2025 r.

MIASTO KOŁOBRZEG WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI na lata 2025–2028

Opracowanie:
Biuro Dokumentacji
Zabytków w Szczecinie

Szczecin 2025

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Program opracowany przez zespół merytoryczny Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie w składzie:

- dr Anna Bartczak – starsza kustosz, historyczka
- dr inż. arch. Aleksandra Hamberg-Federowicz – starsza kustosz
- mgr inż. arch. Aleksander Pukalski – kustosz
- mgr inż. arch. Krzysztof Tymbarski – starszy kustosz, kierownik Zespołu Cyfryzacji BDZ
- mgr Kamila Wójcik – starsza kustosz, historyczka sztuki
- mgr Marta Żukowska-Bosy – kustosz, archeolog, konserwator zabytków

pod kierownictwem dyrektor Marii Witek

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****SPIS TREŚCI**

Wstęp	s. 4
1. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	s. 7
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce ..	s. 8
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Kołobrzegu	s. 20
4. Charakterystyka krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Miasta Kołobrzeg.....	s. 45
5. Ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Miasta Kołobrzeg uwarunkowania prawne	s. 61
6. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w świetle działań Miasta Kołobrzeg	s. 71
7. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania dziedzictwa kulturowego Miasta Kołobrzeg	s. 80
8. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzegu	s. 85
9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg	s. 96
10. Kryteria oceny realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg ..	s. 97
11. Źródła finansowania Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg	s. 98
Załączniki	s. 105

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****WSTĘP**

Podstawowym zadaniem gminnych programów opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego - zarówno stanu zachowania zabytków, jak i udziału zabytków w kształtowaniu rozwoju i wizerunku gminy.

Programy opieki nad zabytkami służyć mogą rozwojowi gminy poprzez określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych.

Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego Gminy Miasta Kołobrzeg poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg lata 2025–2028 zwany dalej „GPONZ 2025–2028”, będący kontynuacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Kołobrzeg na lata 2021–2024, przyjętego Uchwałą Nr XXXI/437/20 Rady Miasta Kołobrzeg, opracowano w oparciu o odpowiednie przepisy, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miasta Kołobrzeg, krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty typu strategicznego, materiały i dokumentacje z zasobu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, archiwum własnego Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie i Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz wiedzę i doświadczenie autorów.

Na wstępie opracowania przedstawiono informację nt. aktów prawa polskiego oraz europejskiego ustanawiających i regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Odrębną część poświęcono charakterystyce krajobrazu i dziedzictwa kulturowego miasta, które jest przedmiotem **„GPONZ 2025–2028”**.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju województwa i powiatu. Z tego względu omówiono (w zarysie) strategiczne dokumenty wojewódzkie, powiatowe i gminne, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji, służące procesom rozwojowym.

Szczególnie istotnym dokumentem w tym zakresie jest Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021–2024 dla Województwa Zachodniopomorskiego¹.

W przygotowaniu niniejszego opracowania – programu – korzystano z „Poradnika metodycznego – gminny program opieki nad zabytkami”, opracowanego

¹ Uchwała Nr XXIX/338/21 z dnia 28 października 2021 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, Dz.U. WZP 2021, poz. 5593. Kolejny program na lata 2025-2028 w opracowaniu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

przez Zespół powołany przez Dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie w 2008 roku².

Główne materiały wykorzystane w tworzeniu programu:

- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021–2024 dla Województwa Zachodniopomorskiego, opr. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie 2021 r.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (zwany dalej „PZPWZ 2020”), oprac. Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2020 r³.
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (zwana dalej „SRWZ 2030”)⁴.
- Aktualizacja „Studium zasobów i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego” do zmiany planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy. Projekt ochrony, oprac. BDZ, 2009 r.
- Wytyczne i zasady zagospodarowania w obszarach kulturowo-krajobrazowych (wyodrębnione w „Studium zasobów i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu....”), oprac. BDZ 2010.
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg na lata 2021–2024, oprac. Wydział Urbanistyki i Architektury.
- Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzegu za lata 2023–2024 oprac. Miejski Konserwator Zabytków.
- Raporty o stanie Gminy Miasto Kołobrzeg za 2021 i 2022 rok.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg, przyjęte Uchwałą Nr XXXIV/466/13 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 12 czerwca 2013 r. i zmienione Uchwałami Rady Miasta Kołobrzeg Nr XLI/631/18 z dnia 27 marca 2018 r., Nr XXXIV/478/21 z dnia 30 marca 2021 r. oraz Nr XXXVI/529/21 z dnia 26 maja 2021 r., Nr XLIX/698/22 z dnia 30 marca 2022 r., Nr III/20/24 z dnia 19 czerwca 2024 r. oraz Nr VI/79/24 z dnia 18 września 2024 r.
- Zasób archiwalny WUOZ w Szczecinie Delegatura w Koszalinie, Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie: dokumentacje konserwatorskie, karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, karty zabytków ruchomych karty cmentarzy, dokumentacje parków.
- Opracowania studialne – strona www Urzędu Miasta Kołobrzeg.
- Bieżące konsultacje z Biurem Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu.

² Od 2010 r. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków nosi nazwę Narodowy Instytut Dziedzictwa.

³ Uchwała Nr XVII/214/20 z dnia 24 czerwca 2020 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

⁴ Uchwała Nr VIII/100/19, z dnia 28 czerwca 2019 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**Zastosowane skróty:

- AZP** - Archeologiczne Zdjęcie Polski
BDZ - Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
GEZ - Gminna ewidencja zabytków
GPR - Gminny Program Rewitalizacji
JST - Jednostki samorządu terytorialnego
MKiDN - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MPZP - Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
NID - Narodowy Instytut Dziedzictwa
OKK - Obszary Kulturowo-Krajobrazowe
GPONZ - Gminny Program Opieki nad Zabytkami
PPOnZ - Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami
PZPWZ 2020 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego
SKZ - Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków
SRWZ - Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego
SUiKZP - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
t.j. - tekst jednolity
UMWZ - Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003
WEZ - Wojewódzka ewidencja zabytków
WPOnZ - Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami
WUOZ - Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
ZWKZ - Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****1. PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem opieki nad zabytkami i ochrony zabytków, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, nałożonych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 84 - 87, Dz.U. z 2003 r., Nr 162 poz. 1568 z późn. zm., t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1292 – z późn. zm.), w której określono tryb sporządzenia oraz cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gminny program sporządza wójt (burmistrz, **prezydent miasta**).

- Gminny program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat.
- Programy gminne przyjmowane są uchwałą Rady Gminy.
- Przed uchwaleniem Program przedstawia się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
- Wójt (burmistrz, **prezydent miasta**) obowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu.
- Uchwalony program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami zdefiniowano w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w której stwierdza się, że programy opieki mają na celu w szczególności:

- **uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;**
- **zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;**
- **wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;**
- **podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;**
- **określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;**
- **podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.**

Reasumując – podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI
NAD ZABYTKAMI W POLSCE**

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP).

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest ustawa z 23 lipca 2003 r. – o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. z późn. zm., Dz.U. z 2024, poz. 1292 z późn. zm.), zwana dalej „ustawa o ochronie 2003”), w której określono m.in. przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Wśród aktów wykonawczych istotnych dla programów opieki nad zabytkami jest Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz.U. 2021 poz. 56).

Wybrane akty wykonawcze i rozporządzenia związane z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- Uchwała nr 242 Rady Ministrów z dnia 08 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026” (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1470).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. 2021 poz. 81).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. 2014, poz. 110).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021, poz. 56).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 nr 30, poz. 259).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. 2004 nr 71, poz. 650).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz.U. 2015, poz. 979).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2019, poz. 1470).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U. 2011 nr 89, poz. 510).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz.U. 2004 nr 124, poz. 1304, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 nr 212, poz. 2153).

Przedmiotem ochrony i opieki jest z a b y t e k, którego definicja według art. 3 „ustawy oooionz 2003” brzmi:

- **zabytek** – *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły*, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, posiadających cechy j.w.;
- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, posiadających cechy j.w.;
- **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- **otoczenie zabytku** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Przedmiot ochrony doprecyzowany został w art. 6, ust. 1 „ustawy o ożionz 2003”, który wskazuje że opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,
 - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - dziełami architektury i budownictwa,
 - dziełami budownictwa obronnego,
 - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1479),
 - instrumentami muzycznymi,
 - wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyskami,
 - kurhanami,
 - relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne – nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6, ust. 2 ustawy).

Formami ochrony zabytków są (art. 7 „ustawy o ożionz 2003”):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 3) uznanie za pomnik historii;
- 4) utworzenie parku kulturowego;
- 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków (decyzje o wpisie podejmowane są z urzędu lub na wniosek posiadacza zabytku położonego na terenie województwa).

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik historii ustanawia Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego ds. kultury, w drodze rozporządzenia. Pomnikiem historii można uznać zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury – określa to art. 15 ustawy ust.1, ust.2 precyzuje, iż wniosek może zostać złożony po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Zgodnie z ust. 4 istnieje możliwość przedstawienia Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosku o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r.

Utworzenie **parku kulturowego** oraz sporządzanie **miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2022 r, poz. 503) leży w kompetencjach samorządu gminy.

Ochrona zabytków realizowana jest przez organy administracji publicznej, co określa art. 4 „ustawy o ożionz 2003”. Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza wg art. 5 „ustawy o obojętnej 2003” polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z „Ustawą o obojętnej 2003”. zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania (art.6).

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w innych dokumentach, planach i strategiach

„Ustawa o obojętnej 2003” precyzuje w art. 18 ust. 1., iż ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw;
- planowaniu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analizie i studium z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy;
- decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami musi być zawarta w dokumentach strategicznych i planistycznych województwa, powiatu, gminy (art. 18 ust.2), m.in. poprzez :

- uwzględnienie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- określenie rozwiązań niezbędnych do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków;
- zapewnienie ochrony zabytków przy realizacji inwestycji;
- ustalenie rozwiązań mających na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego stanu;
- ustalenie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu uwzględniającego opiekę nad zabytkami.

Szczegółowe zasady ochrony poszczególnych zabytków i obszarów zapisywane są, zgodnie z art. 19.1. i 1a w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.), a także w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ochronę zabytków uwzględnia się także w uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z **art. 21 „ustawy o oziorniz 2003”** ewidencja zabytków jest podstawą sporządzania programów opieki nad zabytkami przez gminy, powiaty, województwa. Opracowanie wszelkiego rodzaju koncepcji, wytycznych, projektów rewaloryzacji czy też planów adaptacji i przekształceń obiektów zabytkowych, a także studiów zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opiera się na wiedzy o zasobie zabytkowym, stąd działania te powinny poprzedzać działania ewidencyjne.

Zgodnie z **art. 22 ust. 4 „ustawy o oziorniz 2003”** wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków, zaś zgodnie z ust. 2 wojewódzką ewidencję zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

GEZ nie jest ustawową formą ochrony zabytków, ale faktycznie funkcjonuje jako taka poprzez inne przepisy:

- art. 7, pkt. 4 „ustawy o oziorniz 2003” łącznie z przepisami ustawy Prawo budowlane (art. 36, ust. 3) i ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- obowiązek uwzględniania GEZ w programach opieki wojewódzkich, powiatowych i gminnych (art. 21), które z kolei uwzględnia się przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego;
- obowiązek uwzględniania GEZ w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19, 1.2);
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

UWAGA

Zmiana „ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 22 czerwca 2017 r.”⁵ w zakresie art. 81.1 – wprowadza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie (...) dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (...) nie dotyczy GEZ uchwalonych przed wejściem w życie w/w rozporządzenia. Dotyczy ono w szczególności trybu wpisywania i skreślenia z zasobu WEZ, GEZ, obowiązku

informowania o podjęciu zamiaru o wpisaniu do ewidencji (lub skreślenia) właścicieli zabytków, współpracy samorządów z WKZ.

Podział kompetencji i organizacja organów ochrony zabytków określone są w art. 89–101 „ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 22 czerwca 2017 r.”.

Ustawowo organami ochrony zabytków są:

1. **Minister** właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków (GKZ).

Do kompetencji GKZ należy m.in. opracowywanie krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacja kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami, sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków, prowadzenie krajowej ewidencji zabytków, promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków. Przy ministrze ds. kultury działa Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniodawczo-doradczy. Przy GKZ działa Główna Komisja Konserwatorska, jako organ opiniodawczy.

⁵ Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 1595.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

2. **Wojewoda**, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Do zadań wojewódzkiego konserwatora zabytków należy m.in.: realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie; wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych; sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych; organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; opracowywanie wojewódzkich planów ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych; upowszechnianie wiedzy o zabytkach; współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków. Przy WKZ działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniodawczy.

Zmiany w „ustawie oozionz 2003” przeprowadzone w latach 2017–2023.

W 2017 roku uwzględniono zmiany wprowadzone:

- 1) ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz. U. poz. 397);
- 2) ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774);
- 3) ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1330 i 1887);
- 4) ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów (Dz. U. poz. 1505);
- 5) ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz. U. poz. 1887);
- 6) ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. poz. 1948 oraz z 2017 r. poz. 379);
- 7) ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60);
- 8) ustawą z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1086);
- 9) ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1595)

Wprowadzono zmiany m.in. w:

- zasadach wywozu zabytków za granicę,
- udzielaniu pozwoleń na prowadzenie prac przy zabytku,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- uprawnień do prowadzenia, kierowania i nadzoru nad pracami przy zabytku,
- restytucji zabytków,
- powoływania wojewódzkich konserwatorów zabytków,
- powoływania członków ciał doradczych: Rady Ochrony Zabytków, Głównej Komisji Konserwatorskiej, Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków.

Nowe są zasady karania za działania przeciw zabytkom, z wprowadzeniem kar aresztu i ograniczenia wolności do lat 5 oraz wysokich kar pieniężnych – do trzydziestokrotności minimalnego wynagrodzenia (rozdział 10a i 11 - „ustawa o ożionz 2003”). Powołany został (art. 83b - „ustawa o ożionz 2003”) nowy państwowy fundusz celowy: **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**, którego dysponentem jest minister kultury i dziedzictwa narodowego, zasilany finansowo z ww. kar pieniężnych.

Na mocy zmian, **od 2017 r. obowiązuje możliwość udzielania przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane także przy zabytkach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81.1. „ustawa o ożionz 2003”)**. Zasady udzielania dotacji mają zostać określone w uchwałach organów udzielających dotacji.

W 2018 roku ustawa o ochronie zabytków otrzymała kolejny tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 2067, 2245. Uwzględniono m.in. zmiany wprowadzone:

- 1) ustawą z dnia 24 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 10), w zakresie przepisów wykonawczych dotyczących usunięcia drzew lub krzewów;
- 2) ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669);
- 3) ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. – o zmianie ustawy Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw.
- 4) ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2020 poz. 282, z późn. zm. (782 i 1378 dot. planowania)

W 2020 roku wprowadzony został tekst jednolity ustawy uwzględniający wszystkie poprzednie zmiany (Dz.U. 2020 poz. 282). Uwzględniono m.in. zmiany wprowadzone:

- ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2245 oraz z 2019 r. poz. 1287);
- ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (DZ.U. poz. 1696) oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem 6 lutego 2020 r.;
- ustawą z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia parlamentu europejskiego i rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/we (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (DZ.U. poz. 730).

Po publikacji tekstu jednolitego, w 2020 r. wprowadzone zostały jeszcze dwie zmiany do ustawy o ochronie zabytków, wynikające z wprowadzonych zmian w ustawach:

- ustawie z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (DZ.U. 2020 poz. 1378);
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy - prawo geodezyjne i kartograficzne oraz niektórych innych ustaw (DZ.U. 2020 poz. 782).

W 2021 roku wprowadzone zmiany dotyczyły m.in.:

1. wpisów i skreśleń z rejestru zabytków (odniesienie do katastru nieruchomości);
2. uwzględniania tematyki ochrony zabytków w dokumentach planistycznych i strategicznych.

W 2022 roku – tekst jednolity ustawy (Dz.U. 2022, poz. 840).

30 maja 2023 r. ogłoszono nowy tekst jednolity ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2023, poz. 951). Zmiana uwzględnia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dn. 18 maja 2023 r. w sprawie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, ust. 5, pkt. 3). Trybunał Konstytucyjny orzekł:

Art. 22 ust. 5 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

W 2024 roku - tekst jednolity ustawy (Dz.U. z 2024, poz. 1292).

Między innymi w art. 87, dotyczącym opracowania wojewódzkiego / powiatowego / gminnego programu opieki nad zabytkami uchylono w pkt. 2. zapisy dotyczące celu:

- *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- *wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.*

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy.

Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy o samorządzie gminnym określa zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy”.

W szczególności zadania własne obejmują m.in. zagadnienia:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych; wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy.

Zadania gminy mogą być związane bezpośrednio lub pośrednio z dziedzictwem kulturowym. W gminnych planach, bowiem nie sposób pominąć zabytków w sprawach dotyczących budownictwa mieszkaniowego (np. pierzeje z domami mieszkalnymi o wartościach zabytkowych), przy rozwiązywaniu problemów dotyczących utrzymania dróg i mostów oraz organizacji ruchu czy też zieleni gminnej i zadrzewień (obsadzenia traktów, zieleni cmentarzy, parków) lub promocji gminy.

Inne istotne uregulowania prawne dotyczące zabytków:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2022, poz. 503 ze zm.) z aktami wykonawczymi.
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tj. Dz.U. 2021, poz. 2351 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1973 ze zm.) z aktami wykonawczymi.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2022, poz. 916 ze zm.), uwzględnia ochronę cech charakterystycznych danego krajobrazu, a wśród walorów chronionych wymienia się wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tej ustawy są parki krajobrazowe – obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe.
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1947).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1899 ze zm.).
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. 2020, poz. 194).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1038 ze zm.).
- Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. 2021, poz. 2373 z późn. zm.). Na mocy ww. ustawy ochrona „obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków” otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. ustawa krajobrazowa (Dz.U. 2015, poz. 774 z późn. zm.). Ustawa nakłada na władze samorządowe województwa obowiązki w zakresie krajobrazu kulturowego i sporządzenia audytu krajobrazowego.
- Ustawa z dnia 07 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023, poz. 1688).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 609) w art. 7 ust. 1 uznaje ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, a także sprawy kultury, zieleni i cmentarzy gminnych za zadanie własne gminy.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 385): Określa, że celem muzeów jest m.in. gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów (art. 1 ww. ustawy).
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2393): Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego.
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r., poz. 164): materiały w narodowym zasobie archiwalnym to wszelkie materiały mające znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej o m.in. działalności Państwa i rozwoju kultury (art. 1 ww. ustawy).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U z 2004 r. nr 212 poz. 2153). Ochrona zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta); plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA KOŁOBRZEG

3.1. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu**
(Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190 – załącznik)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. – La Valetta**
(Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564)

Konwencja dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- **Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja**
(Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu, który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarke i planowanie krajobrazu. W konwencji tej

zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.**
(Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585)

Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwój, z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

- **Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy**
przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie, weszła w życie 1 grudnia 1987 r. Przez Polskę została podpisana 19 października 2011 r. (Dz.U. 2012 poz.2010)

Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków.

- **Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego**
przyjęta w Paryżu dnia 17 października 2003 r.,
przez Polskę przyjęta 8 lutego 2011 r., Dz.U. Nr 179, 2011, poz. 1018.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Celem Konwencji jest objęcie ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego rozumianego wg UNESCO jako: „praktyki, wyobrażenie, przekazy, wiedza i umiejętności jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego”. Krajowa lista jest spisem przejawów żywego dziedzictwa niematerialnego z terenu Polski i ma charakter wyłącznie informacyjny. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Jednostki samorządu terytorialnego zachęcane są do gromadzenia informacji na temat dziedzictwa niematerialnego w Polsce, inicjowania programów, mających na celu jego ochronę oraz do współpracy w zakresie działań, związanych z jego ochroną, dokumentacją i popularyzacją.

➤ **Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z regulaminem wykonawczym do tej konwencji oraz protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego**

podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 roku (Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212)

Ochrona dóbr kulturalnych w rozumieniu konwencji objęła opiekę nad nimi oraz ich poszanowanie podczas konfliktu zbrojnego. Wyróżnione zostały dwa poziomy ochrony: w czasie pokoju i w czasie wojny. Państwa zobowiązały się do organizacji ochrony dóbr kulturalnych już w czasie pokoju, by zapewnić im stosowną ochronę wobec dających się przewidzieć następstw konfliktu zbrojnego. Ustalono również, że dobra kultury nie mogą być przedmiotem represaliów. Konwencja haska z 1954 r. wprowadziła dwa rodzaje ochrony dóbr kulturalnych: ochronę ogólną i ochronę specjalną. Ochroną ogólną objęte są dobra kulturalne zdefiniowane w art. 1 konwencji. Są to te dobra kulturalne, którym nie przyznano ochrony specjalnej. Ochrona ogólna składa się z dwóch elementów, tj. opieki i poszanowania. **Opieka** nad dobrami kulturalnymi polega na podjęciu działań przez państwa - strony za pomocą uznanych przez nie środków, które mają na celu zabezpieczyć dobra kulturalne na terytorium własnego państwa przed możliwymi do przewidzenia skutkami konfliktu zbrojnego. Ponadto ww. ochrona zobowiązuje państwa do podejmowania tego typu działań już w czasie pokoju. Natomiast poszanowanie dóbr kulturalnych to zobowiązanie państw – stron konwencji do szanowania dóbr kulturalnych położonych zarówno na ich własnym terytorium, ale także na terytorium innych państw.

➤ **Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury.**

Przyjęta w Paryżu w dniu 17 listopada 1970 r. (Dz.U. 1970 nr 20 poz.106).

Państwa zobowiązują się do utworzenia na swoim terytorium jednej lub kilku krajowych służb ochrony dziedzictwa kulturalnego oraz do przeciwdziałania nielegalnym praktykom dostępnymi im środkami.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

➤ **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE**
(*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)

W ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 76 poz. 489) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE.

Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny (wraz ze zdefiniowaniem ograniczeń dostępu do tych danych, jeśli wymaga tego interes Państwa).

➤ **Znak Dziedzictwa Europejskiego**
(decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1194/2011 z dnia 16 listopada 2011 roku ustanawiająca działania Unii Europejskiej na rzecz ZDE)

Unia Europejska (UE) ustanawia Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany znajdującym się na terytorium Unii obiektom odgrywającym istotną rolę w historii, kulturze oraz w budowaniu Unii. Jego zadaniem jest zwrócenie uwagi na **wspólne dziedzictwo kulturowe** w celu wzmocnienia poczucia przynależności do Unii wśród obywateli oraz wzmocnienia dialogu między kulturami. Ponadto, w szczególności przez turystykę kulturalną, dziedzictwo odgrywa ważną rolę w rozwoju gospodarczym regionów europejskich, które skorzystałyby z nadania mu odpowiedniej rangi.

Nacisk został położony na **europejską wartość symboliczną** obiektów i ich **wymiar pedagogiczny**; odróżnia to znak dziedzictwa europejskiego od inicjatyw w zakresie dziedzictwa realizowanych przez UNESCO i Radę Europy.

Kryteria przyznawania

Do przyznania znaku kwalifikują się zabytki, miejsca naturalne, obiekty podwodne, archeologiczne, przemysłowe lub miejskie, krajobrazy kulturowe, miejsca pamięci, dobra i obiekty kultury i dziedzictwo niematerialne związane z danym miejscem, w tym dziedzictwo współczesne.

Wspólne wnioski mogą być składane dla **obiektów międzynarodowych** usytuowanych w kilku państwach członkowskich, które łączy jeden konkretny temat, jak również dla **krajowych obiektów tematycznych** obejmujących kilka obiektów usytuowanych w tym samym państwie członkowskim, które łączy taki sam temat.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****➤ Znak Błękitnej Tarczy (znany także jako „Blue Shield”)**

Znak został stworzony do oznakowania obiektów kultury, aby zapewnić im ochronę przed atakiem w razie konfliktu zbrojnego. Jest kulturowym odpowiednikiem Czerwonego Krzyża. Symbol ten, zaprojektowany przez Polaka prof. Jana Zachwatowicza, został określony w Konwencji haskiej z 1954 r. (Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r.).

Zgodnie z art. 12 „ustawy uo o zio n z 2003” Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Wzór znaku opartego na Błękitnej Tarczy, jego wymiar i miejsce umieszczenia na zabytku nieruchomym określa rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U.2004, nr 30, poz. 259). Umieszczanie znaku na zabytku jest elementem promocji dziedzictwa narodowego, ma przyczynić się także do podniesienia świadomości u mieszkańców i turystów o wartości danego zabytku. Zwolenie na umieszczenie znaku na zabytku wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

**3.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY
ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI****➤ STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 –
z perspektywą do 2030**

(Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r., Monitor Polski z 2017 r., poz. 260).

W zapisach Strategii, w punkcie 4. „Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej”, w działaniach do 2030 r. zapisano:

„Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – poprzez wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO)”.

Wśród projektów strategicznych wymienione zostały m. in.: Dziedzictwo buduje wspólnotę (sieć muzeów historycznych), Kultura/ Dziedzictwo/ Wspólnota (wsparcie bibliotek, domów kultury, archiwów państwowych), Kolekcje (wspieranie instytucji kultury w tworzeniu kolekcji sztuki współczesnej).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

➤ **KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030 („KSRR 2030”)⁶**

Przyjęta uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r., Monitor Polski, z 2019 r., poz. 1060.

„KSRR 2030” zastąpiła „Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”. Rozwija postanowienia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, określone w filarze rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. „KSRR 2030” jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030⁷.

➤ **KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI na lata 2023–2026, zwany dalej („KPOZiOnZ 2023–2026”)**

(Przyjęty uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 08 grudnia 2023 r., M.P. z 2023, poz. 1470)

W „KPOZiOnZ 2023–2026” dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce, w trzech podstawowych obszarach:

- 1) organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- 2) stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- 3) komunikacji, partycypacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Głównym celem „KPOZiOnZ 2023–2026” jest zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce. Do realizacji tego celu opracowano trzy cele szczegółowe dotyczące:

- weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości;
- wzmocnienia potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków;
- roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Do realizacji wszystkich celów i zadań wymienionych w „KPOZiOnZ 2023–2026” opracowano szczegółowy harmonogram wraz z planem finansowym programu. Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka.

⁶ <https://www.mii.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarzadzanie-rozwojem-kraju/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego-2030/>

⁷ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Rozwiązaniem porządkującym zagadnienia przedstawione w **„KPOZiOnZ 2023–2026”** są kierunki działań, wskazujące na konkretne zadania priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, przyjęte do realizacji do 2026 r. Są to:

- podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju;
- ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości;
- realizacja międzynarodowych zobowiązań;
- cyfryzacja procesów administracyjnych;
- wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków;
- reforma finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych;
- edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Budżet **„KPOZiOnZ 2023–2026”** wynosi 55,8 mln zł, a podmiotami koordynującymi zadania są:

- Departament Ochrony Zabytków
- Narodowy Instytut Dziedzictwa
- Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

UWAGA – W 2024 r. doszło do połączenia Narodowego Instytutu Dziedzictwa z Narodowym Instytutem Konserwacji Zabytków, co skutkuje zmianą zakresu realizacji i koordynacji zadań.

Niektóre zadania szczegółowe, zapisane w „KPOZiOnZ 2023–2026”, mogą mieć odniesienie do realizacji zadań w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kołobrzeg na lata 2025–2028. Do takich zadań należą m.in.:

- 1.2.4. System bezpieczeństwa zabytków
 - np. wypracowanie katalogu i rekomendacji w zakresie kategorii i znaczenia zabytków w danym regionie
- 2.2.3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D
 - np. typowanie obiektów (w porozumieniu z WKZ) do cyfryzacji
- 2.3.1. Premia zabytkowa
 - tworzenie nowego instrumentu finansowego dla właścicieli zabytków
- 3.1.2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami
 - np. konspekty / poradniki / szkolenia
- 3.1.5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich
 - np. podczas okolicznościowych wydarzeń plenerowych
- 3.1.7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów
- 3.2.1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****➤ OCHRONA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO**

16.08.2011 roku w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

(Polska ratyfikowała Konwencję 22.10.2010 r. , Dz.U. 2011 Nr172 poz. 1018)

Narodowy Instytut Dziedzictwa (instytucja kultury, stanowiąca zaplecze eksperckie MKiDN) zajmuje się zagadnieniami związanymi z dziedzictwem niematerialnym i jego ochroną w Polsce, w odniesieniu do Konwencji UNESCO z 2003 roku. Przygotowano założenia i procedury dotyczące ochrony dziedzictwa niematerialnego, wytyczne w sprawie składania wniosków o wpis na krajową listę dziedzictwa niematerialnego, formularze wniosku zgłoszeniowego, załączniki do wniosku oraz instrukcje i stronę internetową.

(www.zabytek.pl, www.nid.pl, <http://niematerialne.nid.pl/>).

Obejmowane ochroną na terenie Polski elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinny:

- być żywe, odzwierciedlające zarówno tradycyjne, jak i współczesne praktyki, w których wyraża się tożsamość grup kulturowych;
- mieć charakter (...) włączający, nie służący przypisywaniu wyłączności na określone praktyki danej grupie lecz wzmacnianiu spójności społecznej, podtrzymywanej w różnorodnych przejawach niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- ponieważ niematerialne dziedzictwo jest zakorzenione we wspólnotach, oznacza to, iż może zostać uznane za element tożsamości i tradycji określonych wspólnot tylko i wyłącznie przez nie same i za ich zgodą;
- elementy wpisane na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą być następnie wpisane na listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości - prowadzoną przez UNESCO.

Dziedzictwo niematerialne to m.in.:

- tradycje i przekazy ustne (np. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamentsy pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe), w tym w języku jako nośniku niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (np. tradycje wokalne, instrumentalne i taneczne; widowiska religijne, karnawałowe i doroczne);
- praktyki społeczno-kulturowe (np. zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy; sposoby świętowania; praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (...));
- wiedza i praktyka dotycząca przyrody i wszechświata (np. tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie; meteorologia ludowa, tradycyjne sposoby

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

gospodarowania, tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania: miłosne, medyczne);

- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wpis dokonywany jest na wniosek: grup, wspólnot oraz organizacji pozarządowych. W uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dany element dziedzictwa niematerialnego kultywowany jest jedynie przez pojedyncze osoby, również na wniosek jednostek.

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi również krajowy rejestr dobrych praktyk w zakresie ochrony dziedzictwa niematerialnego. Jest to platforma do wymiany doświadczeń oraz inspiracji dla wszystkich stron zainteresowanych ochroną niematerialnego dziedzictwa.

[\(http://niematerialne.nid.pl/Ochrona_dziedzictwa/Dobre_praktyki/\)](http://niematerialne.nid.pl/Ochrona_dziedzictwa/Dobre_praktyki/)

➤ **KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA 2030**

Uchwała Nr 136 Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 2022 r. (M.P. z 2022 r. poz. 746)

Dokument diagnozuje najważniejsze wyzwania rozwojowe miast i ich obszarów funkcjonalnych. Zakres tematyczny wyzwań wpisuje się jednocześnie w debatę europejską i megatrendy rozwoju obszarów zurbanizowanych, których bieżąca analiza pozwala lepiej planować przyszłe działania. KPM 2030 formułuje rozwiązania i określa planowane działania administracji rządowej w zakresie prawnym, finansowym oraz organizacyjnym na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i miejskich obszarów funkcjonalnych. Dokument jest jednocześnie służebny wobec władz samorządowych i społeczności lokalnych – wyposaża je w narzędzia i możliwości do sprawczego działania.

Łącznie wyznaczono 11 wyzwań dla polskich miast: dbałość o ład przestrzenny i estetyczny, niwelowanie procesów chaotycznej suburbanizacji, wzmocnienie współpracy samorządowej w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu w miastach, poprawa jakości środowiska przyrodniczego w miastach, zapewnienie zrównoważonego i zintegrowanego systemu mobilności miejskiej w miejskich obszarach funkcjonalnych, poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, poprawa dostępności mieszkaniowej, poprawa zdolności inwestycyjnych miast, zwiększenie wykorzystania potencjału społecznego oraz przyspieszenie tempa transformacji cyfrowej miast.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

3.3 POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

➤ STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO („SRWZ 2030”) do roku 2030

(Przyjęta dnia 28 czerwca 2019 r. uchwałą nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego).

„SRWZ 2030” wskazuje wizję rozwoju regionu, obszary priorytetowe, główne cele działań, wykraczające czasem poza sferę bezpośrednich kompetencji samorządu województwa. Zmiany demograficzne, aktywność społeczno-publiczna, edukacja, „niebieska gospodarka”, odnawialne źródła energii oraz turystyka to atuty, jakimi dysponuje Pomorze Zachodnie, a równocześnie wyzwania, jakie przed nim stoją. By móc się rozwijać, poprawiać jakość życia trzeba budować otwartą społeczność, dynamiczną gospodarkę, sprawny samorząd i partnerski region. To cele wyznaczone w nowej Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030⁸.

Wśród zasad zrównoważonego rozwoju wskazuje się na potrzebę poszanowania zasobów środowiska i zachowanie spójności przestrzennej, poprzez zarządzanie i planowanie zapewniające utrwalanie ładu przestrzennego na każdym szczeblu samorządu.

➤ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO na lata 2021–2027

(obecnie trwają prace nad przyjęciem RPO WZ 2021–2027)

Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo. Celem strategicznym Programu jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Dokument „Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Roboczy opis celów szczegółowych (wersja z sierpnia 2021 roku)” wskazał m.in. priorytet 5: PRZYJAZNE MIESZKAŃCOM POMORZE ZACHODNIE zawierający cel szczegółowy (VI) – wzmocnienie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. W komentarzu podkreślono, że:

„Posiadanie dużej liczby zabytków w województwie wymaga ukierunkowania wsparcia ochrony dziedzictwa kulturowego na obszary, które będzie można udostępnić turystom. Działania te umożliwią dywersyfikację oraz poprawę jakości oferty

⁸ <http://bip.rbip.wzp.pl/artukul/strategia-rozwoju-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-do-roku-2030>.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

turystycznej oraz przyczynią się do wzrostu roli turystyki jako czynnika sprzyjającego rozwojowi społeczno-gospodarczemu regionu. Wyzwaniem w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, związanym również z podnoszeniem atrakcyjności turystycznej regionu, jest poprawa stanu zabytków”.

➤ **PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO, zwany dalej („PZPWZ 2020”)**

Przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/2010 z dn. 29.10.2010 r. Przystąpienie do zmiany planu nastąpiło Uchwałą nr 555/18 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 09.04.2018 r. przyjmującą projekt zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko oraz uruchomienia procedury opiniowania i uzgadniania projektu.

UWAGA: W 2020 r. nastąpiła aktualizacja Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 24 czerwca 2020 roku)

Jest to opracowanie o charakterze regionalnym, które stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań; formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w długiej perspektywie. Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową; spójności wewnętrznej województwa; zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.

Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć m.in.:

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i **dziedzictwo kulturowe**;
- harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

Ustalenia „**PZPWZ 2020**” nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

Uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z **terenu województwa zachodniopomorskiego**, z uwzględnieniem konieczności uzgodnień z ZWKZ, leży w kompetencjach gmin.

We wszystkich planach dotyczących obszarów wpisanych do rejestru zabytków – np. układów staromiejskich, zabytkowych zespołów folwarcznych, pałacowych, parkowych – znajdują się zapisy ustalające warunki ochrony zabytków. Dla innych obszarów chronionych, na których znajdują się np. obiekty z wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków, także wprowadzane są indywidualne zapisy. Plany i ich

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

aktualizacje tworzone są zgodnie z potrzebami poszczególnych samorządów lub inwestorów.

Jednym z ważniejszych elementów planu jest część poświęcona stanowi zachowania dziedzictwa kulturowego opracowana przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie⁹, pn. „Aktualizacja Studium i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego” do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego”.

Opracowanie to wskazało **Parki Kulturowe (PK) i Obszary Kulturowo-Krajobrazowe (OKK)**.

W „PZPWZ 2020” wskazano kategorię obszarów kulturowo-krajobrazowych (**OKK**) z zaleceniem uwzględniania ich w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego¹⁰. Na obszarze woj. zachodniopomorskiego wyodrębniono 30 OKK.

Kołobrzeg znalazł się w granicach dwóch z nich: **OKK-10 „Dolina Parsęty” i OKK-30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski”**.

Miasto zostało zarekomendowane do utworzenia Parku Kulturowego **PK-17 „Kołobrzeg”**.

Zapis brzmi:

„PK Kołobrzeg – Budzistowo”: miasto o przeszło 1000-letniej historii, historyczna twierdza („od grodu po schron”), symbol chrystianizacji Pomorza. Słowiański Kołobrzeg znajdował się w oddalonym o 3 km Budzistowie, gdzie już w IX w. znajdowało się grodzisko wyżynne, dwuczłonowe. Lokacja na prawie lubeckim w 1255

⁹ Biuro Dokumentacji Zabytków to instytucja kultury samorządu województwa zachodniopomorskiego, wyspecjalizowana w ochronie i dokumentacji dziedzictwa kulturowego; opracowanie powstało w 2010 r.

¹⁰ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, Szczecin 2020.*, s. 136–139.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

r., od 1361 miasto należało do Hanzy¹¹. Miasto o zachowanym układzie urbanistycznym Starego Miasta (odtworzony) z bazyliką mariacką (z wyposażeniem od gotyku po czasy współczesne). W mieście znajdują się pozostałości umocnień obronnych z okresu średniowiecza, z czasów nowożytnych i z lat 50-tych XX w (umocnienia wybrzeża Rokossowskiego). Na rynku znajduje się neogotycki ratusz Schinkla, nieopodal pałac Braunschweigów, w którym mieści się Oddział Historii Miasta oraz kamieniczka gotycka siedziba Muzeum Oręża Polskiego. Liczne kamienice o detalu neoklasycystycznym i neobarokowym. Dzięki wykorzystaniu solanek i pokładów borowiny od pocz. XIX w. Kołobrzeg staje się znanym uzdrowiskiem. Miasto znajduje się na trasie Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego, na trasie Bałtyckiego Szlaku Fortecznego, na trasie Szlaku Solnego oraz na terenie planowanego PKK „Dolina Parsęty”.

OKK 10 „Dolina Parsęty”

Obszar doliny i części dorzecza Parsęty, wytyczony od źródeł w okolicach Szczecinka do ujścia w Kołobrzegu, w obrębie gmin: Szczecinek Barwice, Grzmiąca, Połczyn Zdrój, Białogard, Karlino, Gościno, Dygowo, **Kołobrzeg**. Obszar objęty ochroną krajobrazu Natura 2000.

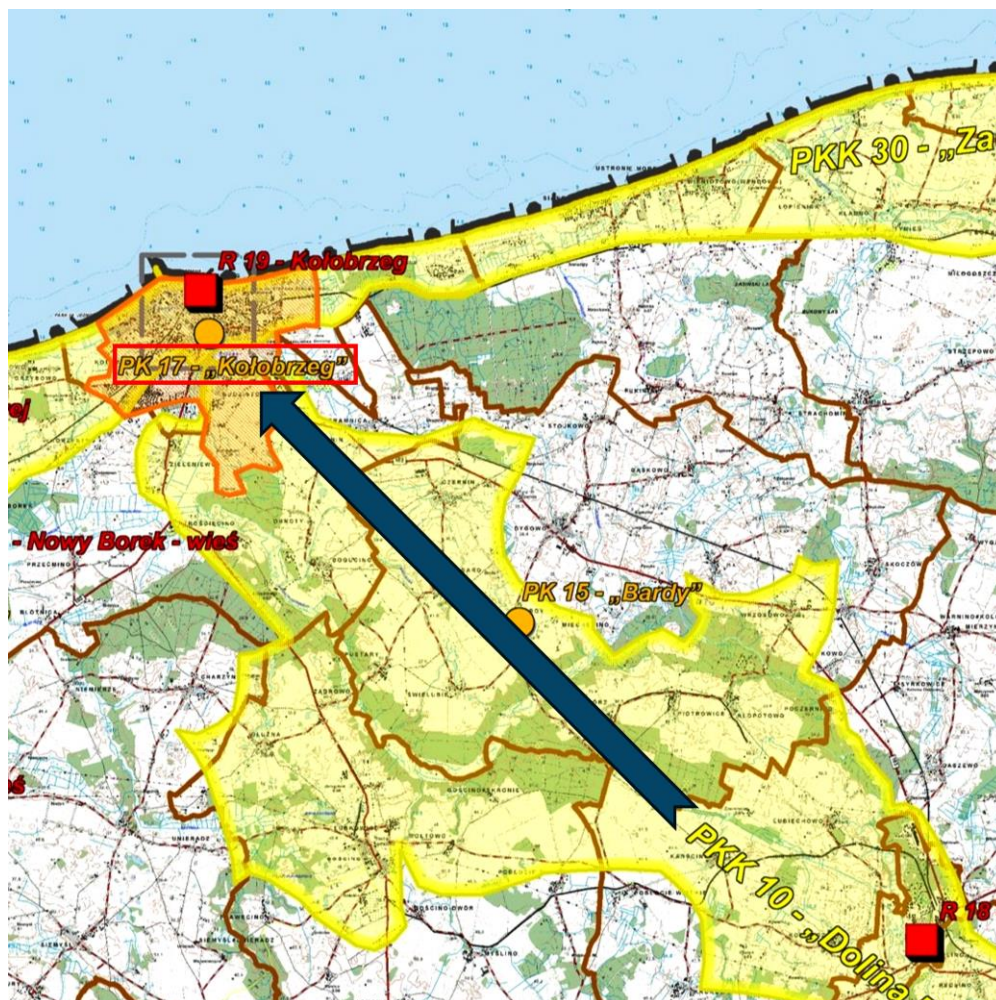
Zapisy dotyczące Kołobrzegu dotyczą m.in. walorów kulturowych:

„*Budzistowo* – kompleks wczesnośredniowiecznych grodzisk i osad podgrodowych, dziś częściowo zabudowanych, będących kolebką Kołobrzegu. *Kołobrzeg* – w północnej części Wyspy Solnej znajdowały się średniowieczne warzelnie soli. [...] Ujście Parsęty do morza stanowiło dogodne warunki do budowy portu i handlu; już w X-XI w.

¹¹ Zapis na prawach cytatu, dlatego nie zmieniano podanej przez autorów „PZPWZ 2020” daty przystąpienia miasta do Hanzy.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

eksploatowane były źródła solankowe w Kołobrzegu. Po wyprawach chrystianizacyjnych Bolesława Krzywoustego ustanowiono w Kołobrzegu siedzibę biskupstwa. Z okresu średniowiecza pochodzą najstarsze budowle (zabytki) na tym obszarze: gotyckie kościoły w Kołobrzegu i Białogardzie. [...] Kołobrzeg - jednego z najstarszych miast na Pomorzu, gród z warzelnią soli, w 1000 r. włączony przez Bolesława Chrobrego do państwa polskiego. Ponownie przejęte przez Polskę za czasów Bolesława Krzywoustego (1103 r.) z siedzibą biskupstwa. W latach 1187-1227 pod panowanie Duńczyków. 1255 r. lokacja miasta na prawie lubeckim; w XIII i XIV w. silny ośrodek hanzeatycki. W czasie wojny 30-letniej pod panowaniem Szwecji, następnie podległe Brandenburgii. Zniszczone w trakcie wojny 7-letniej i wojen napoleońskich. Od poł. XIX w. rozwój uzdrowiska nadmorskiego. Miasto znacznie zniszczone w czasie II wojny światowej.

Zabytki: układ staromiejski, konkatedra p.w. Wniebowzięcia NMP (bud. 1280-1301, odbud. po 1945 r.), zespół klasztorny diakonis (2 poł. XIX w.), parki kołobrzeskie (XIX-XX w.), pozostałości umocnień twierdzy kołobrzeskiej (reduta, przyczółki, latarnia – XVIII-XVIII w.), zespół fortów (1807 r.), Baszta Lontowa (XIV w.), ratusz (1364, 1829-32 wg projektu Schinkla), kamienica Schliffenów (XV w.), pałac rodziny Braunschweig (XVIII/XIX w.), elewatory, magazyny, domy. [...] Obszar doliny Parsęty, na całym

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

biegu, od źródła w okolicach Szczecinka do ujścia w Kołobrzegu objęty (wzdłuż rzeki) ochroną krajobrazu Natura 2000.”

Zalecenia do ochrony i kształtowania krajobrazu obszaru OKK 10 „Dolina Parsęty” obejmują m.in.:

- uczytelnienie i zachowanie materialnych świadectw rozwoju kulturowego terenów nadrzecznych;
- rewitalizacja i zagospodarowanie terenów nadrzecznych w nawiązaniu do dawnego zagospodarowania, zagospodarowanie pozostałości dawnych budowli na rzece i jej dopływach na potrzeby funkcjonującego szlaku kajakowego,
- utrzymanie funkcji i zaplecza portu w Kołobrzegu;
- zakaz lokalizacji obiektów wielkokubaturowych i urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w zasięgu obszarów ekspozycji historycznych dominant, wskazanych wartościowych układów kompozycyjnych. Decyzje o lokalizacji nowych inwestycji poprzedzać studiami krajobrazu.
- ochrona i rewaloryzacja kompozycji architektoniczno-przestrzennej historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych poprzez regulacje w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad: utrzymania/uczytelnienia historycznego układu komunikacyjnego, ulic i placów, ich przekrojów, historycznych linii rozgraniczających i linii zabudowy, utrzymanie historycznych podziałów parcelacyjnych, zasad lokalizacji zabudowy w obrębie parceli, skali i architektury zabudowy
- utrzymanie w dobrym stanie zabudowy o walorach zabytkowych (lokalnych
- i ponadlokalnych) – zgodnie z zapisami w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- ochrona relikwów osadnictwa pradziejowego z dopuszczeniem inwestycji na określonych warunkach,

Potencjał turystyczny (istniejące trasy turystyczne, polecane trasy i punkty do turystycznego zagospodarowania)

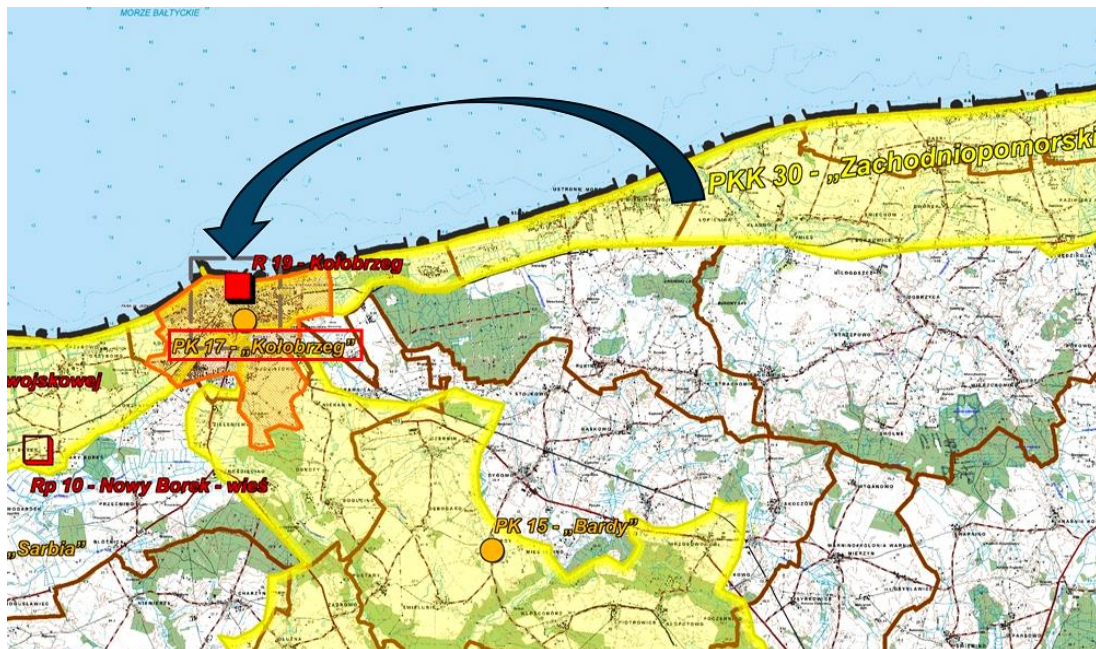
Rzeka Parsęta stała się osnową działania Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty (1992 r.), który realizuje programy i projekty proekologiczne w oparciu o środki, m.in. z zakresu turystyki, gospodarki wodnej, edukacji ekologicznej, promocji i zrównoważonego rozwoju tego obszaru. Na tym obszarze wytyczone są liczne szlaki kajakowe, wędkarskie, piesze, rowerowe, konne.

OKK 30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski”

Obejmuje obszar wzdłuż wybrzeża Bałtyku, w obrębie gmin: Świnoujście, Międzyzdroje, Wolin, Dziwnów, Rewal, Trzebiatów, **Kołobrzeg**, Ustronie Morskie, Mielno, Koszalin, Darłowo, Postomino, w granicach geograficznego Pobrzeża Bałtyku (wyspy Uznam i Wolin, Wybrzeże Trzebiatowskie, Wybrzeże Słowińskie). To obszar, na którym występują elementy historycznego zagospodarowania - najbardziej swoiste dla

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

terenu województwa zachodniopomorskiego (latarnie morskie, uzdrowiska, porty, stocznie), które znajdują się także w Kołobrzegu.

Walory kulturowe podkreślone w opracowaniu dotyczące Kołobrzegu to „ślady wczesnośredniowiecznych początków miasta Kołobrzeg – zespół grodzisk wraz z częściowo już zabudowanym podgrodzem” w Budzistowie, latarnia z 1909 r. na bastionie dawnego Fortu Ujście, odb. po 1945 r., port o metryce XIII w., rozb. ok. 1660 r.; w l. 30. XX w. funkcjonowały 3 spichlerze i 5 elewatorów, Reduta Schilla” - na Wyspie Solnej, relikty dwóch fortów - „Szaniec Kamienny” i „Wilczy Szaniec” (zaadaptowany na amfiteatr), objęty ochroną układ staromiejski.

Wśród zaleceń do ochrony i kształtowania krajobrazu obszaru OKK 30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski” znalazły się:

- ❖ zachowanie i wyeksponowanie zasadniczych elementów krajobrazu kulturowego obrazujących historię procesów osadniczych w przymorskim krajobrazie naturalnym;
- ❖ utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg wraz z obsadzeniami (uzupełnianie nasadzeń z utrzymaniem składu gatunkowego) z zaleceniem urządzania historycznych tras krajobrazowo-widokowych;
- ❖ zahamowanie niekorzystnych procesów degradujących krajobraz, powstałych w wyniku „przeinwestowania” w strefie nadmorskiej i dążenie do zrównoważonego rozwoju tego obszaru, który może zapewnić długotrwałą atrakcyjność turystyczno-wypoczynkową;
- ❖ ochrona i rewaloryzacja kompozycji architektoniczno-przestrzennej historycznych układów miejskich [...];
- ❖ zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę układu (z dominantami - kościołami), zachowanie osi kompozycyjnych i powiązań widokowych;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- ❖ utrzymanie skali i charakteru zabudowy uzdrowiskowej w miejscowościach nadmorskich;
- ❖ utrzymanie funkcji portów i przystani rybackich z właściwymi im atrybutami; zachowanie, konserwacja i zagospodarowanie zabytków przymorskiego dziedzictwa kulturowego;
- ❖ utrzymanie w dobrym stanie innej zabudowy o zabytkowych walorach lokalnych i ponadlokalnych (zasób powinien być określony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i gminnej ewidencji zabytków).

➤ **WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021–2024, zwany dalej „WPONZ 2021–2024”**

(Przyjęty Uchwałą nr XXIX/338/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 28 października 2021 roku)¹²

„**WPONZ 2021–2024**”¹³ zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWZP, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa. Wobec innych właścicieli zabytków może pełnić jedynie funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Samorząd Województwa w ramach aktualnych możliwości finansowych i organizacyjnych może tworzyć warunki wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

W osiągnięciu celów „WPONZ 2021–2024” fundamentalną kwestią jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu, np. poprawa materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez ustalenie pierwszeństwa w przyznawaniu środków na rzecz określonej grupy zabytków (np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane), na określony okres, czy poprzez uwzględnienie

¹² Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2021 r., poz. 5593.

¹³ Program na lata 2025-2028 w procedowaniu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

w priorytetach Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa nie ma kompetencji do stanowienia ochrony zabytków, a jedynie do opieki nad zabytkami. Jego kompetencje i działania mają charakter wspierający zarówno ochronę (poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa), jak i opiekę (poprzez uchwalanie Regionalnego Programu Operacyjnego, przy pomocy, którego otwierają się przed właścicielami zabytków możliwości uzyskania środków finansowych). Opracowany – zgodnie z dokumentami strategicznymi – Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjmuje uchwałą Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Uchwalone programy podlegają publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego powinien stać się podstawą określania polityki w zakresie opieki nad zabytkami dla samorządów lokalnych.

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z późn. zm.).

Cele „WPONZ 2021–2024” to:

- I. Utrzymanie zabytków jako integralnego elementu krajobrazu kulturowego budującego ład przestrzenny województwa zachodniopomorskiego.
- II. Zwiększenie atrakcyjności zabytków w procesie aktywizacji społecznej, gospodarczej i turystycznej województwa zachodniopomorskiego.
- III. Wzmacnianie otwartego społeczeństwa poprzez wzrost i popularyzację wiedzy o zabytkach i dziedzictwie kulturowym województwa zachodniopomorskiego.

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

W celu perspektywnym I – „Utrzymanie zabytków jako integralnego elementu krajobrazu kulturowego budującego ład przestrzenny województwa zachodnio-pomorskiego” wskazano na konieczność utrzymania spójności Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego z celami „WPONZ 2021–2024” oraz uwzględniania ich w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego, a także w dokumentach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej i innych dokumentach programowych WZ, dotyczących np. edukacji, turystyki, środowiska przyrodniczego. Wskazano też na konieczność wspierania procesu opracowywania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami i gminnych ewidencji zabytków oraz monitoring zmian prawa w zakresie ochrony zabytków.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Cel operacyjny: „integracja opieki nad dziedzictwem, krajobrazem kulturowym i środowiskiem przyrodniczym” – m.in. przez opracowanie **Audytu Krajobrazowego Województwa Zachodniopomorskiego**, a także wzmocnienie wykorzystania potencjału dziedzictwa przez system ochrony krajobrazu kulturowego.

Cel operacyjny: „poprawa materialnego stanu zabytków” wskazuje m.in. na następujące zadania:

- opieka nad drewnianym, rodzimym budownictwem ryglowym, jako wyróżnikiem kulturowym regionu;
- działania na rzecz utworzenia parku etnograficznego i tworzenia „Wirtualnego skansenu przy drodze OD STAREGO KRAKOWA DO NOWEGO WARPNA”;
- wspieranie działań na rzecz zabezpieczania obiektów zabytkowych przed zagrożeniami;
- wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad zabytkami („dobre praktyki” konserwacji i rewaloryzacji).

Cel operacyjny: „współodpowiedzialność za zabytki i lokalne dziedzictwo zakłada wspieranie samorządów lokalnych w działaniach na rzecz opieki i ochrony zabytków (np. gminne i powiatowe programy opieki, gminne ewidencje zabytków).

Cel perspektywiczny II – „Zwiększanie atrakcyjności zabytków w procesie aktywizacji społecznej, gospodarczej i turystycznej województwa zachodniopomorskiego” zawiera trzy cele operacyjne, z czego jeden dotyczy **form finansowania** zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – z budżetu Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego (np. dotacje na prace renowacyjne i konserwatorskie dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków i **ujętych w gminnych ewidencjach zabytków**) oraz z funduszy strukturalnych i zewnętrznych będących w dyspozycji województwa.

Cel operacyjny: „zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości” wskazuje na następujące zadania:

- rozwój wojewódzkiego samorządowego systemu informacji o zabytkach dostępnych turystycznie;
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe regionu w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków, tradycje niematerialne i patriotyczne;
- działania na rzecz zagospodarowania obiektów zabytkowych na cele turystyczne i gospodarcze;
- budowa i promocja produktów turystycznych i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego.

Cel operacyjny: „tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami” kładzie nacisk na wspieranie rozwoju oferty turystycznej opartej o zabytki i elementy dziedzictwa oraz gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach, z wykorzystaniem miejscowych tradycji.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Cel perspektywiczny III – „Wzmacnianie otwartego społeczeństwa poprzez wzrost i popularyzację wiedzy o zabytkach i dziedzictwie kulturowym województwa zachodniopomorskiego” zawiera trzy cele operacyjne związane z edukacją regionalną i promocją zabytków oraz walorów kulturowych regionu, w tym wspieranie funkcjonowania lokalnych muzeów i izb regionalnych.

Cel operacyjny: „edukacja i promocja zabytków i dziedzictwa kulturowego” wskazuje na następujące zadania:

- organizacja wydarzeń związanych z popularyzacją dziedzictwa regionu kierowanych do szerokich grup społecznych – np. Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa, Europejskie dni Dziedzictwa, Noce Muzeów;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do działań edukacyjnych i promocyjnych województwa;
- popularyzacja wiedzy o historii, zabytkach i dziedzictwie województwa i jego ochronie, ze szczególnym uwzględnieniem dynastii Gryfitów, z wykorzystaniem nowych technologii cyfryzacji zabytków;
- kształtowanie postaw patriotycznych w kontekście historii regionu.

➤ **POLITYKA KULTURALNA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO („PKWZ”)**

(przyjęta uchwałą nr 1257/21 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka kulturalna województwa zachodniopomorskiego”)

Na podstawie analizy dostępnych danych, opracowań i badań dla „PKWZ” określono 3 priorytetowe strategiczne obszary interwencji:

1. Dostęp do kultury oraz uczestnictwo w kulturze
2. Rozwój współpracy międzynarodowej w obszarze kultury
3. Budowanie kulturalnej pozycji regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe

Mają one na celu realizację wizji rozwoju kultury w regionie, zgodnie z którą w perspektywie roku 2030 Pomorze Zachodnie, ze względu na swoje położenie geograficzne oraz zasoby, stanie się regionem przyciągającym osoby twórcze, przedsiębiorcze, aktywne zawodowo, chcące mieszkać w regionie, gdzie zapewniony jest najwyższy poziom usług publicznych, edukacyjnych oraz unikalna oferta kulturalna na najwyższym poziomie artystycznym.

W ramach realizacji priorytetu 3. (Budowanie kulturalnej pozycji regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe) działania będą nakierowane na ochronę rodzimego dziedzictwa materialnego, jak i niematerialnego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, a zarazem przyczyniającego się pośrednio do rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

W dokumencie zapisano: „Dziedzictwo kulturowe regionu przez wiele powojennych lat było postrzegane jako swego rodzaju balast. Konsekwencje tego stanu są odczuwane pomimo dużych nakładów na jego ochronę poczynionych w ostatnich latach. Dlatego dalsze inwestowanie w ochronę i rewaloryzację zachowanego dziedzictwa przyczyni się do zniwelowania pewnych niekorzystnych zaszłości oraz do zachowania tego, co cenne i stanowi o tutejszej specyfice wynikającej z uwarunkowań historycznych. Należy podkreślić także inną percepcję dziedzictwa, inną identyfikację mieszkańców regionu z krajobrazem kulturowym niż w innych regionach Polski”.

Działania samorządu województwa będą ukierunkowane na ochronę, promocję najcenniejszych i unikalnych obiektów, których ochrona jest potrzebna, aby przekazać przyszłym pokoleniom wielowiekową różnorodną spuściznę zachodniopomorską.

Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego regionu

W ramach celu podejmowane są działania nakierowane na ochronę i rozwój rodzimego dziedzictwa materialnego oraz niematerialnego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową. Realizowane działania mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja celu pozytywnie wpłynie na zwiększenie atrakcyjności regionu, a poprzez wykorzystanie potencjału posiadanego dziedzictwa kulturowego, przyczyni się pośrednio do rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Badanie, dokumentowanie i promocja zachodniopomorskiego dziedzictwa kulturowego

W ramach priorytetu podejmowane są działania mające na celu podnoszenie zainteresowania problematyką ochrony zabytków oraz promocji zachodniopomorskiego dziedzictwa poprzez wykłady, konferencje naukowe, wystawy, działania edukacyjne oraz wydawnictwa. Kluczowym partnerem jest Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie.

W ramach priorytetu wskazane zostaje, iż Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie opracowuje na zlecenie Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami. Podstawę opracowania programu stanowi analiza zasobu kulturowego województwa i potrzeb w zakresie jego ochrony i opieki nad nim, w celu zachowania dla obecnych i przyszłych pokoleń. Program obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z bogatym dziedzictwem kulturowym Województwa Zachodnio-pomorskiego, w tym wytycza cele strategiczne i określa zadania opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat.”

➤ **POLITYKA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
W SEKTORZE TURYSTYKI**

(Przyjęta uchwałą Nr 786/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 maja 2016 r.)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Polityka, określona w perspektywie roku 2030, stanowi element kompleksowego planu działań mających na celu tworzenie jak najlepszych warunków życia i pracy mieszkańców, z postrzeganiem potencjału gospodarczego jako istotnego czynnika wzrostu. Turystyka stanowi istotną dziedzinę gospodarki województwa zachodniopomorskiego i jest akceleratorem aktywizacji społecznej, rozwoju regionalnego, pogłębiania procesów integracyjnych. Jako silnie powiązana z rozwojem kultury, w tym dziedzictwem kulturowym, a także sportu, ochroną środowiska, rolnictwem, transportem i zdrowiem, znajduje odniesienia w wielu dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i europejskim.

**3.4. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI
W DOKUMENTACH POWIATU KOŁOBRZESKIEGO**

Powiat kołobrzeski nie wypełnił dotąd ustawowego obowiązku sporządzenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

**3.5. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI
W DOKUMENTACH MIASTA KOŁOBRZEG****➤ STRATEGIA ROZWOJU MIASTA KOŁOBRZEG DO ROKU 2030**

(Załącznik do uchwały Nr LIV/778/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 28 września 2022 r.)

Koncepcja rozwoju przestrzennego miasta Kołobrzeg polega na kontynuowaniu dotychczasowych zmian w zagospodarowaniu przestrzeni miasta w kierunku poprawy stanu i funkcjonowania jego struktury i środowiska, zapewniających przestrzenne warunki dla osiągnięcia założonych celów rozwoju.

Rekomendowana jest kontynuacja zasady zachowania, ochrony i wyeksponowania – tych elementów zagospodarowania, które służą utrzymaniu atrakcyjności środowiska przyrodniczo-kulturowego i świadczą o tożsamości miasta oraz jej lokalnej odrębności.

Przywrócenie wartości kulturowych miasta poprzez zhumanizowanie przestrzeni miejskiej polegającej na rozbudzeniu tożsamości terytorialnej (stworzenie nowego image miasta) - nadanie nowych wartości poszczególnym miejscom lub obszarom, poprzez renowację lub adaptację obiektów zdegradowanych (nie tylko o walorach zabytkowych) z jednoczesnym działaniem zmierzającym do ożywienia gospodarczego i społecznego.

W celach strategicznej interwencji wyznaczono obszary: Port w Kołobrzegu, Dzielnicę Uzdrowską oraz Osiedle Podczele II wraz z terenami lotniska w Bagiczu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****➤ STRATEGIA SMART CITY MIASTA KOŁOBRZEG**

(Przyjęta Zarządzeniem Nr 97/21 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dnia 15 września 2021 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Smart City Miasta Kołobrzeg oraz powołania zespołu ds. wdrożenia, monitoringu, komunikacji i ewaluacji Strategii Smart City Miasta Kołobrzeg)

W części dotyczącej wizji inteligentnego Kołobrzegu, w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego miasta, zwrócono uwagę na ochronę posiadanych walorów uzdrowiskowych. W sferze środowiskowej miasto Kołobrzeg ma optymalnie zarządzać dostępnymi zasobami (borowiną, solanką, wodami mineralnymi, wodą, energią, terenami zielonymi, powietrzem, odpadami) opierając się na wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Miasto, chcąc troszczyć się o posiadane tereny uzdrowiskowe, dąży do dbałości o czystość środowiska i planowanie przestrzenne uwzględniające rolę terenów zielonych w mieście.

➤ WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA GMINY MIASTO KOŁOBRZEG NA LATA 2023–2043

(Uchwała Nr LVI/800/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30 listopada 2022 r., zmieniona Uchwałą Nr LXVIII Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 21 grudnia 2023 r.)

Załącznik nr 2 do ww. uchwały zawiera wykaz przedsięwzięć Gminy Miasto Kołobrzeg zaplanowanych na latach 2023 - 2043. Część tych przedsięwzięć dotyczy bezpośrednio dziedzictwa kulturowego, bądź wiąże się z jego turystycznym wykorzystaniem i odpowiednim wyeksponowaniem. Są to następujące inwestycje:

- renowacja Ratusza – etap IV
- rewitalizacja Parku III Dywizji Piechoty
- renowacja Baszty Lontowej
- renowacja Fortu Ujście z latarnią morską
- remont elewacji kościoła rektoralnego pw. Niepokalanego Poczęcia oraz domu parafialnego i domu księży emerytów w Kołobrzegu

➤ STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA KOŁOBRZEG

(Uchwała Nr XXXIV/466/13 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 12 czerwca 2013 r., z ostatnią zmianą Uchwałą Nr VI/79/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 18 września 2024 r.)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy. Studium uwarunkowań nie jest wprawdzie aktem prawa miejscowego, jednak wprowadzenie przyjętych w nim zapisów do obiegu prawnego następuje poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obowiązuje reguła zgodności zasad zagospodarowania i zabudowy przyjętych w miejscowym planie z kierunkami wytyczonymi w studium.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Jednym z podstawowych celów polityki przestrzennej jest – zachowanie dziedzictwa kulturowego, jako świadectwa nawarstwień kulturowych i historycznych, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury oraz świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

W studium określono zasób do zachowania i ochrony – obszary i obiekty, w tym:

- układu i reliktyw osadnictwa prehistorycznego,
- średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych,
- niematerialnych wartości historycznych i społecznych.

Ochrona krajobrazu powinna być planowana i realizowana wspólnie dla zasobów dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Kierunki studium mają przede wszystkim za zadanie zagwarantowanie ładu przestrzennego miasta poprzez właściwy jego rozwój dotyczący infrastruktury drogowej, obszarów inwestycyjnych oraz uzupełnienia historycznej tkanki śródmiejskiej. Wskazują ponadto na uporządkowanie struktury przestrzenno-funkcjonalnej miasta.

W konkluzji części studium poświęconej dziedzictwu i krajobrazowi kulturowemu podkreślono, że mają one decydujący wpływ na wizerunek miasta i sposób jego postrzegania oraz tworzą jego niepowtarzalność i budują tożsamość lokalną, a także kulturowe zwiększają atrakcyjność turystyczną miasta, będącą jedną z ważniejszych funkcji rozwojowych. Zatem ochrona i rewaloryzacja zabytkowych elementów krajobrazu ma priorytetowe znaczenie dla utrzymania różnorodności przestrzeni miejskiej i utworzenia nowych produktów turystycznych np. Twierdza Kołobrzeg, Osada Solna, Miasto Hanzeatyckie, promocja i informacja w zakresie popularyzacji historii miasta, ochrony i zachowania wartości kulturowych.

Szczegółowe informacje zawiera studium na stronie:

<https://bip.um.kolobrzeg.pl/m,30715,studium-uwarunkowan-i-kierunkow-zagospodarowania-przestrzennego-miasta-kolobrzeg.html>

➤ **MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
Miasta Kołobrzeg**

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego opracowane są na podstawie Studium i uzgadniane z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie. Plany zawierają zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego, m.in. strefy ochrony konserwatorskiej, obiekty objęte ochroną konserwatorską, polegającą najczęściej na nakazie zachowania bryły, geometrii dachu, kompozycji, detalu architektonicznego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Gmina Miasto Kołobrzeg nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całego miasta. Istnieją plany cząstkowe¹⁴.

Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – załącznik nr 1

➤ **PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA na lata 2019–2022 dla Miasta Kołobrzeg z Perspektywą na Lata 2023–2026**

(Uchwała Rady Miasta Kołobrzeg Nr IX/120/19 z dnia 30 maja 2019 r.)

Dokument zawiera zapisy odnoszące się do zabytkowej zieleni. Zostały one wskazane w celu **ochrony zasobów przyrodniczych**, dla których ustalono kierunki związane z krajobrazem kulturowym:

1. Ochrona obszarów i gatunków cennych pod względem przyrodniczym poprzez m.in. bieżącą pielęgnację i utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz miejsc cennych przyrodniczo.
2. Ochrona walorów przyrodniczych obszarów zurbanizowanych poprzez m.in. tworzenie oraz bieżące utrzymanie i rewitalizację terenów zieleni urządzonej (skwerów, parków, zieleńców).

➤ **GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI dla Miasta Kołobrzeg na lata 2018–2028**

(Uchwała Rady Miasta Kołobrzeg Nr IV/37/19 z dnia 11 stycznia 2019 r.)

Rewitalizacja – kompleksowy, skoordynowany, wieloletni, prowadzony na obszarze zdegradowanym proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowany przez jednostkę samorządu terytorialnego w celu wyrowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, w szczególności przez nadanie mu

nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

W skład rewitalizacji wchodzi zarówno działania mające na celu rewaloryzację (przywracanie wartości, remont, modernizacja obiektów o szczególnej wartości zabytkowej), renowację, konserwację (utrzymanie zabytku w dobrym stanie) jak i adaptację do nowych funkcji (z zachowaniem walorów historycznych i architektonicznych obiektu).

Odniesienie do dziedzictwa kulturowego znalazło się w następujących celach programu:

Cel główny: 1 Szczęśliwi mieszkańcy – aktywni społecznie i zawodowo

- 1) Cel szczegółowy 1. Tworzenie warunków dla społecznej (w tym kulturalnej) aktywizacji i integracji mieszkańców oraz organizacji pozarządowych, a także budowy tożsamości lokalnej i wzmocnienia integracji społecznej

¹⁴ Stan na listopad 2025 r. Dane dostępne na https://mapy.gis.kolobrzeg.pl/imapclient/?gpmmap=gp3_PP

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Kierunek: zwiększenie integracji społecznej, budowa tożsamości lokalnej na bazie lokalnych potencjałów, w tym dziedzictwa kulturowego

2) Cel szczegółowy 2. Zrównoważony rozwój społeczny

Kierunek: zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług edukacyjnych, rekreacyjnych, kulturalnych, zdrowotnych oraz administracyjnych na terenie obszaru – stworzenie nowych lokalizacji świadczenia usług publicznych

Cel główny: 3 Przyjazne miejsca do życia

1) Cel szczegółowy 1. Poprawa warunków życia i zamieszkania mieszkańców

Kierunek:

- rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zapobiegającej niepełnosprawności,
- likwidacja barier architektonicznych,
- dążenie do dostosowania istniejących obiektów do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych

2) Cel szczegółowy 3. Poprawa przestrzeni publicznej

Kierunek: poprawa jakości istniejących terenów publicznych m.in. bulwarów nad rzeką Parsętą, istniejących placów, skwerów i parków, również poprzez wprowadzenie nowych funkcji i rozwój infrastruktury rekreacyjnej

Cel główny: Przyjazne środowisko

➤ Cel szczegółowy 2. Rozwój zasobów przyrodniczych

Kierunek: poprawa estetyki istniejących terenów zielonych, przywracanie historycznych założeń parkowych

Wśród wskazanych projektów rewitalizacyjnych znajdują się projekty dotyczące dziedzictwa kulturowego miasta:

1. Klub Młodzieżowy ADABAR, zakres projektu obejmuje kompleksowy remont pomieszczeń piwnicy Ratusza,
2. Budowa amfiteatru w Kołobrzeg wraz z zadaszeniem nad widownią,
3. Przebudowa ul. Spacerowej w Kołobrzegu,
4. Rewitalizacja Parku Teatralnego,
5. Zagospodarowanie Parku im. Gen. Jana Henryka Dąbrowskiego.

➤ **Program Opieki nad Zabytkami zlokalizowanymi w Porcie Kołobrzeg**

(Zarządzenie Nr 12/2015 Prezesa Zarządu Spółki „Zarząd Portu Morskiego Kołobrzeg” Sp. z o.o. z dnia 28 kwietnia 2015 r., zmienione Zarządzeniem Nr 18/2018 z dnia 8 listopada 2018 r. i Zarządzeniem Nr 3/06/20 z 30 czerwca 2020 r.)

Na terenie Portu Morskiego Kołobrzeg znajduje się 6 obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego:

1. stanowisko archeologiczne wczesnośredniowiecznych warzelnii soli,
2. Reduta Solna – pozostałość umocnień Twierdzy Kołobrzeg,
3. Reduta Morast – pozostałość umocnień Twierdzy Kołobrzeg,
4. Fort i Latarnia Morska – pozostałość umocnień Twierdzy Kołobrzeg,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

5. Elewator zbożowy północny,
6. Elewator zbożowy południowy.

W 2018 r. przeprowadzono kompleksową renowację Reduty Morast. Pozostałe zabytki wymagają renowacji. Głównym celem programu ma być przywrócenie świetności zabytkom zlokalizowanym w Porcie Morskim Kołobrzeg oraz wykorzystanie ich do utworzenia atrakcji turystycznych.

Główne kierunki działań w sferze ochrony zabytków:

- zachowanie istniejących elementów architektury,
- renowacja zabytkowych spichlerzy przy zachowaniu ich historycznego charakteru i funkcji,
- uregulowanie stanu prawnego zabytków.

W programie zaplanowano następujące zadania:

1. wyłączenie części stanowiska archeologicznego z rejestru zabytków, w szczególności obszaru obejmującego inwestycję budowy basenu rybackiego,
2. przygotowanie dokumentacji dla renowacji spichlerzy oraz przeprowadzanie niezbędnych prac,
3. opracowanie Szlaku III Fortów – tj. szlaku po fortyfikacjach zlokalizowanych na terenie portu; w ramach zadania przewidziano połączenie ścieżką edukacyjną Reduty Solnej, Reduty Morast i Latarni Morskiej, w tym m. in. poprzez budowę kładki pieszej nad Kanałem Drzewnym,
4. rozbudowa ścieżki edukacyjnej w Marinie Solnej o elementy przedstawiające historię Wyspy Solnej i zlokalizowanych na niej warzeln, i
5. rekonstrukcje historyczne w Reducie Morast – stworzenie oferty kulturalnej związanej z historią kołobrzeskich fortyfikacji, która będzie obejmowała cykliczne rekonstrukcje historyczne oraz sezonowe imprezy historyczne.

W 2023 r. Zarząd Portu Morskiego zaprezentował projekt budowy Nautilium na Wyspie Solnej przy ul. Warzelniczej – obiektu o charakterze edukacyjno-poznawczym związanym z morzem, portem, żeglarstwem, edukacją, rozrywką i turystyką morską. Wstępna koncepcja zakłada także budowę sal edukacyjnych i konferencyjnych. Ma on stanowić połączenie centrum nauki, muzeum morskiego z funkcją rekreacyjno-sportową.

4. CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA KOŁOBRZEG

4.1. POŁOŻENIE MIASTA W REGIONIE

Kołobrzeg jest miastem powiatowym w województwie zachodniopomorskim, położonym na Równinie Białogardzkiej u ujścia rzeki Parsęty do Morza Bałtyckiego, na pograniczu dwóch makroregionów Pobrzeża Szczecińskiego i Pobrzeża

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Koszalińskiego. Miasto zajmuje powierzchnię 2861 ha, posiada bezpośredni dostęp do morza na długości 12 km i liczy ok. 43 tys. stałych mieszkańców.

Kołobrzeg jest największym polskim uzdrowiskiem, które liczy sobie ponad 200 lat. Główne źródła utrzymania miasta to turystyka i działalność uzdrowiskowa. W mieście funkcjonuje się port o profilu handlowym, pasażerskim, rybackim oraz jachtowym, a także kąpielisko morskie oraz liczne sanatoria i domy wypoczynkowe. W mieście i okolicach występują źródła wody mineralnej, solanki oraz pokłady borowiny.

4.1a. Położenie geograficzne

Teren miasta i okolic został ukształtowany podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego (plejstocen). Rzeźbę krajobrazu tworzą: wybrzeże morskie, pas wydm nadmorskich, pas nizin nadmorskich, poziomy wysoczyznowe moreny dennej, doliny i pradoliny rzeczne. Zachodnia część miasta położona jest w obrębie płaskiej niziny aluwialnej Grzybowa zajętej przez torfowiska doliny Błotnicy. Część obszaru obejmuje równinę jeziorną rozciągającą się od Kołobrzegu w kierunku Dźwirzyna. Nadmorski wał wydmowy z podcięciem klifowym osiąga wysokość 1–4 m, szerokość wału wydmowego zwiększa się w rejonie portu do 250 m, by ponownie zmniejszyć się na wschód od ujścia Parsęty.

Ujście Parsęty zabudowane jest obiektami portu towarowego, rybackiego i wojennego. Parsęta jako jedyna z rzek przymorza posiada niewielką deltę, której stożek sypany jest w morze, a na lądzie pozostaje pod pokrywą osadów eolicznych i nasypów. Na tym odcinku wykształciły się tarasy zalewowe i akumulacyjne. Przy moście kolejowym w Kołobrzegu kończą się śródlądowe wody Parsęty, a zaczynają wewnętrzne i terytorialne wody morskie. Dolina rzeki stanowi niezaprzeczalny walor krajobrazowy i przyrodniczy, który uzupełnia bogactwo historyczne miasta¹⁵.

Część terenu miasta jest w granicach dwóch obszarów Natura 2000 – Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski oraz Dorzecze Parsęty, północna część miasta należy do Koszalińskiego Pasa Nadmorskiego.

4.2. RYS HISTORYCZNY

Na potrzeby niniejszego opracowania rys historyczny opracowano w syntetycznej formie jako kalendarium.

KALENDARIUM:

VII–VIII w. – pierwsze ślady osadnictwa związane z eksploatacją źródeł solankowych i produkcją soli

IX w. – zachodniosłowiański gród otoczony wałem drewniano-ziemnym (teren dzisiejszego Budzistowa, oddalony ok. 3 km na południe od obecnego miasta)

¹⁵ Elżbieta Dobracka, *Geomorfologia i zarys budowy geologicznej*, w: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Kołobrzegu*. Kołobrzeg: Urząd Miasta Kołobrzegu, 2001. (Studium miasta, Załączniki do Uchwały Nr XLV/470/01 Rady Miejskiej w Kołobrzegu z dnia 4 grudnia 2001 r).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1000 – utworzenie przez Bolesława Chrobrego biskupstwa w Kołobrzegu podległego arcybiskupstwu gnieźnieńskiemu (wraz z biskupstwem w Krakowie i Wrocławiu). Pierwszym biskupem kołobrzeskim został Saksończyk Reinbern.

Pocz. XI w. – pierwsza wzmianka źródłowa o Kołobrzegu w kronice Thietmara. Po utworzeniu biskupstwa gród w Kołobrzegu był ważnym ośrodkiem państwowym, religijnym, kulturalnym i gospodarczym (rozwijało się warzelnictwo soli, handel i rybołówstwo, port, funkcja obronna).

1102, 1103, 1107 – wyprawy Bolesława Krzywoustego na Kołobrzeg

1124 – przybycie do Kołobrzegu biskupa Bambergu Ottona, który na prośbę Bolesława Krzywoustego prowadził misję chrystianizacyjną na Pomorzu

1125 – chrzest kołobrzeżan

XII w. – powstanie kasztelanii kołobrzesckiej podległej księciu pomorskiemu; powstanie kapituły kolegiackiej przy kościele Mariackim

23 maja 1255 – lokacja nowego miasta na prawie lubeckim. Dokument lokacyjny wydali książę pomorski Warcisław III i biskup kamieński Herman von Gleichen. Miasto powstało na prawym brzegu Parsęty, na północ od grodu słowiańskiego. Pierwszymi mieszkańcami byli koloniści niemieccy (z Gryfii, Lubeki, Westfalii, Brunszwiku i krajów nadreńskich), z czasem także miejscowa ludność słowiańska.

2 poł. XIII w. – gród słowiański – pierwotny ośrodek wczesno miejski przestaje istnieć. Funkcje gospodarcze i religijne przejmuje nowe miasto lokacyjne; powstaje nowa zabudowa murowana z pierwszym ratuszem, kościołami św. Mikołaja, św. Ducha, Dom Żeglarzy – siedziba gildii. Patrycjat miasta (radni miejscy i burmistrzowie) stanowili „panowie solni” – najbogatsi mieszczanie, członkowie bractwa solnego, zarządzającego wszystkimi warzelniami soli.

1284 – Kołobrzeg wstępuje do Hanzy

Pocz. XIV w. – rozpoczęcie budowy głównego kościoła Kołobrzegu – jako fary i kolegiaty pw. Wniebowzięcia NMP. Kościół otrzymał cenne wyposażenie o wysokiej wartości artystycznej: 1327 – świecznik brązowy wykonany przez Jana Apengatera, 1330 – krzyż ołtarzowy, 1340 – stalle kapituły w prezbiterium, 1355 – brązowa chrzcielnica wykonana przez Jana Alarta.

Ok. 1350 – rozpoczęcie budowy obwarowań miejskich

XIV–XV w. – ostateczne ukształtowanie się gotyckiego miasta hanzeatyckiego, z pięcioma ulicami głównymi (prostopadłymi do rzeki Parsęty), trzema ulicami poprzecznymi i placem rynkowym z ratuszem. Miasto otoczone było kamiennoceglany murami obronnymi z wykuszami, basztami, trzema bramami oraz fosą. Poza murami ukształtowało się pięć przedmieść: Panewniki, Ujście, Geldern (Przedmieście Radzikowskie, ob. ul. Trzebiatowska), Lęborskie oraz Stubbenhagen (ob. część ul. Unii Lubelskiej).

1410 – przebudowa kolegiaty na kościół pięcionawowy; ok. poł. XV w. świątynia miała obecnie istniejącą formę bryły z potężnym masywem wieżowym zakończonym trzema hełmami.

Lata 40. XV w. – rozbudowa fortyfikacji miejskich; wojna kołobrzesco-biskupia

1528 – powstała gildia piwowarów, monopolizująca produkcję piwa w Kołobrzegu (trzecia po gildii solnej oraz kupców i żeglarzy)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1531 – początek reformacji w Kołobrzegu, pierwsze kazania duchownych protestanckich wygłaszane w kolegiacie

1534 – oficjalne zatwierdzenie przez książąt pomorskich protestantyzmu na Pomorzu Zachodnim; w Kołobrzegu rada miasta przejęła część dóbr kapitulnych i powołała nowego proboszcza protestanckiego Ambrożego Zisowa ze Słupska. Odtąd kolegiata, a także wszystkie pozostałe świątynie miejskie stanowiły zbory ewangelickie.

Poł. XVI w. – po złożeniu hołdu cesarzowi Karolowi V (1548) Kołobrzeg otrzymał status wolnego miasta hanzeatyckiego z licznymi przywilejami (m.in. bicie własnej srebrnej monety). Jest to okres największego rozkwitu miasta jako ważnego portu bałtyckiego, o stale rosnącym znaczeniu gospodarczym i silnych wpływach patrycjatu mieszczańskiego.

Pocz. XVII w. – w Kołobrzegu mieszkało ok. 6000 osób. Przed wojną trzydziestoletnią w mieście (wraz z przedmieściami) były 954 domy

1627 – w czasie wojny trzydziestoletniej w Kołobrzegu stacjonowały katolickie wojska cesarskie z armii Wallensteina; dla mieszkańców nastąpił ciężki czas okupacji.

1630-1631 – oblężenie Kołobrzegu przez Szwedów, po którym następuje dwudziestoletni okres okupacji szwedzkiej

Lata 30. XVII w. – budowa nowożytnych fortyfikacji typu niderlandzkiego na zewnątrz murów średniowiecznych

1637 – śmierć ostatniego księcia pomorskiego Bogusława XIV. Kołobrzeg zostaje wcielony do korony szwedzkiej.

1653 – Kołobrzeg przeszedł na własność Brandenburgii. Wielki elektor brandenburski Fryderyk Wilhelm I utworzył tu stolicę prowincji pomorskiej i nadał miastu status twierdzy, co przyczyniło się do dalszej rozbudowy fortyfikacji i obiektów wojskowych na potrzeby garnizonu. Średniowieczne obwarowania rozebrano; władzę w mieście sprawował komendant twierdzy.

1655 – powstała Akademia Rycerska – pierwsza szkoła wojskowa w państwie brandenbursko-pruskim i jedna z pierwszych w Europie. Uczniami byli synowie miejscowej arystokracji.

Poł. XVII w. – Kołobrzeg prowadził ożywione kontakty handlowe z Polską, Szwecją, Danią, Holandią, Anglią i Inflantami.

1657 – w Kołobrzegu powstał port wojenny

Pocz. XVIII w. – ukończono rozbudowę twierdzy kołobrzesckiej; miasto otoczono dziełami fortyfikacyjnymi z trzema bramami: Münde (Ujście), Lauenburger Tor (Lęborska) i Geldern (Radzikowska). Ważną rolę pełniło *batardeau* na Parsęcie.

1720 – w Kołobrzegu mieszkało 5586 osób, w tym 1836 właścicieli nieruchomości; w mieście działało 500 warsztatów rzemieślniczych. Główne zajęcia ludności to handel, żegluga, wytwórczość sukienicza. Tradycyjne dla Kołobrzegu solowarstwo zaczęło tracić na znaczeniu.

1756–1763 – wojna siedmioletnia. Kołobrzeg w latach 1758 i 1760 bezskutecznie oblegany przez wojska rosyjskie. Twierdza poniosła niewielkie straty w ludziach, ucierpiała natomiast zabudowa miejska, zniszczono przedmieścia z kościołami św. Janów i św. Mikołaja.

1762 – Kołobrzeg pod okupacją rosyjską

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Lata 70. XVIII w. – rozbudowa fortyfikacji; w l. 1770–1774 powstały dwa nowe dzieła forteczne stanowiące umocnienie portu: fort bastionowy Ujście oraz reduta Morast na Wyspie Solnej

1784 – liczba mieszkańców Kołobrzegu wynosi 4189 osób; w mieście było 827 domów (w tym w śródmieściu 539)

Pocz. XIX w. – pierwsze drukowane artykuły popularyzujące kąpiele morskie w Kołobrzegu jako kuracje lecznicze

1807 – podczas oblężenia Kołobrzegu przez armię napoleońską spłonął gotycki ratusz oraz wiele domów mieszkalnych. Twierdza nie została zdobyta.

1815 – nowy podział administracyjnym Pomorza – Kołobrzeg wszedł w skład rejencji koszalińskiej; powstanie gminy żydowskiej i założenie pierwszego cmentarza żydowskiego, ob. lapidarium w Parku Teatralnym przy ul. Zdrojowej.

1821 – Kołobrzeg podniesiony do rangi twierdzy pierwszej klasy; tutejszy garnizon liczył 1577 żołnierzy i 147 dział. Liczba mieszkańców wynosiła ok. 6000 osób.

1825 – w Kołobrzegu wydawano pierwszą gazetę – tygodnik „Colberger Wochenblatt”

Lata 20. XIX w. – wzrost popularności leczniczych kąpiel morskich; powstały odrębne kąpieliska dla kobiet i mężczyzn

1829–1832 – budowa nowego, neogotyckiego ratusza według projektu K.F. Schinkla. Zachowana do dziś budowla zawiera w swojej bryle fragmenty ratusza gotyckiego.

1830 – powstał pierwszy zakład kąpeli solankowych, w kolejnych latach rozbudowany i zamieniony w lecznicę pod nazwą Zakład Kąpeli Solankowych dra Mosesa Behrenda

1859 – Kołobrzeg został połączony linią kolejową z Białogardem; do końca XIX w. Kołobrzeg uzyskał połączenie kolejowe ze Szczecinem, Berlinem, Gdańskiem, Poznaniem, Warszawą i Wrocławiem, co przyczyniło się do rozwoju uzdrowiska.

1860 – zamknięto ostatecznie kołobrzesckie warzelnie soli. Źródła solankowe przejęło miasto na potrzeby budowy nowych zakładów kąpeli solankowych.

Lata 60. XIX w. – ulice Kołobrzegu oświetlono latarniami gazowymi, działała stacja telegraficzna

1867 – w Kołobrzegu mieszkało 13 062 osób, w tym 1944 wojskowych

1870–1871 – wojna francusko-pruska; w Kołobrzegu przebywało ponad 5000 jeńców francuskich

1872 – likwidacja twierdzy Kołobrzeg; wszystkie tereny forteczne przeszły na własność miasta

Lata 70.–90. XIX w. – niwelowanie fortyfikacji i kształtowanie się nowego układu urbanistycznego miasta wokół średniowiecznego śródmieścia. Miasto–twierdza przekształca się w miasto–uzdrowisko. Wytyczone zostały nowe ulice na przedmieściach, skwery i tereny zieleni, nad morzem zacienione miejsca rekreacji i spacerów z Pałacem Nadbrzeżnym, promenadą i molo. Jako pierwsza powstała reprezentacyjna dzielnica północna z Placem Cesarskim (ob. 18 Marca), ulicami Cesarza Wilhelma (ob. Dworcowa), Cesarzowej Augusty (ob. Piastowska) i Zwycięstwa (ob. ul. Zwycięzców).

1876 – powołano Dyрекcję Uzdrowiska, która administrowała wszystkimi terenami uzdrowiskowymi będącymi własnością miasta. Wchodziła ona w skład Związku Niemieckich Uzdrowisk Bałtyckich.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1885 – oddano do użytku nowe wodociągi miejskie z metalową siecią rur i wieżą ciśnienia (zachowana do dziś); rok później założono sieć kanalizacyjną wód opadowych

1887 – likwidacja twierdzy morskiej na terenie portu

1887–1890 – remont kapitałny kolegiaty z regotyżacją

1899 – na tarasie fortu Ujście zbudowano pierwszą wieżową latarnię morską.

XIX/XX w. – Kołobrzeg, mimo likwidacji twierdzy, nadal był miastem garnizonowym. Na przełomie wieków powstały dwa duże kompleksy koszarowe: piechoty (przy ob. ul. Jedności Narodowej) oraz artylerii (przy ob. ul. Mazowieckiej). Zniwelowano też ostatnie fortyfikacje, w miejscu których powstały obecne ulice: Łopuskiego, Św. Jana Pawła II oraz plac Słowiański.

1902–1903 – zbudowano gmach starostwa (obecnie hotel) przy pl. Słowiańskim

1904 – powstał nowoczesny dworzec kolejowy, zachowany do dziś

1907–1912 – budowa kanalizacji miejskiej

1909 – uruchomiono łaźnię miejską (parową)

1910 – przekazano do użytku miejski zakład energetyczny z budynkiem głównym przy obecnej ul. Łopuskiego

Lata 10. XX w. – powstają wczesno modernistyczne gmachy użyteczności publicznej: szkoła przy ul. Pocztowej, szkoła średnia (żeńska) przy ul. Łopuskiego, gmach sądu (ob. siedziba policji), dom towarowy (w konstrukcji żelbetowej), ob. niezachowany. W tym czasie Kołobrzeg był znanym i popularnym w Europie uzdrowiskiem morskim, solankowym i borowinowym.

1914–1918 – I wojna światowa. Kołobrzeg z dobrze prosperującego kurortu przekształcił się w ośrodek leczniczy dla rannych na froncie żołnierzy niemieckich. Sanatoria i hotele pełniły funkcję szpitali, lazaretów i ośrodków rehabilitacji dla inwalidów wojennych.

1920 – utworzenie kołobrzесьkiego powiatu grodzkiego

Lata 20. XX w. – trudna sytuacja ekonomiczna Kołobrzegu, panujące bezrobocie, inflacja, zubożenie mieszkańców, poważnym problemem był brak kuracjuszy. Do 1923 roku władze emitowały papierowe pieniądze zastępcze. Zmniejszono liczebność garnizonu kołobrzесьkiego (zgodnie z ustaleniami traktatu wersalskiego).

1927 – otworzono Bibliotekę Miejską w budynku przy obecnej ul. Frankowskiego – funkcjonującą do dziś

L. 20/30. XX w. – powstawały spółdzielcze osiedla mieszkaniowe (bloki robotnicze, domy kilkurodzinne dla urzędników państwowych) m.in. przy obecnych ulicach: Artyleryjskiej, 6 Dywizji Piechoty, 1 Maja, Łopuskiego, Radomskiej, Lotniczej, Zygmuntońskiej; w latach 1930–1932 powstał nowoczesny gmach gimnazjum (przy ob. ul. Łopuskiego) o wybitnych wartościach architektonicznych, nawiązujących do stylu Bauhausu.

Lata 30. XX w. – po dojściu Hitlera do władzy w Kołobrzegu wzrost nastrojów nacjonalistycznych; organizowano bojkoty antyżydowskie, akcje antysemitki. W pobliżu Kołobrzegu powstało nowoczesne lotnisko wojskowe (w rejonie wsi Bagicz), rozbudowano kompleksy koszarowe, rozpoczęto też budowę koszar dla oddziału przeciwpancernego (przy ob. ul. Koszalińskiej).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1939 – w Kołobrzegu mieszkało 36 617 osób. Pod względem liczby mieszkańców Kołobrzeg był na siódmym miejscu w prowincji pomorskiej.

1939–1945 – podczas II wojny światowej w Kołobrzegu ponownie funkcjonowały lazarety dla żołnierzy frontowych. Do Kołobrzegu przywożono z Polski robotników przymusowych, utworzono tu dwa polskie obozy pracy.

Listopad 1944 – Kołobrzeg ogłoszono twierdzą, rozpoczęto prace fortyfikacyjne, drogi wjazdowe zamknięto barykadami, wyznaczono komendanta i sztab twierdzy.

Marzec 1945 – ciężkie walki o miasto i port, oblegane początkowo przez radziecką Pierwszą Armię Pancerną, później przez 1 Armię Wojska Polskiego, która ostatecznie zdobyła Kołobrzeg 18 marca

18 marca 1945 – po zdobyciu miasta polscy żołnierze zorganizowali symboliczne zaślubiny Wojska Polskiego z Morzem Bałtyckim. Podniosła uroczystość miała miejsce na tarasie fortu Ujście, przy gruzach wysadzonej przez Niemców latarni morskiej.

31 maja 1945 – Kołobrzeg zarządzany przez radzieckiego komendanta wojskowego został oficjalnie przekazany władzom polskim. Pierwszym prezydentem miasta został inż. Stefan Lipicki (1910–1981) – organizator polskiej administracji i służb miejskich. W Kołobrzegu mieszkało 120 Polaków (głównie robotnicy przymusowi, jeńcy wojenni, pierwsi osadnicy z Wielkopolski) oraz 2300 Niemców. Zniszczenia substancji miejskiej oceniano na 80–90%. W mieście stacjonował garnizon radziecki, Rosjanie zajmowali też port, dworzec kolejowy, Rogowo, Podczele, lotnisko w Bagiczu.

Sierpień 1945 – powstała pierwsza parafia katolicka w polskim Kołobrzegu (w dawnym kościele garnizonowym).

Grudzień 1945 – w Kołobrzegu mieszkało 1373 Polaków i 3239 Niemców.

1946 – powojenna stabilizacja; w Kołobrzegu funkcjonowały sklepy, usługi rzemieślnicze i restauracyjne, powstały: Powszechna Spółdzielnia Spożywcza „Jedność”, Ochotnicza Straż Pożarna, Miejski Komitet Odbudowy, Biblioteka Powiatowa, kino „Wybrzeże”

1947 – do Kołobrzegu przeniesiono z Karlina siedzibę starostwa powiatowego, mieściła się w budynku przy ul. Ratuszowej, ob. Urząd Miasta

1949 – powstała dziewiarska spółdzielnia pracy „Weneda”; przedsiębiorstwo działało do 1997 roku

1950 – Kołobrzeg wszedł w skład nowo utworzonego województwa koszalińskiego

1950–1951 – w ramach fortyfikacji wybrzeża morskiego w Kołobrzegu utworzona została 19. Bateria Artylerii Stałej ze stanowiskami ogniowymi dla dział radzieckich, w kolejnych latach rozbudowywana.

1952 – powstało Przedsiębiorstwo Połowów i Usług Rybackich „Barka”, produkujące w polskiej branży rybołówstwa do lat 90. XX w.

1953 – na podstawie zarządzenia Ministra Zdrowia utworzone zostało Przedsiębiorstwo Państwowe Uzdrowisko Kołobrzeg; w tym czasie działały sanatoria „Słoneczko”, „Muszelka”, „Mewa” i „Kombatant”, kopalnia borowiny, dwa zakłady przyrodolecznicze oraz rozlewnia wody mineralnej

1956 – w ramach usuwania ruin powojennych całkowicie rozebrano trzy zabytkowe, częściowo wypalone kościoły: św. Jerzego, św. Mikołaja i św. Marcina (jedyne katolickie w niemieckim Kołobrzegu).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1957 – prezbiterium zniszczonej kolegiaty, po wykonaniu niezbędnych prac zabezpieczających, zostało przekazane w użytkowanie miejscowej parafii katolickiej. W tym samym roku Rada Ministrów podjęła uchwałę zatwierdzającą plan odbudowy Kołobrzegu, podkreślając uzdrowiskowy charakter miasta, ośrodka turystycznego, bazy rybackiej i małego wielofunkcyjnego portu.

1960 – zakończono odgruzowywanie miasta. W obrębie Starego Miasta powstały duże, puste place po dawnych kwartałach zabudowy mieszczańskiej.

Lata 60. XX w. – rozwój miasta i portu, Kołobrzeg staje się modnym kurortem, licznie odwiedzanym przez turystów i wczasowiczów z całej Polski. Uruchamiane były kolejne sanatoria (na bazie remontowanych pensjonatów niemieckich), nowoczesne ośrodki wypoczynkowe, zakłady przyrodolecnicze, hotele, szkoły, w tym budowane od podstaw „tysiąclatki” SP 4 i 5. Powstały osiedla mieszkaniowe „Parsęta” i „Milenium”, reprezentacyjna arteria miasta z zabudową blokową (ul. Św. Jana Pawła II). Działały zakłady przemysłowe (Spółdzielnia Pracy Przemysłu Spożywczego „Marona”, Kołobrzesckie Przedsiębiorstwo Budowlano-Montażowe, Zakłady Zamiejscowy Fabryki „Elwa”), kwitło życie kulturalne (kluby „Kleks”, „Adebar”, kabaret „Karawana”, klub filmowy „Venedicus”, kina „Wybrzeże” i „Kalmar” z galerią wystawienniczą, grupa literacka „Reda”). Cyklicznie organizowano „Kołobrzesckie Lato Filmowe”.

1963 – utworzono Muzeum Regionalne w kamieniczce hanzeatyckiej (przy ul. E. Gierczak 5) oraz odsłonięto Pomnik Zaślubin Polski z Morzem – do dziś jeden z symboli miasta.

1967 – 2 lipca w Kołobrzegu miała miejsce kościelna uroczystość tysiąclecia chrztu Polski z udziałem prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego.

1968 – w dniach 3–7 lipca w Kołobrzegu po raz pierwszy odbył się Festiwal Piosenki Żołnierskiej, uznawany za jeden z najlepszych polskich festiwali piosenki. Głównymi nagrodami były Złote, Srebrne i Brązowe Pierścienie. Impreza organizowana była do pocz. l. 90. XX w.

Lata 70. XX w. – powstały nowe koncepcje urbanistyczno-architektoniczne dla Kołobrzegu, m.in. zbudowano 11-kondygnacyjne bloki mieszkalne na obrzeżach średniowiecznego miasta lokacyjnego, niszcząc bezpowrotnie warstwy archeologiczne. Przebudowano też wille letniskowe i pensjonaty dzielnicy uzdrowiskowej, które utraciły dawny charakter stylowy (m.in. sanatorium „Muszelka”, „Mewa V”, „Słoneczko”).

1971 – powstało kołobrzesckie molo spacerowe (z pomostem o długości 220 m); zakończono odbudowę budynku dawnej Akademii Rycerskiej, przeznaczonego na cele sportowe.

1974 – władze państwowe przekazały parafii konkatedralnej całą bryłę kolegiaty. W tym czasie celom liturgicznym służyło jedynie prezbiterium, część nawowa pozostawała trwałą ruiną, wieża użytkowana była przez muzeum na cele wystawiennicze. Po przekazaniu rozpoczęła się pełna odbudowa świątyni prowadzona przez proboszcza, prałata Józefa Słomskiego.

1975 – w roku obchodów XXX rocznicy wyzwolenia miasta odbyło się uroczyste otwarcie reprezentacyjnego ośrodka wypoczynkowego „Bałtyk”, położonego nad morzem, w miejscu zniszczonego w 1945 roku Pałacu Nadbrzeżnego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

1976 – powstała Polska Żegluga Bałtycka z siedzibą w Kołobrzegu; głównym zadaniem przedsiębiorstwa było rozwijanie turystyki morskiej.

1977 – w Kołobrzegu działa 30 ośrodków sanatoryjnych, wybudowanych przez różne polskie przedsiębiorstwa i instytucje; zabytkowy pałac Braunschweigów, po kapitalnym remoncie, został przekazany Muzeum Oręża Polskiego, mieści się tu Oddział Historii Miasta ze stałą wystawą „Dzieje Kołobrzegu”.

1980 – oddano do użytku Muzeum Oręża Polskiego – nowoczesny pawilon wystawowy (obok zabytkowej kamieniczki przy ul. E. Gierczak) dla pomieszczenia stałej ekspozycji „Dzieje oręża polskiego”; 17 września – w hotelu PŻB przy ul. Sienkiewicza odbyło się zebranie Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”; w wielu kołobrzeskich zakładach pracy powstawały komórki „Solidarności”.

1984 – 21 października odbyła się uroczysta konsekracja odbudowanej kolegiaty z udziałem prymasa Józefa Glempa

1988 – zakończono remont kapitalny zabytkowego ratusza – siedziby Rady Miejskiej Kołobrzegu

Lata 80/90. XX w. – powstanie nowej zabudowy starówki kołobrzesckiej, nawiązującej do architektury tradycyjnej, z zachowaniem układu planistycznego miasta lokacyjnego; miasto powiększyło się o nowe obszary, nowa zabudowa powstała na terenie przejętej bazy radzieckiej, części lotniska oraz na obrzeżach miasta.

1990 – 27 maja miały miejsce pierwsze wolne wybory samorządowe. Prezydentem Kołobrzegu został Henryk Bienkowski.

1999 – 1 stycznia utworzony został powiat kołobrzescki, pierwszym starostą kołobrzesckim został Ryszard Ławrynowicz

Pocz. XXI w. – obchody Milenium – tysięcznej rocznicy założenia biskupstwa kołobrzesckiego i tysięcznej rocznicy zaistnienia Kołobrzegu w źródłach pisanych

2000 – na terenie dawnego cmentarza (obecnie park przy ul. Arciszewskiego) odsłonięto lapidarium upamiętniające zniszczone niemieckie cmentarze na terenie Kołobrzegu;

2000 – uroczystości główne tysiąclecia biskupstwa w Kołobrzegu z udziałem wszystkich biskupów polskich;

2008 – utworzono samorządową instytucję kultury – Regionalne Centrum Kultury im. Zbigniewa Herberta, w ramach której funkcjonuje też „Galeria Sztuki Współczesnej w Kołobrzegu”

2013 – powołanie Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu

2014 – otworzono prywatne Muzeum Kołobrzesckie „Patria Colbergensis”, mieszczące się w piwnicach kołobrzesckiego ratusza

2021 – w Kołobrzegu mieszkało 45 930 osób

2025 – włączenie do miasta miejscowości Korzystno – osada Korzyścienko

Obecnie – Kołobrzeg jest największym uzdrowiskiem w Polsce z rozbudowaną infrastrukturą oraz wysokimi walorami naturalnymi. W mieście zachowany jest układ urbanistyczny średniowiecznego miasta hanzeatyckiego z dominującą monumentalną bryłą pięcionawowej kolegiaty; w ostatnich latach cenne zabytki architektury z różnych epok zostały starannie odrestaurowane.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

4.3. MIASTO KOŁOBRZEG – ZASADNICZE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Dziedzictwo archeologiczne¹⁶

W obrębie miasta Kołobrzeg istnieją 94 stanowiska archeologiczne. Dla każdego z nich stworzono indywidualne dokumentacje konserwatorskie w postaci Kart Ewidencji Stanowiska Archeologicznego (KESA). Karty te stanowią element składowy większej bazy danych stanowisk archeologicznych obejmujących obszar całej Polski, to jest Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Ponadto są częścią wojewódzkiej ewidencji zabytków i są zgodnie z zapisami art. 22 ust 2 ustawy z dnia 23.07.2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dodatkowo w 2015 roku stworzono, dla wybranych obiektów znajdujących się w obrębie miasta Kołobrzeg, karty Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ).

W obrębie miasta Kołobrzeg znajdują się 3 stanowiska wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa zachodniopomorskiego. Są to:

1. Źródło solanki (ujęcie solne z XVIII w.) – decyzja nr 618 z 1967 roku.
2. Osada warzelników soli (VI-XIII w.) - decyzja nr 284 z 1960 roku.
3. Osada przygodowa z przystanią rybacką (XI-XII w.) - decyzja nr 751 z 1969 roku.

Każdy obiekt wpisany do rejestru zabytków oraz stanowiska ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków powinien mieć **wyznaczoną strefę ochrony** archeologiczno-konserwatorską.

Są to strefy:

1. W I – obiekty posiadające własną formę terenową.
2. W II – obiekty o dużej wartości poznawczej, a w szczególności cmentarzyska oraz osady, na których w ramach badań AZP znaleziono dużą ilość ruchomego materiału zabytkowego.
3. W III – pozostałe obiekty.

Na **94** obiekty archeologiczne znajdujące się w obrębie miasta Kołobrzeg, dla których powstały karty KESA, **47** obiektów figuruje w GEZ, w 2024 spis został zweryfikowany. Wykaz obiektów, na podstawie których powstała archeologiczna część Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Kołobrzeg, został dostarczony przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie Delegatura w Koszalinie.

<http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow/17-zabytki-archeologiczne>

Rozwój układu przestrzennego

Układ przestrzenny Kołobrzegu wynika z jego bogatej historii, a także jest ściśle związany z uwarunkowaniami środowiskowymi: nadmorskim położeniem w dolinie rzeki Parsęty, typem gruntu oraz zasobami naturalnymi: borowiną i źródłami solanki.

¹⁶ Opis dziedzictwa archeologicznego w niniejszym opracowaniu został wykonany na potrzeby aktualizacji GEZ w 2024 r. przez archeolożkę, mgr Martę Żukowską-Bosy.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Pierwsze ślady osadnictwa słowiańskiego pochodzą z VII w. n.e., kiedy to na Wyspie Solnej powstała osada, której mieszkańcy eksploatowali źródła solankowe. W IX w. wzniesiono gród, którego ślady znajdują się na terenie Budzistowa, obecnie poza granicami administracyjnymi Kołobrzegu. Na kartach historii Polski Kołobrzeg pojawił się w roku 1000, gdy Bolesław Chrobry utworzył tu biskupstwo. Po utworzeniu biskupstwa gród w Kołobrzegu był ważnym ośrodkiem państwowym, religijnym, kulturalnym i gospodarczym (rozwijało się warzelnictwo soli, handel i rybołówstwo, port, funkcja obronna). Początek XII w. obfitował w walki pomorsko-polskie (wyprawy Bolesława Krzywoustego). W tymże wieku powstała kasztelania kołobrzaska podległa księciu pomorskiemu i kapituła kolegiacka przy kościele Mariackim.

Lokacja miasta w 1255 r. na surowym korzeniu obok wcześniejszej słowiańskiej osady, spowodowała jej marginalizację i zaniknięcie. Nowo założone miasto otrzymało 100 łanów ziemi uprawnej oraz „Kołobrzski Las”. Początkowo otoczone wałem ziemnym miasto miało charakterystyczną szachownicową siatkę ulic, z centralnym (prostokątnym) rynkiem, pierwotna zabudowa drewniana, stopniowo była zastępowana budowlami murowanymi. Ówczesne miasto obejmowało teren między obecnymi ulicami: Wąską, Dubois, Budowlaną i Rzeczną (jest to obszar objęty ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków). W przestrzeni miejskiej już w XIII w. zaczęły pojawiać się obiekty związane z przeniesieniem do nowo założonego miasta kapituły kolegiackiej – rozpoczęto budowę konkatedry. Pierwotne umocnienia ziemno-drewniane zaczęły zastępować murowane miejskie obwarowania, z których pozostały w obecnym krajobrazie miasta dwie baszty.

Przystąpienie miasta do Związku Hanzeatyckiego spowodowało pojawienie się obiektów związanych z handlem i rozwijającą się gospodarką. Miasto otoczone było kamienno-ceglanymi murami obronnymi. Poza murami ukształtowało się pięć przedmieść: Panewniki, Ujście, Geldern (Przedmieście Radzikowskie, ob. ul. Trzebiatowska), Lęborskie oraz Stubbenhagen (ob. część ul. Unii Lubelskiej).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Model 3D bazyliki, wyk. BDZ, 2024 r.

Wybór najstarszych obiektów z tej epoki:

Bazylika konkatedralna, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP (bazylika mniejsza, konkatedra,) przy ul. Mariackiej 5, pochodzący z końca XIII w. gotycki kościół halowy, pięcionawowy; najbardziej monumentalna budowla wśród kościołów farnych Pomorza i Nowej Marchii, dla których stanowiła prestiżowy pierwowzór świątyni halowej; dominuje w panoramie miejskiej jako zabytek emblematyczny dla Kołobrzegu i Pomorza Zachodniego;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Baszta Lontowa – ul. Dubois 20 i Baszta Więzienna, ul. Wąska (ob. trwała ruina), pochodzące z XV w., gotyk; obie są unikatowymi relikami średniowiecznych umocnień Kołobrzegu (powstających od ok. 1350 r., rozbudowa poł. XV w.), wyznaczają granice i zasięg miasta hanzeatyckiego.

Kolejną cezurę w rozwoju przestrzennym miasta stanowiła wojna trzydziestoletnia (1618–1948), w wyniku której Kołobrzeg znalazł się w granicach Brandenburgii.

Model 3D Baszty Lontowej, przekrój pionowy, wyk. BDZ, 2024 r.

Szczegółowe opisy zabytków Kołobrzegu znajdują się w kartach GEZ, opracowanych w 2024 r. przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, dostępne:

<http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow>

Kolejną cezurę w rozwoju przestrzennym miasta stanowiła wojna trzydziestoletnia (1618–1648), w wyniku której Kołobrzeg znalazł się w granicach Brandenburgii. Miasto, liczące już ok. 6 tys. mieszkańców, posiadało prawie tysiąc domów. Wielki elektor brandenburski Fryderyk Wilhelm I utworzył tu stolicę prowincji pomorskiej i nadał miastu status twierdzy, co przyczyniło się do dalszej rozbudowy fortyfikacji i obiektów wojskowych na potrzeby garnizonu. Średniowieczne obwarowania rozebrano. Być może z tego okresu pochodzi Bastion Pommern, ob. Park im. Generała Henryka Dąbrowskiego (czytelna pozostaje południowa krawędź, ograniczona pozostałością dawnej fosy). W 1657 r. w Kołobrzegu powstał port wojenny. Rozbudowę twierdzy kołobrzesckiej ukończono dopiero w XVIII w. Miasto otoczono dziełami fortyfikacyjnymi z trzema bramami: Münde (Ujście), Lauenburger Tor (Lęborska) i Geldern (Radzikowska). Ważną rolę pełniło *batardeau* na Parsęcie,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

zachowane w nurcie rzeki reliktu obiektu są ostatnimi śladami wyjątkowej konstrukcji inżyniersko-obronnej dzięki której zalewano przedpole twierdzy, zamieniając ją w wyspę. W obecnych granicach Polski nie odnotowano takiego rozwiązania.

Widok starego miasta z lotu ptaka, wyk. BDZ, 2024 r.

W ograniczonym gorsecie umocnień mieście trudno było o rozwój gospodarczy i wzrost liczby mieszkańców – nadal nie przekraczała ona 6 tys., a oblężenie miasta podczas kolejnej wojny (1756–1763) spowodowało dalsze straty w zabudowie i zniszczenia przedmieść. W konsekwencji doprowadziło to do rozbudowy fortyfikacji i powstania fortu bastionowego Ujście (1770-1774) oraz reduty Morast (największą wartość stanowi kompletność i unikatowość na skalę ponadregionalną), ostatni raz wykorzystaną bojowo w 1945 r., stanowiąc ostatni opór wojsk niemieckich na Wyspie Solnej. Spowodowało to także zmniejszenie zaludnienia miasta przez ludność cywilną, której liczba wynosiła w l. 80 XVIII w. niewiele ponad 4 tys. Sytuacji nie poprawiło kolejne oblężenie w 1807 r. podczas wojen napoleońskich, podczas którego spłonęła znaczna część zabudowy mieszkalnej i ówczesny ratusz, w miejscu którego dopiero w latach 1829–1832 wybudowano nowy, neogotycki według projektu słynnego architekta K.F. Schinkla.

Szansę na rozwój przyniósł początek XIX w. – reformy w państwie pruskim i stopniowy rozwój usług dla pojawiających się w mieście kuracjuszy, których liczba wzrastała od l. 20. XIX w. Planowano i realizowano infrastrukturę uzdrowiskową, m.in. Zakład Kąpiel Solankowych dra Mosesa Behrenda. Z tego okresu pochodzi efektowny Pałac Braunschweigów, ob. siedziba Muzeum Oręża Polskiego – jest

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

przykładem klasycystycznej rezydencji miejskiej o zachowanej unikatowej bryle i zadaszeniu.

Kolejny impuls rozwoju stworzyło uruchomienie w 1859 r. połączenia kolejowego Kołobrzegu z Białogardem, ułatwiając dotarcie do miasta nie tylko kuracjuszy, ale też inwestorów. Wybudowany w 1904 r. dworzec charakteryzuje się wysokimi walorami zabytkowymi, bogato ukształtowaną brylą. Rozwój miasta w 2 poł. XIX w. ułatwiła likwidacja twierdzy w 1872 r., umożliwiając rozwój przestrzenny. Miasto–twierdza przekształca się w miasto–uzdrowisko. Fortyfikacje zostają zniwelowane, wokół średniowiecznego śródmieścia kształtuje się nowy układ urbanistyczny miasta. Wytyczone zostały nowe ulice na przedmieściach, skwery i tereny zieleni, nad morzem miejsca rekreacji i spacerów z Pałacem Nadbrzeżnym, promenadą i molo. Jako pierwsza powstała reprezentacyjna dzielnica północna z Placem Cesarskim (ob. 18 Marca), ulicami Cesarza Wilhelma (ob. Dworcowa), Cesarzowej Augusty (ob. Piastowska) i Zwycięstwa (ob. ul. Zwycięzców). Zaczęła powstawać nowoczesna zabudowa mieszkalna (np. reprezentacyjna, bogato zdobiona kamienica przy ul. Zwycięzców 13, l. 80. XIX w., neorenesans; zwarta zabudowa ul. Unii Lubelskiej, XIX/XX w., historyzm) i uzdrowiskowa, obiekty użyteczności publicznej - neogotycki gmach poczty 1883-1884, jeden z najstarszych w regionie zespołów zabudowy pocztowej, o wybitnych wartościach architektonicznych i historycznych, w rejestrze zabytków, łaźnia miejska zbudowana w 1908 r. na oryginalnym półkolistym planie na terenie dawniej zajmowanym przez fortyfikacje twierdzy, gimnazjum żeńskie, ob. Zespół Szkół nr 2 (1896, neoklasycyzm, GEZ), budynek z zachowaną oryginalną salą gimnastyczną. Nadal jednak miasto odgrywało ważną rolę w strategii obronnej państwa pruskiego, dlatego powstawały obiekty związane z wojskowością, np. koszary 7. Pomorskiego regimentu piechoty.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Pałac Braunschweigów, siedziba Muzeum Miasta Kołobrzeg, Oddziału Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, fot. BDZ, 2024 r.

Przykładem wczesnego modernizmu w Kołobrzegu jest wzniesiony jako pierwszy nowoczesny obiekt szkolny budynek szkoły powszechnej (1911-1912), obecnie siedziba SP 1, z reprezentacyjną fasadą, o wysokiej wartości wykonawstwa architektonicznego. Widoczny był rozwój infrastruktury miejskiej. W 1885 r. oddano do użytku wodociągi miejskie, ich część stanowiła wieża ciśnienia filtrująca wodę z Parsęty (pełniła swoją funkcję do l. 80. XX w.). Obiekt w swojej formie nawiązujący do średniowiecznych budowli warownych. W 1900 r. pochodzi most drogowy zbudowany jako przeprawa belkowa, w konstrukcji stalowej, nitowanej, wsparta na kamiennych lub żelbetowych przyczółkach i na jednym filarze o tej samej konstrukcji w nurcie rzeki. Dekadę później (1908-1910) wybudowano elektrownię miejską, ob. budynek usługowy (neoklasycyzm, rejestr zabytków), wytwarzająca prąd stały. Obiekt jest cennym przykładem zabudowy przemysłowej, harmonijnie wkomponowanej w śródmiejską przestrzeń, z zachowaną pierwotną kompozycją.

Po pokonaniu trudności kryzysu pierwszych lat po zakończeniu I wojny światowej w przestrzeni publicznej pojawiały się obiekty nowoczesne, w duchu modernizmu, wśród nich szpital garnizonowy, ob. klinika/przychodnia (l. 20./30. XX w., modernizm), gimnazjum, ob. liceum im. Mikołaja Kopernika (1930-1932,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

modernizm, arch. Eberhard Snell) – zespół budynków szkolnych tworzy kompleks o monumentalnej estetyce, podporządkowanej funkcji, prezentuje wysokie wartości architektoniczne, kształtowane w duchu wzorcowych realizacji Bauhausu.

W tym czasie powstała zabudowa mieszkaniowa przy skrajnych ulicach lewobrzeżnej części miasta oraz pierzeje zabudowy wzdłuż obecnej ul. Zygmuntońskiej (l. 20./30. XX w.), Żurawiej. Reprezentatywne przykłady zabudowy willowej znajdują się przy ul. Obozowej 16, Jedności Narodowej 42 (l. 20/30) czy Wiosennej 11.

W porcie powstał elewator południowy w 1929 r. wypełniający wszelkie zasady funkcjonalizmu, wzniesiony w konstrukcji żelbetowej (szkieletowej z wypełnieniem ceglanym) z częściowo zachowanym wyposażeniem.

Walki o Kołobrzeg w marcu 1945 r. spowodowały zniszczenia do 90% substancji miasta. Obecna latarnia morska została wzniesiona przez Rosjan już w listopadzie 1945 r. na reliktach fortu Ujście.

Dopiero w 1957 r. rząd pojął decyzję o odbudowie Kołobrzegu, co umożliwiło powrót do funkcji uzdrowiskowych, turystycznych oraz rozwój przemysłu przetwórstwa rybnego. Nowa zabudowa z l. 60.–70. XX w. w niewielkim stopniu nawiązywała do historycznego układu śródmieścia. W przestrzeni starego miasta powstawały wysokie budynki wielorodzinne, które przesłaniały sylwetę bazyliki, zaburzając historyczne dominanty krajobrazowe. Dopiero w l. 80. rozpoczęto projektować zabudowę nawiązującą do średniowiecznej, likwidując przerwy w pierzejach staromiejskich.

Obecne parki na terenie miasta to w większości historyczne nekropolie (Park im. Antoniego Szarmacha, Park im. 3. Dywizji Piechoty, cmentarz wojenny – ob. część Parku im. Stefana Żeromskiego), natomiast pierwotną funkcję grzebalną pełni nadal cmentarz ewangelicki założony po 1924 r.

4.4. WARTOŚCI NIEMATERIALNE

Pomorze Zachodnie doświadczało niejednokrotnie dramatycznych przemian politycznych, demograficznych oraz etnicznych. Do początku XIII wieku było, w przeważającej mierze, słowiańskie, ale w następnych wiekach podlegało ekspansywnej kolonizacji germańskiej. Do końca XIX wieku na tym obszarze zachowały się jedynie enklawy słowiańsko-kaszubskie wyspy autochtoniczne¹⁷.

Historyczne nazewnictwo¹⁸ na obszarze Starego Miasta, którego ciągłość sięgała czasów średniowiecza, w dużej mierze zostało zatarte po przejęciu Kołobrzegu przez administrację polską w 1945 r. obecnie, z nazw funkcjonujących na obszarze Starego Miasta na początku XX w., zachowały się ulica Mariacka (Marienstrasse), Katedralna (Domstrasse) oraz Budowlana (Baustrase). Utrzymano również kilka nazw ulic z początku XX w. spoza tego obszaru: ulica Jerzego (Georgstrasse), Trzebiatowska

¹⁷ Burszta J., *Międzynarodowe znaczenie kultury ludowej Pomorza Zachodniego*, w: Seria Wydawnictw Monograficznych, Nr 4. Koszalin 1978.

¹⁸ Dziedzictwo niematerialne jest istotnym elementem dziedzictwa kulturowego, który ma największy wpływ na poczucie własnej tożsamości, zarówno lokalnej jak i grup narodowych bądź kulturowych. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zwraca uwagę wyłącznie na toponimy. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ww. ustawy ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

(Treptowerstrasse), Koszalińska (Koeslinerstrasse), Artyleryjska (Artilleriestrasse), Kamienna (Steinstrasse) i Zwycięzców (Victoriastrasse).

Niezmiernie ważne dla miasta było przez stulecia **warzelnictwo**, które funkcjonowało na terenie miasta w jego obecnych granicach już w VII w. n.e. To właśnie produkcja soli i handel nią były głównym źródłem bogactwa i podstawą rozwoju Kołobrzegu. Chlubna tysiącletnia karta historii kołobrzeskiego solowarstwa została zamknięta w 1860 r., kiedy to saliny kołobrzeskie zgodnie z decyzją rządu pruskiego oficjalnie zakończyły działalność. Pozostałością tego dziedzictwa są toponimy, określające miejsce lokalizacji dawnych warzeln: Wyspa Solna, ulica Solna, ulica Warzelnicza, Osiedle Solne Zdroje.

Znaczenie tradycji warzelniczej dla Kołobrzegu eksponuje również herb miasta, na którym znajduje się m.in. panew do odparowywania soli i haki panwiowe. Warzelniczą przeszłość kultywuje coroczny festyn historyczny pod nazwą „Targ Solny”.

Herb jest bardzo ważnym elementem dziedzictwa niematerialnego miasta. Obecnie używany łączy w sobie dwa wcześniejsze, które Kołobrzeg posiadał w swej historii. Pierwszy herb (od 1255 r) tworzyły dwa skrzyżowane pastorały ponad falami morza, nad którymi umieszczona była infuła biskupia. Symbole te nawiązują do biskupstwa utworzonego w Kołobrzegu w 1000 r. W 1653 r. miasto otrzymało nowy herb, którego tarcza była podzielona na trzy pola: górne zawierało panew i dwa skrzyżowane haki na czerwonym tle, środkowe – trzy baszty na blankowanych murach z otwartymi bramami w białym polu, symbolizujące miasto jako twierdzę i port, a dolne – dwa płynące łabędzie jako symbol kołobrzeskich żeglarzy i kupców, za sprawą których miasto czerpało duże korzyści i bogaciło się.

Historię miasta i jego mieszkańców zachowują **legendy**, zarówno te powstające od średniowiecza po wiek XIX, jak i te tworzone obecnie (np. w konkursie na legendę o basztach kołobrzeskich ogłoszonym przez PTTK). Ich tematem są m.in. zabytki miasta – ratusz, baszty, latarnia, ale także pomnik Małego Rybaka, „Oko Świata”, solanka kołobrzeska, ludzie związani z miastem – choćby popularna postać Jakuba Adabara. Część z nich została spisana w książce Andrzeja Waleńskiego *Kołobrzeg w baśniach i legendach*.

Kołobrzeg położony nad Morzem Bałtyckim to jeden z większych portów i ośrodków handlu morskiego, rybołówstwa morskiego i słodkowodnego (rzeka Parsęta). **Tradycje morskie** zostały zachowane w pieśniach, poezji, legendach, przesadach, ceremoniałach i malarstwie marynistycznym, jakie przez stulecia wytworzyli żeglarze, marynarze i inni ludzie morza z europejskiego kręgu kulturowego. Do najważniejszych dla historii miasta Kołobrzeg ceremonii należą Zaślubiny z Morzem, nawiązujące do średniowiecznych obrzędów biskupa Reinberna i do zaślubin w 1920 roku w Pucku oddziałów pod dowództwem generała Hallera, zdobywających dla Polski Pomorze.

Od grodu po twierdzę

Rozwój przestrzenny miasta determinowały jego funkcje obronne od średniowiecza do 1945 roku. Twierdza Kołobrzeg kilkakrotnie była teatrem działań wojennych. W 1807 r. mimo długotrwałego oblężenia (4 miesiące) przez wojska napoleońskie miasto nie

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

zostało zdobyte, a dla ówczesnego Królestwa Prus stało się to symbolem patriotyzmu i dobrze spełnionego obowiązku wobec ojczyzny.

W 1945 r. po krwawych walkach i zdobyciu miasta przez wojska 1. Armii Wojska Polskiego w polskim już Kołobrzegu stacjonowało kilka jednostek wojskowych, w tym do 1992 r. oddziały Armii Czerwonej. Tradycje wojskowe kultywowane są do dziś zwłaszcza poprzez działania podejmowane przez Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, oraz regionalistów i grupy rekonstruktorskie.

Mając na względzie długą i bogatą historię miasta Kołobrzeg warte pogłębionej analizy wydają się m.in. następujące kwestie:

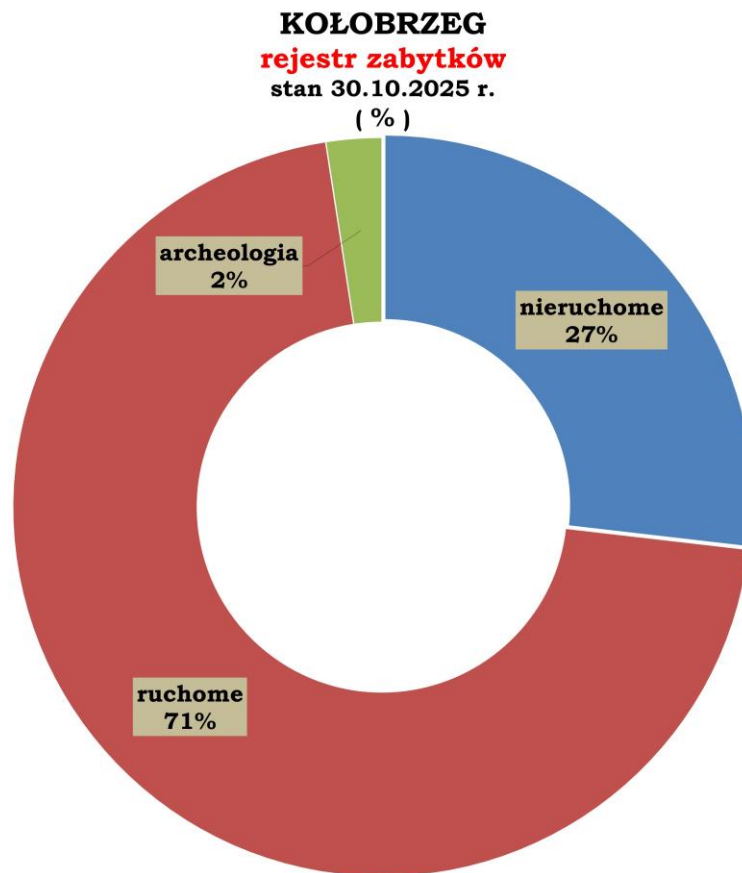
- zaakcentowanie okresów świetności miasta – siedziba pierwszego biskupstwa pomorskiego, członkostwo w Hanzie (np. organizowany w rocznicę lokacji miasta festyn historyczny „Hanzeatycki Targ Solny”),
- wydarzenia rekonstruktorskie, tzw. żywy kontakt z historią (przy zaangażowaniu zarówno placówek muzealnych jak i stowarzyszeń i ngo)
- park tematyczny/ produkt turystyczny np. Średniowieczny Kołobrzeg (dawne rzemiosła, kulinaria etc.)
- tradycje morskie miasta – np. Kołobrzeshire Dni Morza, skansen morski
- tradycje balneologiczne – historia „zdrowych wód”, moda etc.
- rozwój szlaków – w tym Szlak Trzech Fortów, ścieżka edukacyjna w marinie
- promocja wiedzy o Kołobrzegu poprzez cykl konferencji naukowych warsztatów edukacyjnych (współpraca z jednostkami własnymi, partnerami zewnętrznymi-uczelnie, instytucje kultury, służby konserwatorskie).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA
KOŁOBRZEG – USTANOWIENIA PRAWNE****5.1. REJESTR ZABYTKÓW**

Formy prawnej ochrony krajobrazu kulturowego i zabytków reguluje art. 7 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rejestr nie jest zbiorem zamkniętym. Wpisy dokonywane są na wniosek właściciela lub z urzędu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Skreślenie z rejestru zabytków leży w kompetencji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków wykonywanie wszelkich prac budowlanych (remontowanie, modernizacja, nadbudowa, rozbudowa, wymiana stolarki i pokrycia dachowego, prace ziemne, ogradzanie, podział działki, wycinka drzew i zmiana sposobu użytkowania) wymaga wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionej z organem właściwym ds. ochrony zabytków, wydania decyzji o zezwoleniu na budowę po uzyskaniu zaleceń konserwatorskich tego organu i uzyskaniu przez wykonawcę pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich, robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Zabytki nieruchome

Rejestr zabytków nieruchomych dla miasta Kołobrzegu zawiera **33 wpisy** (decyzje). Należy zaznaczyć, że liczba wpisów do rejestru nie jest tożsama z liczbą obiektów objętych danym wpisem. Oznacza to, że jeden wpis może obejmować kilka zabytków¹⁹.

Zasób zabytków nieruchomych miasta Kołobrzegu stanowią zarówno obiekty samodzielne, jak i zespoły zabudowy (np. ratusz, wille z otoczeniem, zespół stacji kolei wąskotorowej, kamienice) oraz założenia obszarowe (np. teren starego miasta, zespół parków).

<http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow/13-wpisane-do-rejestru>

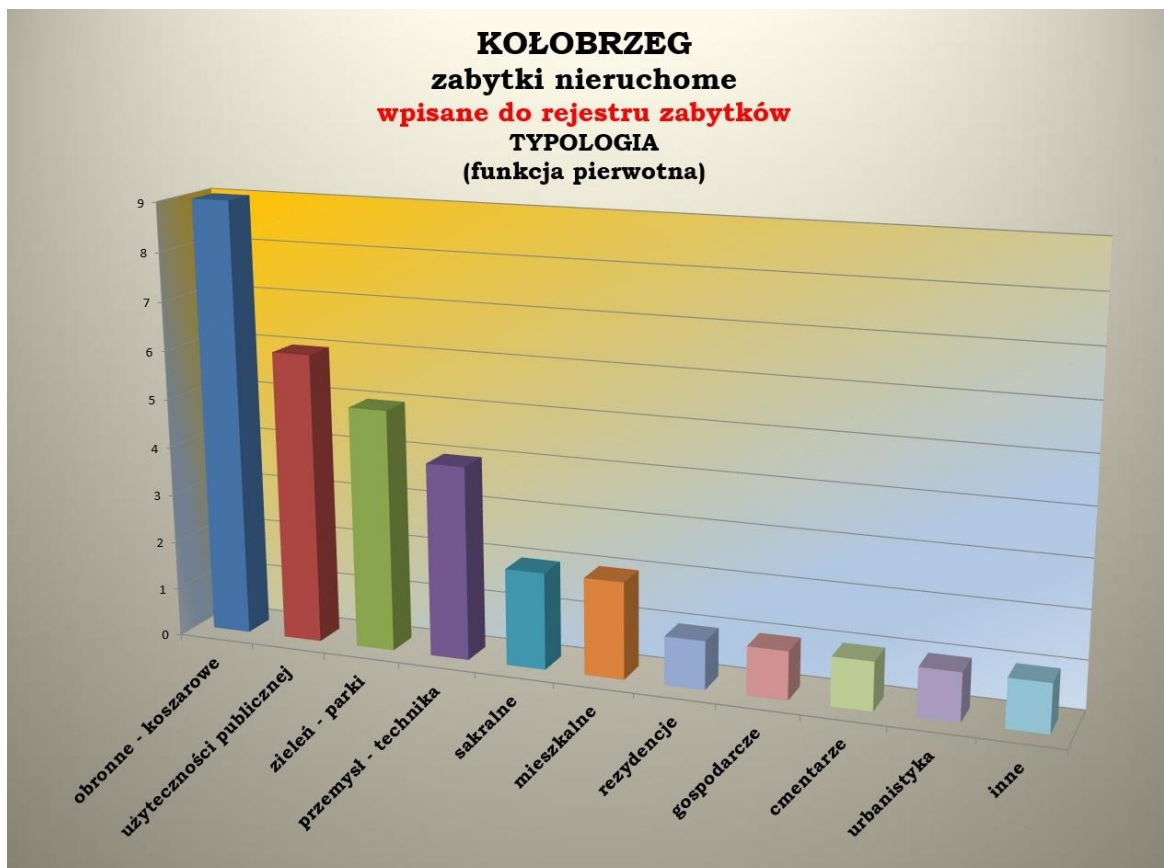
W ostatnich latach do rejestru zabytków wpisano:

1. Wodociągowa wieża ciśnień, ob. budynek usługowy, ul. Budowlana 6, nr rej. A-1575, z dn. 04.08.2016 r.
2. Zespół 19 baterii artylerii stałej oraz relikty szańca Kleista (wał kamienny, kazamaty), ul. Wiosenna (nad brzegiem morza), nr rej. A-1538, z dn. 24.10.2016 r.
3. Gimnazjum, ob. Liceum im. Mikołaja Kopernika, ul. Ppor. Edmunda Łopuskiego 42-44, nr rej. A-1568, decyzja z dn. 16.09.2016 r.

¹⁹ Przy analizie decyzji o wpisie do rejestru zabytków należy sprawdzać przedmiot i sentencję wpisu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

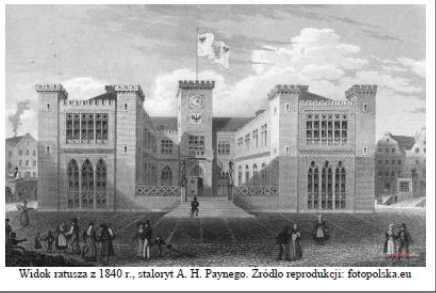
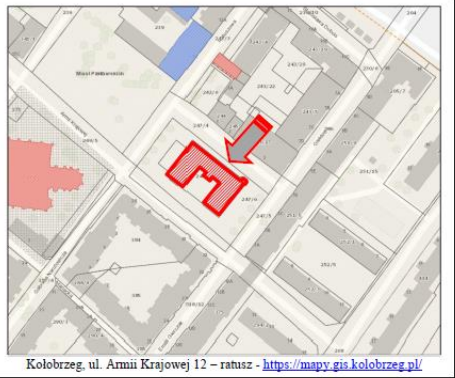
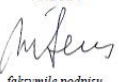
4. Zespół budynków sądu obwodowego ob. Komenda powiatowa policji, ul. Jana Kilińskiego 1, nr rej. A-1676, z dn. 19.06.2017 r.
5. Dawne radzieckie stanowisko dowodzenia, ul. Brzeska (Osiedle Podczele), nr rej. A-2033, z dn. 29.06.2022 r.

Przykład karty GEZ dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

GEZ (REJ)	KARTA ADRESOWA ZABYTKU	3. Miejscowość K O Ł O B R Z E G
1. Nazwa RATUSZ	2. Czas powstania 1829 - 1832 <i>(neogotyki)</i>	4. Adres (ulica, nr posesji) Kołobrzeg ul. Armii Krajowej 12 p-ta 78-100 nr dz. 248/1, 247/6, obr. 12
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym		5. Przynależność administracyjna województwo zachodniopomorskie powiat Kołobrzegi gmina Miasto Kołobrzeg
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Widok frontowy bryły ratusza od strony południowej</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Widok ogólny bryły ratusza od zachodu</p> </div> </div>		6. Formy ochrony rejestr zabytków: A-1065* (dawny numer 373) decyzja z dn. 09.04.1964 r. * przepisany do księgi rejestru woj. zachodniopomorskiego pod nr A-1065 zawiadomieniem ZWKZ z dn. 02.04.2012 r. jako: <i>ratusz (po obrysie murów)</i>
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Elewacja północno-wschodnia ratusza</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Widok ogólny bryły ratusza od północy</p> </div> </div>		

<p>8. Historia, opis i wartości</p> <p>Neogotycki ratusz zaprojektował w 1826 r. architekt niemiecki Karl Friedrich Schinkel, według szkicu księcia Fryderyka Wilhelma, z uwzględnieniem zachowanych relikwów ratusza gotyckiego z XIV w. Został zbudowany w l. 1829–1832 przez budowniczych E.F. Zwimera i Pelicusa, pod nadzorem starszego radcy budowlanego W.H. Matthiasa. W 1913 r. wykonano generalny remont wnętrza, w l. 80. XX w. remont kapitalny. Do dziś pełni pierwotną funkcję siedziby władz miejskich.</p> <p>Ratusz wymurowany z cegły, jest budowlą trójskrzydłową na planie litery „U” z dziedzińcem od strony frontowej. Dwukondygnacyjna, symetryczna bryła, zwieńczona jest blankami i przekryta dachami dwu- i trójspadowymi. Oś środkową akcentuje masywna, zróżnicowana, trójkondygnacyjna wieża zegarowa, a naroża skrzydeł bocznych ukształtowano w formie wieżyczek. Elewacje ceglane, dzielone są szeregami wysokich okien, na piętrze prostokątnych, w przyziemiu ostrołukowych z łaskowaniem i maswerkim geometrycznym. Bardziej dekoracyjna forma i podziały wyróżnia okna w fasadach skrzydeł bocznych, sześciokątne i trójkątne arkadowe (o formie triforium). Część gotycką bryły akcentują szczyty schodkowe oraz charakterystyczne lizeny-przypory. We wnętrzu częściowo zachowany pierwotny układ oraz wyposażenie, w tym kompletne w sali posiedzeń rady miasta.</p> <p>Zabytkowy ratusz łączy w sobie cechy obronnego zamku i reprezentacyjnej siedziby pałacowej, nawiązującej do form gotyku angielskiego. Wykonany według projektu słynnego niemieckiego architekta 1 poł. XIX w., K.F. Schinkla, wyróżnia się artyzmem architektury, wybitnie waloryzuje śródmiejską przestrzeń.</p>	<p>9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji</p> <p>Ogólny stan zachowania – bardzo dobry; obiekt pod stałą opieką właścicielską, obecnie elewacje w trakcie prac konserwatorskich.</p> <p>Wnioski i zalecenia konserwatorskie: - wszelkie prace budowlano-konserwatorskie winny być uzgadniane z MKZ w Kołobrzegu. Obowiązuje ochrona prawna w zakresie pełnego zachowania: <i>/ukształtowania bryły (w tym gabaryty wysokościowe, proporcje wysokości ścian i dachu, forma dachu)/ konstrukcji i materiału budowlanego/ ukształtowania elewacji, w tym rozmieszczenia i formy otworów okiennych i drzwiowych oraz detalu architektonicznego/ stolarki okiennej i drzwiowej, przy wymianie wymagane jest odtworzenie poprzedniej formy i zastosowanie pierwotnego rodzaju materiału/ zasadniczego układu oraz wystroju wnętrza/ bezpośredniego otoczenia obiektu zabytkowego/</i></p> <div style="text-align: center;"> <p>Widok ratusza z 1840 r., staloryt A. H. Payne'a. Źródło reprodukcji: fotopolka.eu</p> </div> <p style="text-align: right; font-size: small;">Oprac.: K. Wójcik, K. Tymbarski</p>
<p style="text-align: center; font-size: small;">Mapy / ikonografia</p> <div style="text-align: center;"> <p>Kołobrzeg, ul. Armii Krajowej 12 – ratusz - https://mapy.gis.kolobrzeg.pl/</p> </div>	<p>10. Wykonanie karty <i>(autor, data i podpis)</i> Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie Maria Wiłek 10.2024</p> <div style="text-align: center;"> <p><i>faksymile podpisu</i></p> </div>
	<p>11. Zatwierdzenie karty <i>(podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*</i></p> <p style="font-size: x-small;">* dotyczy zabytków niemieszanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

➤ **Zasady ochrony walorów kulturowych układów przestrzennych i zabudowy jednostek osadniczych**

Strefy ochrony konserwatorskiej: „A”, „B”, „K”, „E”, które określają zasady ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefa „A” – pełnej ochrony historycznej struktury przestrzennej – obszary zawierające historyczny układ przestrzenny wyróżniający się szczególną wartością zasobów i stopniem zachowania historycznie ukształtowanej struktury urbanistycznej.

Ścisłej ochronie podlega:

- ❖ historyczna kompozycja funkcjonalno-przestrzenna obszaru,
- ❖ historyczna zabudowa i inne elementy zagospodarowania,
- ❖ układ i geometria ulic.

Warunki ochrony:

- zachowanie i konserwacja historycznego układu przestrzennego,
- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu,
- zachowanie istniejącej zabudowy o walorach zabytkowych (wpisanej do rejestru lub ujętych w ewidencji) oraz elementów zagospodarowania terenu we właściwym stanie technicznym i funkcjonalnym,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,
- wszelka działalność wymaga zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Strefa „B” – ochrona układów przestrzennych lub ich części – obszary, w których dominuje historyczny układ przestrzenny z zachowanymi elementami zabudowy i zagospodarowania o niewielkim stopniu zdegradowania, których stan pozwala na przeprowadzenie działań konserwatorsko-rewaloryzacyjnych.

Ochronie podlegają:

- ❖ rozplanowanie i przekroje ulic i placów z uwzględnieniem możliwości ochrony zachowanych nawierzchni,
- ❖ linie zabudowy oraz historyczne ukształtowanie szerokości frontów parceli lub ich wizualne zachowanie (odwzorowanie),
- ❖ formy architektoniczne zabudowy istniejącej i uzupełniającej (w tym gabaryty wysokościowe, formy dachów, zasadnicze proporcje elewacji, tradycyjnie stosowany materiał),
- ❖ zieleni komponowana, obsadzenia ulic i placów, starodrzew w obrębie działki, jej układ i skład gatunkowy,
- ❖ mała architektura.

Warunki ochrony:

- zachowanie, konserwacja i rewaloryzacja podstawowych elementów układu przestrzennego,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- likwidacja obiektów dysharmonijnych poprzez wyburzenie lub przebudowę z dostosowaniem do zasad kompozycji zespołu,
- dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej oraz zabudowy dominującej w obrębie zespołu, przy budowie nowych obiektów należy nawiązywać do form i gabarytów tradycyjnie występujących oraz wskazane jest stosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych, przede wszystkim w pokryciach dachów,
- układy zieleni komponowanej powinny być odbudowane lub budowane na zasadach kontynuacji lokalnej tradycji,

Obowiązuje wymóg konsultowania i uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych w zakresie:

- budowy nowych obiektów,
- kształtowania zabudowy o określonych gabarytach i bryle,
- przebudowy i remontów, a także zmiany funkcji obiektów figurujących w wykazie zabytków architektury i budownictwa,
- zmian historycznie ukształtowanych wnętrz urbanistycznych.

Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego charakteryzuje krajobraz integralnie związany z zespołem zabytkowym lub obszary ukształtowane w wyniku działalności ludzkiej – parki, cmentarze, aleje. Tereny te mogą stanowić również integralną część obszarów chronionych strefą „A” lub „B”, jako rodzaj zabezpieczenia i ekspozycji form tradycyjnych.

Ochronie podlega:

- historycznie ukształtowana granica parków, cmentarzy i ogrodów przydomowych,
- kompozycja zieleni: rozplanowanie i skład gatunkowy,
- układ dróg i alejek w obrębie parków i cmentarzy,
- mała architektura: ogrodzenia, bramy,
- nagrobki, krzyże, ogrodzenia kwater i inne zachowane elementy urządzenia cmentarzy.

Warunki ochrony:

- zachowanie historycznych granic założeń krajobrazowych,
- utrzymanie integralności parków, cmentarzy i alei (nie należy dzielić tych obszarów na działki użytkowe),
- rewaloryzacja zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, np. ubytki w zadrzewieniu uzupełniać tymi samymi gatunkami drzew, zaleca się także stosowanie gatunków trwałych i długowiecznych,
- gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej (np. zdewaloryzowane założenia cmentarne),
- zaleca się uporządkowanie terenów dawnych (ob. nieużytkowanych) cmentarzy, oraz zabezpieczenie zachowanych zabytków sepulkralnych – np. w formie lapidarium.

Wszelkie prace renowacyjne, porządkowe, wycinki drzew wymagają uzgodnienia

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a w przypadku założeń wpisanych do rejestru zabytków – zezwolenia WKZ.

Strefa „E” – ochrony ekspozycji historycznego zespołu lub jego dominat, obejmującej tereny umożliwiające kontakt optyczny z wartościowymi zespołami krajobrazu, dominantami przestrzennymi, estetycznymi lub zabytkami.

Ochronie podlega:

- struktura przestrzenna wskazanego zespołu krajobrazowego, sylwety lub dominanty,
- układ wnętrza przestrzeni publicznych umożliwiających kontakt wizualny z zespołami krajobrazu kulturowego,
- zagospodarowanie terenu stanowiące przedpole i tło widoku na wskazany zespół krajobrazu kulturowego lub dominantę przestrzenną.

Warunki ochrony:

- zakaz zabudowy i zadrzewienia utrudniającego lub zakłócającego widok chronionego zespołu kulturowego, sylwety lub dominanty,
- w przypadku planowanej lokalizacji obiektów kubaturowych lub liniowych zaleca się opracowanie studium ekspozycji.

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome, zarówno wpisane do rejestru zabytków i pozostające w tzw. ewidencji są opracowane w formie kart zabytku ruchomego. Oprócz wyposażenia kościołów i budynków karty ewidencyjne opracowano również dla historycznych instrumentów muzycznych i pojazdów zabytkowych.

Wykaz zabytków ruchomych jest dostępny w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Koszalinie, MKZ Kołobrzeg.

Lista obiektów ruchomych – załącznik nr 2

Zabytki archeologiczne

Na obszarze miasta Kołobrzegu do rejestru zabytków wpisane są 3 stanowiska archeologiczne:

- Osada warzelników soli (VI-XIII w.) – decyzja nr 284 z 1960 roku.
- Źródło solanki (ujęcie solne z XVIII w.) – decyzja nr 618 z 1967 roku.
- Osada przygodowa z przystanią rybacką (XI-XII w.) – decyzja nr 751 z 1969 roku.

Dla miasta Kołobrzeg opracowano 119 kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych (KESA), z czego 94 to indywidualne stanowiska archeologiczne. Aktualnie w wojewódzkiej (i gminnej) ewidencji zabytków ujęto **47** stanowisk archeologicznych.

<http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow/17-zabytki-archeologiczne>

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych

Strefy „W” – obszary występowania reliktyw osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego oraz tereny zabytkowe zawierające materialne ślady dostępne za pomocą badań metodami archeologicznymi.

Strefy ochrony stanowisk archeologicznych ustalane są w planach trójstopniowo:

Strefa „W I” – pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną. Strefa „W I” obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji urzędu ochrony zabytków.

Na terenie strefy „W I” obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi (np. kopania studni, wykonywanie melioracji, karczunku i nasadzania drzew itd.), poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi zabytek przed zniszczeniem, prowadzonymi na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków;
- zachowanie istniejącego układu topograficznego terenu.

Strefa „W II” – częściowej ochrony stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami.

Na terenie strefy „W II” obowiązuje:

- współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków;
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie w granicach strefy, wyprzedzających rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją zamierzenia, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

Strefa „W III” – ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych. Strefa „W III” obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej.

Na terenie strefy „W III” obowiązuje:

- współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków;
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych, na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

5.2. WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2010 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie opracował w 2010 roku wykaz zabytków

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

nieruchomych z terenu Miasta Kołobrzegu ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Zgodnie z wyżej wymienionym wykazem Wojewódzka Ewidencja Zabytków Miasta Kołobrzegu zawierała **121** obiekty.

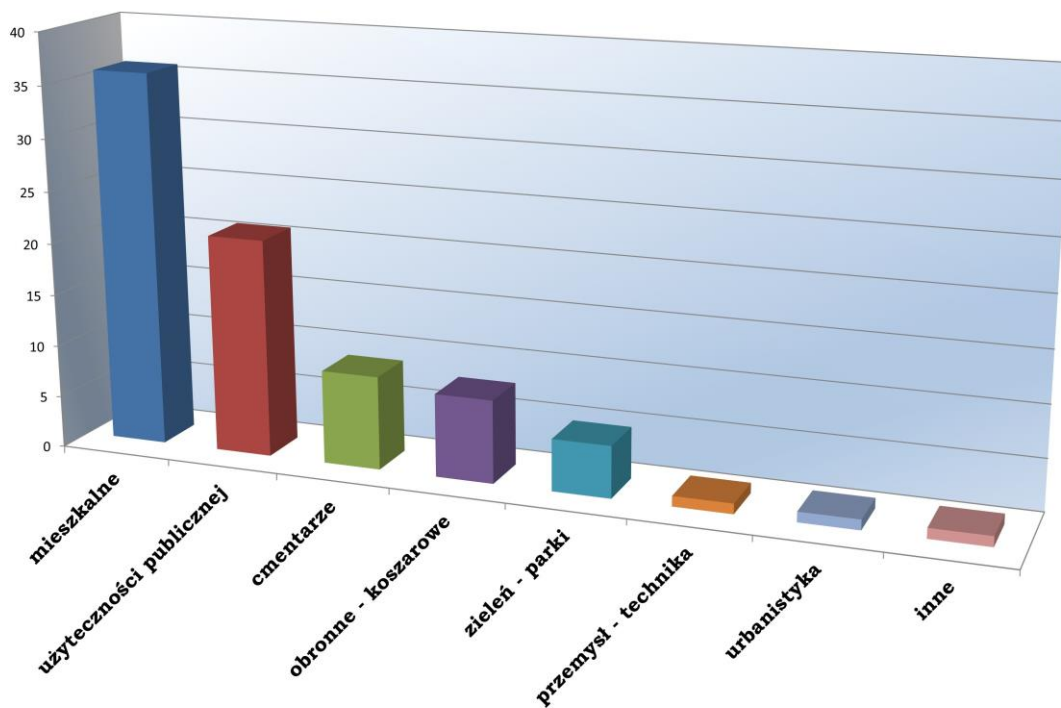
Wśród tych obiektów dominuje zabudowa mieszkalna: kamienice, wille, domy wielorodzinne i chałupy w zagrodach – we wsiach przyłączonych do miasta. Oprócz tego ujęto w tej ewidencji urzędy i obiekty użyteczności publicznej – np. szkoły, szpitale, wojsko, policja, straż pożarna. Uzupełnieniem są założenia obszarowe: cmentarze i parki.

Aktualnie (po weryfikacji) w wojewódzkiej ewidencji zabytków znajduje się **76** obiektów i obszarów zabytków nieruchomości.

<http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow/14-wojewodzka-ewidencja-zabytkow>

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028

KOŁOBRZEG
zabytki nieruchome
wojewódzka ewidencja zabytków
TYPOLOGIA
(funkcja pierwotna)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Przykład karty GEZ zabytku nieruchomego ujętego w wojewódzkiej ewidencji zabytków

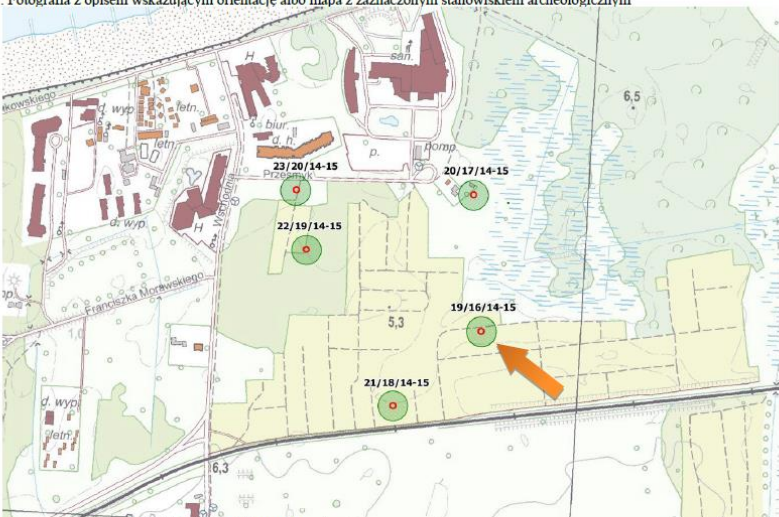
GEZ (WEZ)	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość KOŁOBRZEG
1. Nazwa SZPITAL WOJSKOWY OB. KLUB WOJSKOWY, KINO („PIAST”)		2. Czas powstania ok. 1905 r. (eklektyzm)	4. Adres (ulica, nr posesji) Kołobrzeg ul. ppor. Edmunda Łopuskiego 46 p-ta 78-100 nr dz. 144/13, obr.11
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym			
 Widok ogólny od płd.-zachodu		 Elewacja zachodnia	5. Przynależność administracyjna województwo zachodniopomorskie powiat kołobrzeski gmina Miasto Kołobrzeg
 Widok ogólny od płn.-wschodu		 Skrzydło północne	6. Formy ochrony mpzp: Uchwała nr VI/73/19 Rady Miasta Kołobrzeg, z dn. 19.03.2019 r. <i>Inne:</i> Obiekt ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków na podstawie Zarządzenia Nr 87/14 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dn. 21.10.2014 r. (aktualizacja: zarządzenie nr 101/22 z dn. 26.08.2022 r.)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

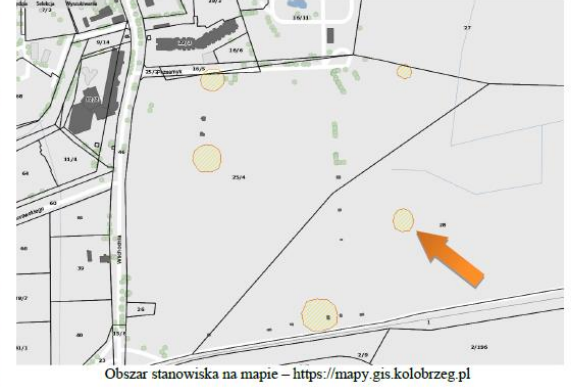

<p>8. Historia, opis i wartości</p> <p>Budynek wzniesiony ok. 1905 r. (odnotowany na mapie z 1906 r.), wchodził w skład zespołu szpitala wojskowego (<i>Neues Garnison Lazarett</i>), który został otwarty w 1910 r. Był to główny budynek szpitalny. Po 1945 r. przejęty przez Wojsko Polskie, użytkowany jako szpital; obecnie zaadaptowany na klub garnizonowy i kino „Piast”.</p> <p>Budynek wolnostojący, założony na planie nieregularnego i wydłużonego prostokąta (z ryzalitami i skrzydłem), dwukondygnacyjny, podpiwniczony, nakryty wysokimi dachami dwuspadowymi (dachówka karpiówka), z lukarnami; nad ryzalitem wschodnim wielospadową kopułą pod blachą). Ściany murowane z cegły ceramicznej, nietynkowane w obrębie cokołu i parteru, a na 1-piętrze tynkowane i malowane; szczyty w konstrukcji ryglowej z odsłoniętym szkieletem drewnianym. Elewacje o regularnych (segmentowych) podziałach osiowych, dzielone rytmem okien zamkniętych lukami odcinkowymi (parter) i prostokątnymi nadprożami (piętro i szczyty), akcentowane zróżnicowaną fakturą i kolorystyką ścian. Elewacja frontowa (południowa), 20-osiowa, dzielona trzema ryzalitami zwieńczonymi trójkątami, ryglowymi szczytami. Elewacja tylna o arytmicznych podziałach, z szerokim (10-osiowym) skrzydłem, zwieńczonym trzema, ryglowymi szczytami.</p> <p>Stołarka okienna i drzwiowa w większości współczesna, ale odwzorowująca pierwotne formy i podziały.</p> <p>Budynek o wysokich wartościach zabytkowych, zachował pierwotną bryłę (z wysokimi dachami), formę architektoniczną oraz kompozycję elewacji, stanowi główny element dawnego zespołu szpitala wojskowego.</p> <p align="center"><u>Mapy / ikonografia</u></p> <p align="center">Kolobrzeg, ul. Łopuskiego 48 – szpital - https://mapy.gis.kolobrzeg.pl</p>	<p>9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji</p> <p>Stan zachowania – dobry. Budynek po remoncie (wymiana stolarki, odnowione elewacje).</p> <p>Wnioski i zalecenia konserwatorskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ochronie podlega bryła obiektu z formą dachu i pokryciem, kompozycja elewacji, rodzaj i proporcje otworów okiennych; zgodnie z zapisami mpz z 2019 r. – wszelkie prace remontowo-konserwatorskie winny być uzgodnione z Miejskim Konserwatorem Zabytków – w obrębie dawnego zespołu szpitalnego należy ustawić tablicę informacyjną o historii tego miejsca <p align="center">Szpital - widok z 1916 r. www.fotopolska.eu</p> <p align="right"><i>Ilustracje: K. Tymbarski</i></p> <p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis) Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie Maria Witek 10.2024</p> <p align="center"><i>faksymile podpisu</i></p> <p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*</p> <p>* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>
--	--

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Przykład karty GEZ stanowiska archeologicznego ujętego w wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ (ARCH)	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość KOŁOBRZEG
1. Nazwa STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	2. Czas powstania (datowanie – jednostka osadnicza) 1. Średniowiecze – Ślad osadnictwa 2. Okres nowożytny (XIX/XX w.) – Punkt osadniczy		4. Adres / nr stanowiska archeologicznego wg systemu AZP (Nazwa, nr w miejscowości, nr arkusza AZP/ nr na arkuszu) Kołobrzeg stan. 19 (AZP 14-15/16) nr dz. 28, obr. 6
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym 			5. Przynależność administracyjna województwo zachodniopomorskie powiat kołobrzegi gmina Miasto Kołobrzeg
Lokalizacja stanowiska na podstawie karty KESA: Kolor czerwony – obszar stanowiska Kolor zielony – strefa ochrony stanowiska			6. Formy ochrony <i>Mpzp:</i> Uchwała nr XVIII/242/08 Rady Miasta Kołobrzeg, z dnia 18.02.2008 r. <i>Inne:</i> Obiekt ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków na podstawie Zarządzenia Nr 87/14 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dn. 21.10.2014 r. (aktualizacja: zarządzenie nr 101/22 z dn. 26.08.2022 r.)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

<p>8. Historia, opis i wartości</p> <p>Stanowisko odkryte podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych w ramach projektu „Archeologiczne Zdjęcie Polski” w roku 1984.</p> <p>Dokumentacja i literatura</p> <p>Janocha H., Lachowicz F., karta ewidencji stanowiska archeologicznego, arkusz AZP 14-15/16/19, 1984.</p> <p style="text-align: center;">Obszar stanowiska przedstawiony w szerszym kontekście</p>	<p>9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji</p> <p>Stanowisko nie posiada własnej formy terenowej. Ochrona polega na ograniczeniu ingerencji w grunt. Prowadzenie wszelkich prac związanych z ingerencją w grunt, w tym robót budowlanych wymaga uzyskania pozwolenia od wojewódzkiego konserwatora zabytków. W przypadku prowadzenia robót ziemnych, związanych z inwestycjami, należy przeprowadzić archeologiczne badania terenowe w niezbędnym zakresie, który zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 23.07.2003 r. określi na wniosek inwestora wojewódzki konserwator zabytków.</p> <p style="text-align: center;">Obszar stanowiska na mapie – https://mapy.gis.kolobrzeg.pl</p> <p style="text-align: right;">Oprac.: M. Żukowska-Bosy</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td data-bbox="836 958 1118 1146"> <p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)</p> <p style="text-align: center;">Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie Maria Witek 10.2024</p> </td> <td data-bbox="1123 958 1414 1146"> <p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*</p> <p style="font-size: small;">* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p> </td> </tr> </table>	<p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)</p> <p style="text-align: center;">Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie Maria Witek 10.2024</p> 	<p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*</p> <p style="font-size: small;">* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>
<p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)</p> <p style="text-align: center;">Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie Maria Witek 10.2024</p> 	<p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*</p> <p style="font-size: small;">* dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>		

6. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W ŚWIETLE DZIAŁAŃ MIASTA KOŁOBRZEGU

(wybór dokumentów)

➤ **GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2021–2024 („GPOnZ 2021–2024”)**

(Uchwała Nr XXXI/437/20 Rady Miasta w Kołobrzegu z dnia 30 grudnia 2020 r.)

Program stanowił kontynuację celów priorytetowych i kierunków działań dokumentu przyjętego na lata 2016–2019, przyjętego Uchwałą Nr XVII/219/16 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 1 marca 2016 r.

Zgodnie z art. 87 ust 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, sprawozdanie z realizacji programu przedstawiono Radzie Miasta Kołobrzeg. Sprawozdanie zostało zawarte w następujących dokumentach:

1. Raport o stanie Gminy Miasto Kołobrzeg za 2021 rok (Zarządzenie Prezydenta Miasta Kołobrzeg Nr 53/22 z dnia 4 maja 2022 r.) przyjęty Uchwałą Nr LI/723/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 25 maja 2022 r.;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

2. Raport o stanie Gminy Miasto Kołobrzeg za 2022 rok (Zarządzenie Prezydenta Miasta Kołobrzeg Nr 94/23 z dnia 8 maja 2023 r.), przyjęty Uchwałą Nr LXII/933/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31 maja 2023 r.;
3. Raport o stanie Gminy Miasto Kołobrzeg za 2023 rok (Zarządzenie Prezydenta Miasta Kołobrzeg Nr 57/24 z dnia 16 maja 2024 r.) przyjęty Uchwałą Nr III/15/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 19 czerwca 2024 r.
4. Sprawozdanie z realizacji GPONZ na lata 2021-2024 za okres 2023–2024, przedstawione podczas XIV sesji Rady Miasta Kołobrzeg w dniu 28 maja 2025 r.

Dla potrzeb niniejszego opracowania podajemy wybrane i reprezentatywne działania – w formie syntetycznej.

W latach 2021–2024 zrealizowano następujące cele priorytetowe Programu:

CEL PRIORYTETOWY 1.

ZACHOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA

- Dokonywano bieżącej aktualizacji danych o obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wykonania nowych kart zabytków nieruchomości, uzupełniania danych na stronie internetowej zabytki.kolobrzeg.eu,
- opracowano dokumentację dla portowych elewatorów zbożowych: Ekspertyza budowlana dot. określenia stanu technicznego i bezpieczeństwa konstrukcji elewatora, program prac konserwatorskich elewatora zbożowego;
- promowano wpis do rejestru zabytków: łaźnia miejska, płyta nagrobna na Cmentarzu Jeńców Francuskich,
- podjęto współpracę z właścicielami niszczących zabytków techniki: elektrownia miejska, wodociągowa wieża ciśnień, obiekty garnizonowe;
- wykonywano bieżące prace konserwatorskie przy zabytkowej zieleni w parku im. A. Fredry (wycinki drzew, usuwanie wywrotów, prowadzenie badań architektonicznych w związku z odwodnieniem parku),
- rozpoczęto działania związane z rewitalizacją Parku im. Aleksandra Fredry – wykonano projekt budowlany – prac budowlanych związanych z wykonaniem izolacji wodochronnej murów dawnego Fortu Wilczego instalacji deszczowej terenu Parku im. A. Fredry (2023 r.),
- wykonano prace konserwatorskie przy zieleni na skwerze - Plac im. płk. A. Przybylskiego (ob. Słowiański) – pielęgnacja drzew, nawodnienie, nasadzenia, mała architektura – ławki (2022 r.),
- prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjno-utrzymawczych na terenie dawnych cmentarzy (Park A. Szarmacha, Park Żeromskiego, Park Teatralny),
- wykonano nową nawierzchnię alei głównej oraz wymianę ławek w Parku A. Szarmacha (2022 r.),
- zrealizowano zadanie dot. rewitalizacji Baszty Lontowej (Prochowej) – elewacje zewnętrzne (2021–2023 r.),

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- kontynuowano bieżące utrzymanie cmentarza wojennego w Kołobrzegu oraz cmentarza jeńców francuskich, zgodnie z Porozumieniem z Wojewodą Zachodniopomorskim,
- zrealizowano renowację nagrobków uczestników walk o Kołobrzeg na cmentarzu wojennym w Kołobrzegu (2023 r.); zadanie było realizowane przez Gminę Miasto Kołobrzeg i dofinansowane w ramach programu rządowego „Groby i cmentarze wojenne w kraju” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury,
- wykonano prace konserwatorskie rzeźby „Matka Polka” Zygmunta Wujka w kwaterze uczestników walk 1939, Lenino, Monte Cassino i Kołobrzeg na cmentarzu komunalnym w Kołobrzegu (2023 r.) oraz rzeźby AK Zygmunta Wujka w kwaterze Armii Krajowej (2022 r.),
- wykonano prace konserwatorskie rzeźb „Macierzyństwo” Aliny Ślesieńskiej i „Karuzela” w Parku Teatralnym – na Placu Koncertów Porannych (2022 r.),
- wytypowano do Katalogu dóbr kultury współczesnej 16 propozycji w 2022 r.; odnotowano aktywność lokalnych środowisk artystycznych na rzecz zachowania kołobrzeskich neonów, docelowo planowanych do prezentacji na skwerze przy ul. J. Frankowskiego,
- dokonano wpisu Pomnika Zaślubin Polski z Morzem do Gminnej Ewidencji Zabytków (2020 r.),
- dokonano wpisu dawnego radzieckiego stanowiska dowodzenia do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego oraz do Gminnej Ewidencji Zabytków (2022 r.),
- podejmowano działania na rzecz wprowadzenia nowych form ochrony zabytków- rozpoczęcie działań na rzecz przygotowania wniosku o ustanowienie Bazyliki Konkatedralnej pomnikiem historii,
- oznakowano znakami informującymi o ochronie zabytku („Błękitna tarcza”) 5 zabytków: dawne radzieckie stanowisko dowodzenia (A-2033), Baszta Lontowa (A-97), Park Antoniego Szarmacha (A-1559), Skwer Miejski – Plac im. płk. A. Przybylskiego (A-85), Park im. gen. Jana Henryka Dąbrowskiego (A-1057),
- wykonano renowację napisów na tablicach informacyjnych na terenie katolickiego cmentarza wojennego z lat 1807–1871 oraz przy grobie kpt. Heinricha von Rödera, zlokalizowanych przy ul. J. Frankowskiego (2023),
- opracowano ekspertyzę oraz program robót budowlanych i prac konserwatorskich wraz z kosztorysem ich wykonania do Pomnika Chwały, zlokalizowanego na terenie Cmentarza Wojennego w Kołobrzegu (2023),
- zlecono opracowanie programu prac konserwatorskich na wymianę i remont drzwi ratusza w Kołobrzegu, zlecono i wykonano projekt budowlany dla zamierzenia budowlanego „Remont elewacji wraz z attykami i wieżą oraz częścią dachową ratusza w Kołobrzegu”, zlecono projekt modernizacji urządzeń iluminacji ratusza i bazyliki konkatedralnej (2023 r.),

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- zrealizowano inwestycję związaną z renowacją elewacji zewnętrznych Fortu Ujście (z Latarnią Morską). Zadanie realizowane przez Gminę Miasto Kołobrzeg ze środków finansowych programu Polski Ład, 2023–2024 (2024 r.),
- wykonano prace budowlane, konserwatorskie dworca kolejowego w Kołobrzegu, zgodnie z projektem budowlanym – Przebudowa Dworca Kolejowego w Kołobrzegu (2022-2023),
- wykonano renowację Pomnika Zaślubin Polski z Morzem wraz z otoczeniem (2024 r.),
- zrealizowano prace budowlane i konserwatorskie związane z inwestycją „Przebudowa i termomodernizacja Domu Rekolekcyjnego przy ul. Ostrobramskiej 1” (2022–2024 r.),
- zakończono prace związane z przebudową, wraz ze zmianą sposobu użytkowania, istniejącego budynku dawnego Dziecięcego Szpitala Uzdrowiskowego „Słoneczko” (obecnie Mewa III, 2023 r.),
- zakończono prace związane z wymianą pokrycia dachowego w kamienicy przy ul. Dworcowej 16 (2023 r.),
- rozpoczęto działania związane z przygotowaniem projektu rewitalizacji Parku im. 3. Dywizji Piechoty,
- wykonano projekt „Przebudowa brzegów Parsęty na odcinku od ul. Kamiennej do ul. ppor. Edmunda Łopuskiego” (2023 r.),
- podjęto Uchwałę Nr LXVIII/1052/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, udzielającą dotację z przeznaczeniem na realizację zadania pod nazwą: remont elewacji kościoła rektoralnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP oraz domu parafialnego i domu księży emerytów w Kołobrzegu (zadanie realizowane w latach 2024-2025),
- rozpoczęto działania przy rewitalizacji Parku przy ul. Jana Frankowskiego, m.in. z zewnętrzną galerią neonów kołobrzeskich,
- kontynuowano współpracę Miejskiego Konserwatora Zabytków z właścicielami i zarządcami obiektów zabytkowych na terenie miasta Kołobrzeg, wydawanie pozwoleń i zaleceń konserwatorskich, prowadzenie kontroli stanu zachowania zabytków.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

CEL PRIORYTETOWY 2.

DZIEDZICTWO KULTUROWE JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO ORAZ WIZERUNKU MIASTA

- budowa Szlaku Trzech Fortów, w tym przygotowano dokumentację projektową i pozwolenie na budowę kładki łączącej Redutę Morast z Redutą Solną,
- budowa Szlaku walk o Kołobrzeg – utworzenie strony internetowej www.18marca.pl (administruje MOPK),
- realizacja wydarzeń o charakterze rocznicowym upowszechniającym historię miasta: m.in. Zaślubiny z Morzem z okazji rocznicy walk o Kołobrzeg 1945 r., Hanzeatycki Targ Solny z okazji Dni Miasta, Jarmark Solny, VII Złot Zimnowojenny (2022 r.).

CEL PRIORYTETOWY 3.

BUDOWA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ I WIĘZI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM ORAZ PRZEKONANIA O POTRZEBIE ZACHOWANIA

- organizacja Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa we współpracy z koordynatorem wojewódzkim – Biurem Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, pod hasłem „Przestrzenie Dziedzictwa”. W programie EDD w Kołobrzegu zrealizowano: prezentacja rzeźby Matki Polki po renowacji, spacer edukacyjny po Cmentarzu wojennym pt. „Poznanawanie nekropolii kołobrzesckiej”, gra miejska pn. „Historia w przestrzeni wczoraj i dziś”, wykład Kazimierza Ratajczyka „Tego już nie ma w przestrzeni miejskiej”, prezentacja makiety 3D Rynku kołobrzesckiego w l. 30-tych XX w. aut. Jacka Kawałka, prelekcja pt. „Rozświetlić wspomnienia. Kołobrzesckie neony” oraz prezentacja fotografii Jerzego Błażyńskiego, pokaz pierwszej iluminacji kołobrzesckiego neonu wyk. Fundacji Kołobrzesckie Neony, zwiedzanie Konkatedry pt. „Bazylika wieczorowa porą”;
- organizacja Wojewódzkiej inauguracji Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa 26.08.2023 r. W programie m.in.: wręczenie honorowych odznak Za Opiekę nad Zabytkami i honorowych dyplomów „Swojskie zabytki”, program artystyczny „Kołobrzesckie przestrzenie muzyczne” aut. Marii Dudek, wykład prof. dra hab. Mariana Rębkowskiego, „Dziedzictwo nieoczywiste. Przestrzeń historii zapisanej w ziemi”, zwiedzanie Reduty Morast i Portu Jachtowego. Kołobrzescka inauguracja była znaczącym wzmocnieniem miasta w dążeniu do uzyskania tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2029;
- organizacja konkursów historycznych, m.in.: „Baw się historią” (Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, Szkoła Podstawowa nr 4), VI Regionalny Konkurs Plastyczny dla Przedszkolaków „Zabytki wokół nas” (MOPK, Przedszkole Miejskie nr 3), Konkurs na plakat 3 maja oraz konkurs międzyszkolny „Escape Room-11 listopada” (Szkoła Podstawowa nr 6), szkolny konkurs na prezentację multimedialną – 76.rocznica walk o Kołobrzeg 1945 (Szkoła Podstawowa nr 7), konkurs wiedzy o Kołobrzegu (Szkoła Podstawowa nr 9), Szkolny Konkurs Poezji i Pieśni Patriotycznej „Ku Niepodległej” (Szkoła Podstawowa nr 1), przygotowanie przez uczniów klasy VII prezentacji multimedialnej z okazji 103

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości (Szkoła Podstawowa nr 3), konkurs plastyczny „Symbole narodowe – dla naszej Niepodległej” (Szkoła Podstawowa nr 5);

- organizacja wydarzeń rocznicowych: powszechnych: Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Święto Konstytucji 3 Maja, rocznica wybuchu II wojny światowej, Narodowe Święto Niepodległości, Dzień Pioniera, Dzień Sybiraka;
- aktywizacja społeczna i instytucjonalna na rzecz dziedzictwa, przyznawanie przez Gminę Miasto Kołobrzeg dotacji celowych w trybie otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz w trybie uproszczonych ofert realizacji zadania publicznego w trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- wspieranie rozwoju stowarzyszeń, fundacji, inicjatyw obywatelskich działających w obszarze dziedzictwa materialnego i niematerialnego w ramach otwartych konkursów ofert na zadania ujęte w Programie Współpracy z organizacjami pozarządowymi - zostały udzielone dotacje na realizację zadań z obszaru ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, m.in. w 2023 r. udzielenie dotacji na realizację filmu edukacyjnego pt. „Historia jednego miejsca- kołobrzesckie ratusze” (Stowarzyszenie Historyczne Pochodnia), na wydawnictwo „Przyszliśmy morze, po ciężkim krwawym trudzie” (Liga Morska i Rieczna);
- podkreślanie tradycji miasta poprzez m.in.:
 - militarne: obchody rocznicy walk o Kołobrzeg i zaślubin z morzem, Rajd PTTK szlakiem walk 1 Armii wojska Polskiego;
 - morskie i żeglarskie: Święto Morza, XI Regionalny Konkurs Piosenki Marynistycznej, Kołobrzesckie Targ Rybny, Festiwal Rybny i Regaty Złotej Ryby, Regaty Planet Baltic Cup, Otwarcie Sezonu Żeglarskiego, Ogólnopolski Złot Jungów Ligii Morskiej i Riecznej, Regaty Smoczyc Łodzi, Regaty na Łodziach DZ;
- promocja dziedzictwa kulturowego – wydawnictwa (foldery) w latach 2021–2022: „Miejski szlak fortyfikacji”, „Bazylika Konkatedralna”, „Śladami historii”, „Atrakcje Kołobrzegu”. W 2022 r: seria pocztówek z kołobrzescкими zabytkami. W 2023 r wydano broszurę „Cmentarz wojenny w Kołobrzegu” z mapą oraz folder o Pomniku Matka Polka;
- działania popularyzatorskie: cykl spotkań „Niedzielne spotkania z historią” (Muzeum Patria Colbergensis), gra miejska „Szlakiem kołobrzesckiego rybołówstwa” (Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Oręza Polskiego), gra terenowa „Kołobrzesckie Mariany – detektywi historii” (TPMOPK i RCK) lekcje muzealne, wystawy, pokazy;
- wydarzenia popularyzujące historię miasta organizowały w ramach swoich działań statutowych: Muzeum Oręza Polskiego w Kołobrzegu, Muzeum Patria Colbergensis, Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima oraz Regionalne Centrum Kultury im. Zbigniewa Herberta;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- publikacje informacji o zabytkach i dziedzictwie kulturowym na stronie Urzędu Miasta Kołobrzeg oraz w biuletynie „Ratuszowa 13”;
 - działania popularyzujące aktywności organizacji i ludzi kultury w ramach kandydatury Miasta do Europejskiej Stolicy Kultury 2029;
 - kontynuacja działań związanych z wymianą tablic informacyjnych dotyczących miejsc i obiektów zabytkowych;
 - promocja walorów uzdrowiskowych miasta: m.in. V Światowe Dni Bursztynu w Kamiennym Szańcu, Festiwal Morsowania na Plaży Centralnej przy Molo;
 - promocja dziedzictwa niematerialnego: wykorzystanie herbu miasta w materiałach promocyjnych, znaczek upamiętniający 77. rocznicę walk o Kołobrzeg i zaślubin Polski z morzem, emblematy rozpoznawcze na umundurowaniu PSP w Kołobrzegu, mini flagi z okazji Dnia Kołobrzegu; działalność Bractwa Kurkowego prezentującego strzelectwo czarnoprochowe i salut armatni w reducie Morast;
 - warzelnictwo: w punktach Informacji Turystycznej sprzedawano solankę kołobrzeską; kontynuacja prezentacji ścieżki historyczno-edukacyjnej średniowiecznych tradycji warzelniczych w Porcie Jachtowym pt. „Ekspozycja historii dziejów Wyspy Solnej w Kołobrzegu”;
 - realizacja filmu edukacyjnego o złożach solankowych „Solanki – skarb Kołobrzegu” (Stowarzyszenie Historyczne Pochodnia),
 - organizacja konkursu na nazwę dla najdłuższej promenady w Polsce (od Sanatorium Muszelka do Ekoparku Wschodniego): Promenada Morskich Szeptów.
- **GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW („GEZ”)**

Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona przez samorząd nie jest prawną formą ochrony zabytków. Jednak ze względu na wymóg uwzględnienia zabytków ujętych w „**GEZ**” w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego, a także na fakt, że znajdują się w niej obiekty tworzące zasadniczy krajobraz kulturowy gminy, należy podkreślić jej znaczenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku, o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw²⁰ wzmacnia znaczenie gminnej ewidencji zabytków w art. 22 ust. 4 otrzymuje brzmienie: „*Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy*”.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, **prezydenta**

²⁰ Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1960 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z późniejszymi zmianami, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Nowelizacja (z 18 marca 2010 r.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3.

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.) w art. 39 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzyskania akceptacji organu ochrony zabytków dla planowanych przy nich działaniach inwestycyjnych. Zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt. 2 oraz art. 60 ust.1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r., o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2018, poz. 1945, z późn. zm.), decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa, w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków²¹.

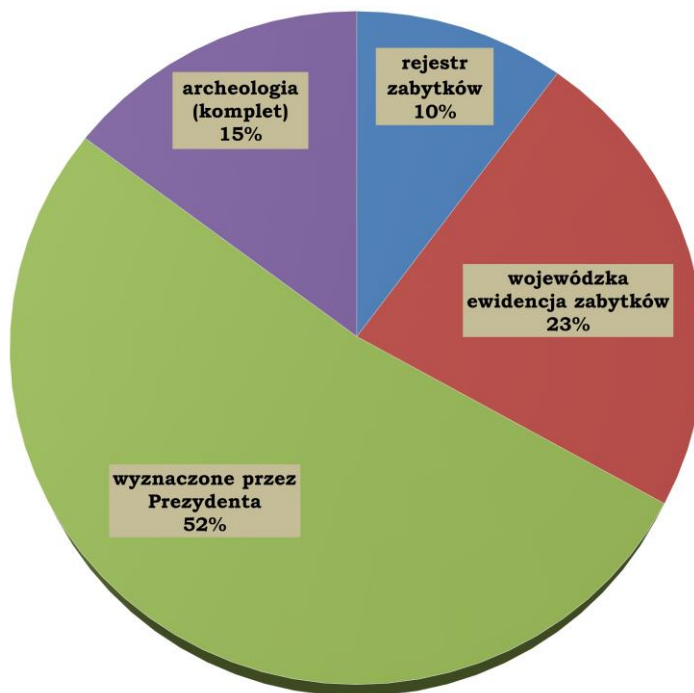
Należy zwrócić uwagę na obowiązującą od 15 listopada 2008 roku ustawę (z 03. października 2008 r.) o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, na mocy, której ochrona *„obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków* otrzymuje *dodatkowe umocowanie prawne”*.

W **„GEZ”** powinny być ujęte zabytki nieruchome istotne dla zachowania charakteru lokalnych krajobrazów. Jak wspomniano, zabytki te otrzymują formę ochrony prawnej także poprzez ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

²¹ Na podstawie odpowiedzi MKiDN, w sprawie interpelacji poselskiej nr 13365, z dn. 1203.2013.

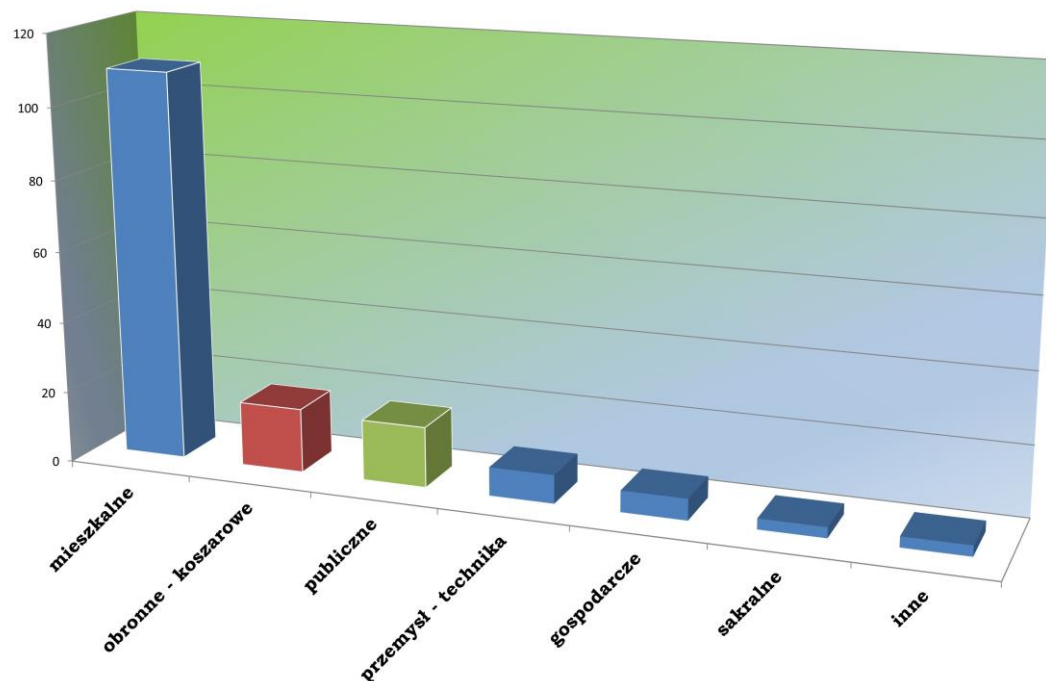
**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

**KOŁOBRZEG
GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW
KATEGORIE
(%)**

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

KOŁOBRZEG
zabytki nieruchome
gminna ewidencja zabytków
wyznaczone przez Prezydenta
TYPOLOGIA
(funkcja pierwotna)

Zasób zabytków, które powinny być ujęte w **Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kołobrzegu** został wskazany w: Rejestrze Zabytków, Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków oraz wyznaczony przez Prezydenta Miasta Kołobrzeg.

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Kołobrzegu jest sporządzona w formie **325** kart²², zawierających m.in. dane adresowe o obiekcie, datowanie, formę ochrony oraz aktualne fotografie i mapę z lokalizacją.

Na mocy Zarządzenia Prezydenta Miasta Kołobrzeg (Nr 87/14 z dnia 21 października 2014 r.) przyjęto Gminną Ewidencję Miasta Kołobrzegu, w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych.

W 2024 r samorząd zlecił weryfikację kart GEZ – archeologia oraz obszary i obiekty nieruchome, na nowym wzorze kart (zgodnie z rozporządzeniem MKiDN z 10 września 2019 r.). Zawierają one dodatkowe dane tj. m.in. stan zachowania obiektu, wnioski konserwatorskie, także ikonografię i lokalizację.

Ostatnia weryfikacja została przyjęta Zarządzeniem Prezydenta Kołobrzegu Nr 62/25 z dnia 4 czerwca 2025 r.

<https://www.prawomiejscowe.pl/api/file/GetZipxAttachment/344/3447575/false/preview>

²² Wzór karty zgodny z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dn. 26.05.2011 r., w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. Nr 113 poz. 661).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

W Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kołobrzegu ujęte są:

- zabytki architektury, w tym: obiekty sakralne, mieszkalne, gospodarcze, użyteczności publicznej, techniki i przemysłu, militarne,
- układy przestrzenne (obszary),
- cmentarze – komunalne, wyznaniowe,
- zielen komponowana – parki, aleje, formy krajobrazowe,
- zabytki archeologiczne.

Gminna Ewidencja Zabytków jest udostępniona:

- w formie mapy geoprzestrzennej z fiszkami obiektów na portalu systemu informacji przestrzennej Kołobrzegu <https://mapy.gis.kolobrzeg.pl/>
- na stronie <http://www.zabytki.kolobrzeg.eu/baza-zabytkow> z podziałem na kategorie – z opisem, kartą GEZ

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****7. OCENA STANU ZACHOWANIA I FUNKCJONOWANIA
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA KOŁOBRZEG**

Analiza stanu zachowania i funkcjonowania w obiegu społecznym poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego Miasta Kołobrzeg (krajobrazu, zabytków nieruchomych, ruchomych i wartości niematerialnych) pozwala na wskazanie zagrożeń, zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz nakreślenie perspektyw zachowania dziedzictwa.

7.1. MOCNE STRONY

- Wyjątkowo cenne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego, także o walorach ponadregionalnych; w tym obiekty sakralne (bazylika), zachowane kamienice mieszczańskie (Schliffenów, Braunschweigów), relikty obwarowań miejskich zarówno średniowiecznych (Basztą Lontowa, Basztą Więzienna), jak i nowożytnych (m.in. Reduta Morast, Reduta Solna, Szaniec Kleista), zabytki techniki (latarnia morska, ujęcie solanki, elektrownia miejska, zespół elewatorów portowych), budynki użyteczności publicznej (ratusz, zespół poczty), zespoły XIX- i XX-wiecznej zabudowy mieszkalnej oraz zieleni komponowanej (parki, nekropolie).
- Cenne i zróżnicowane dziedzictwo archeologiczne.
- Bogata, ponad 1000-letnia historia.
- Wysokie walory krajobrazu i środowiska przyrodniczego.
- Bezpośrednia ochrona zabytków poprzez działalność służb konserwatorskich *in situ* – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu; stała współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony w Szczecinie Zabytków Delegatura w Koszalinie – ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa archeologicznego.
- Oznakowanie zabytków rejestrowych (w tym tablice informacyjne).
- Właściwe rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego i stały monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach komunalnych prowadzony przez Biuro Konserwatora Miejskiego.
- Opracowywanie gminnych programów opieki nad zabytkami i sprawozdań z ich realizacji (obowiązek ustawowy), prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, upowszechnianie zasobu zabytków na stronie internetowej Miasta Kołobrzeg.
- Przyjęcie uchwały NR LXIX/1080/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31 stycznia 2024 r. w sprawie zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków (Dziennik Urzędowy Województwa

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Zachodniopomorskiego z dnia 15 lutego 2024, poz. Nr 1074) – jako jeden z nielicznych samorządów województwa zachodniopomorskiego.

- Wyeksponowanie walorów zabytków miasta Kołobrzeg zwiększające ich dostępność i bezpieczeństwo, w tym poprzez iluminację (Baszta Lontowa, ratusz, bazylika, latarnia morska).
- Działające na terenie Kołobrzegu organizacje pozarządowe i stowarzyszenia posiadające w swoich statutach zapisy o działaniu na rzecz dziedzictwa kulturowego, budowania tożsamości regionalnej (www.bip.um.kolobrzeg.eu).
- Funkcjonowanie samorządowych miejskich instytucji kultury i oświaty: m.in. Regionalne Centrum Kultury w Kołobrzegu im. Zbigniewa Herberta, Kołobrzesci Instytut Kultury i Promocji, Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima, szkoły różnego typu.
- Działanie na terenie miasta powiatowej instytucji kultury, czyli Muzeum Oręża Polskiego oraz prywatnego muzeum Patria Colbergensis.
- Popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego: wydarzenia o zasięgu lokalnym i ponadregionalnym (np. Europejskie i Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa), informacja na stronie internetowej Urzędu o zabytkach miasta; tablice informacyjne przy najcenniejszych obiektach i szlakach turystycznych.
- Działania popularyzatorskie – m.in. oferta wydawnicza odnosząca się do historii miasta i regionu oraz dziedzictwa kulturowego – publikacje naukowe, pokonferencyjne, przewodniki, informatory turystyczne, mapy.
- Funkcjonowanie szlaków turystycznych, na trasie których znajduje się Kołobrzeg, w tym o zasięgu ponadregionalnym: Europejski Szlak św. Jakuba - Droga Pomorska, Europejski Szlak Gotyku Ceglanego.
- Wysoki poziom wiedzy o zewnętrznych źródłach finansowania zabytków zespołu Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu, monitorowanie aspektów prawnych.
- Gmina Miasto Kołobrzeg posiada miejski Plan w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
- Efektywne działania samorządu miasta Kołobrzeg w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego, programu Polski Ład.
- Atrakcyjność inwestycyjna związana m.in. z funkcją uzdrowiskową miasta.

7.3. SŁABE STRONY

- Braki w historycznej zabudowie średniowiecznego układu urbanistycznego Kołobrzegu wynikające ze zniszczeń wojennych (sięgające 90% substancji).

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- Zróżnicowany pod względem zachowania stan obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz zabudowy mieszkalnej XIX- i XX-wiecznej.
- Niewystarczający poziom środków budżetowych Miasta Kołobrzeg na zadania w sferze opieki nad dziedzictwem kulturowym.
- Niewystarczające uwydatnianie walorów dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) miasta w ofercie tzw. turystyki kulturowej i produktach turystycznych.
- Niewystarczająca promocja bogatej historii miasta (skupianie się na 2 okresach: bój o Kołobrzeg w czasie II wojny światowej i okres Hanzy (Targ Solny); brak współpracy z gminą wiejską Kołobrzeg w aspekcie promocji najstarszej historii Kołobrzegu (Budzistowo, pierwsze biskupstwo).
- Liczne współczesne obiekty budowlane dysharmonizujące historyczny układ urbanistyczny miasta.
- Brak uchwały reklamowej/krajobrazowej skutkujący zaburzeniem ładu przestrzennego, zwłaszcza w zabytkowym centrum miasta oraz w strefie uzdrowskiej.
- Brak m.p.z.p. dla całego miasta, a zatem ustalania zapisów wobec nieruchomości zabytkowych jako jednej z ustawowych form ochrony zabytków.
- Przerwana ciągłość kulturowa po 1945 r. w wyniku wymiany ludności powodująca niedostateczną akceptację społeczną dla obiektów historycznych Kołobrzegu.
- Niewystarczające systemy i formy zabezpieczenia zabytków przed dewastacją i kradzieżami, skutkujące niewykrywalnością przestępstw przeciwko zabytkom – dotyczy wszystkich obiektów zabytkowych w mieście.

7.4. PERSPEKTYWY

Kołobrzeg jako siedziba władz miasta, stanowiący ważne w województwie zachodniopomorskim centrum turystyczno-kulturalne o bogatym dziedzictwie materialnym i niematerialnym. Charakteryzujący się stosunkowo czytelnym historycznym układem urbanistycznym (wpisanym do rejestru zabytków), stanowiącym jego niewątpliwą wartość, eksponującym historyczne budowle, o owalnym rozplanowaniu, ograniczony ulicami: Wąską, Dubois, Rzeczną i Kamienną, biegnącymi po obrysie nieistniejących murów miejskich, z szachownicowym układem ulic o czytelnym pierwotnym przebiegu, z centralnym placem rynkowym oraz obszerną działką przykościelną. Zachowane pojedyncze historyczne obiekty tworzą najcenniejszy zespół zabytkowej tkanki miejskiej.

- Kołobrzeg - realizujący zapisy Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami, traktujący dziedzictwo kulturowe jako wartość dodaną.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- Kołobrzeg - włączający się w inicjatywy regionalne i krajowe dotyczące architektury powstałej po 1945 r.
- Kołobrzeg – uczestniczący poprzez instytucje własne - w realizacji przedsięwzięć w ramach projektów finansowanych ze środków własnych i zewnętrznych.
- Kołobrzeg – z zabytkowymi budynkami w dobrym stanie technicznym i odpowiednio zagospodarowanymi (zwłaszcza obiekty użyteczności publicznej np. poczta, Baszta Lontowa, ratusz).
- Kołobrzeg – miasto rewitalizujące substancję architektoniczną – w obrębie historycznych ciągów zabudowy.
- Kołobrzeg – miasto ze sporządzonym planem ogólnym (p.o.g.), stanowiącym podstawę do opracowywania m.p.z.p oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy.
- Kołobrzeg – miasto rozwijające już istniejące i budujące nowe trasy turystyczne w oparciu o środowisko kulturowe i przyrodnicze, dbające o rozwój turystyki kulturowej, aktywne formy spędzania czasu wolnego, z rosnącą społeczną świadomością obiektu zabytkowego jako doskonałego produktu turystycznego.
- Kołobrzeg – miasto współdziałające z organizacjami pozarządowymi (stowarzyszenia, fundacje) w celu zaktywizowania promocji walorów zabytkowych miasta, w tym urozmaiconego dziedzictwa niematerialnego i wielokulturowości.
- Kołobrzeg – miasto posiadające skuteczny mechanizm finansowego wsparcia właścicieli zabytków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w GEZ.
- Kołobrzeg – miasto posiadające samorządowe służby konserwatorskie – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków.
- Kołobrzeg – miasto efektywnie pozyskujące fundusze na działania przy zabytkach ze zróżnicowanych źródeł zewnętrznych.
- Kołobrzeg – miasto społeczeństwa świadomego historii Pomorza Zachodniego / Środkowego, akceptującego i szanującego dziedzictwo kulturowe, aktywnie włączającego się w działania promujące ochronę dziedzictwa kulturowego o zasięgu regionalnym np. Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa (sierpień – październik) i krajowym np. Europejskie Dni Dziedzictwa w Polsce (wrzesień).
- Kołobrzeg – miasto zaangażowane w ochronę i promocję dziedzictwa niematerialnego w oparciu o liczne w mieście i regionie stowarzyszenia oraz zewnętrznych partnerów regionalnych (np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, uczelnie) i krajowych (np. Narodowy Instytut Dziedzictwa); działania opierające się na budowaniu tożsamości z poszanowaniem wielokulturowości w dziejach Kołobrzegu po 1945 roku.
- Kołobrzeg – miasto z prężnymi instytucjami kultury i oświaty współdziałającymi w zakresie utrwalania i promocji dziedzictwa kulturowego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- Kołobrzeg – miasto „Polska Stolica Kultury 2028”, co przyczynia się do zwiększenia promocji lokalnej tożsamości, potencjału twórczego oraz wspieranie kultury w mieście.
- Kołobrzeg – miasto Pomnika Historii (bazylika).
- Kołobrzeg – miasto rozważające możliwość prowadzenia przez Miasto Kołobrzeg Muzeum Oręża Polskiego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****7.4. ZAGROŻENIA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO**

Kołobrzeg to miasto o znacznym potencjale, wynikającym zarówno z uwarunkowań historycznych, jak i współczesnych możliwości. Autorzy wszystkich opracowań strategicznych i planistycznych podkreślają konieczność wykorzystania dziedzictwa kulturowego miasta dla rozwoju turystyki. Przeszłość staje się motorem napędowym wielu inwestycji generujących nowe miejsca pracy, motywującym do działania.

Pogodzenie wymogów prawnych, koncepcji projektantów z oczekiwaniami mieszkańców to zadanie władz miasta na drodze rewitalizacji Starego Miasta i Śródmieścia, zachowania obiektów i zespołów zabudowy, nekropolii, miejsc pamięci. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, współpraca z partnerami regionalnymi i zagranicznymi, to droga samorządu Kołobrzegu do skutecznego sprawowania opieki nad spuścizną kulturową (wraz z jej ochroną).

- Termomodernizacje zewnętrzne niszczące pierwotny charakter obiektów zabytkowych i historyczny detal.
- Degradacja mieszkalnych obiektów zabytkowych przez przypadkowe działania inwestycyjne, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro zabytku stanowiącego dobro wspólne.
- Konflikt zbrojny, klęski i zdarzenia losowe zagrażające bezpieczeństwu zabytków.
- Przebieg ruchu tranzytowego przez obszar centrum, przebudowa i modernizacja historycznych ciągów ulicznych i drogowych z dostosowaniem do obowiązujących parametrów, likwidacja ciągów zieleni przydrożnej stanowi zagrożenie dla integralności obszarów zabytkowych.
- Brak ciągłości działań remontowo-rewaloryzacyjnych w obiektach zabytkowych, powodujące postępującą degradację zabudowy, wynikające z braku gwarancji finansowania prac w dłuższej perspektywie.
- Brak uchwały reklamowej / krajobrazowej skutkujący: niekontrolowanymi działaniami inwestycyjnymi, nieprawidłową ingerencją w substancję zabytkową.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

8. CELE I ZADANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA KOŁOBRZEG

8.1. CELE PERSPEKTYWICZNE

Przeгляд zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku **Kołobrzegu** atrakcyjnego dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

Poniżej wskazano cele perspektywiczne, dalekosiężne, służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- utrzymanie i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego (**cel 1**),
- funkcjonowaniu zabytków w procesach aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności (**cel 2**),
- istnieniu społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego (**cel 3**).

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i mentalnej (zmiany stosunku do zabytku, dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu; dotyczy to zwłaszcza obiektów niewpisanych do rejestru zabytków).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną, ekonomiczną i podniesienie atrakcyjności regionu.

Cel perspektywiczny 1

Utrzymanie i poprawa oraz wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
- zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
- określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) i określenie wytycznych do ich zabudowy i zagospodarowania oraz wskazanie najcenniejszych obszarów do zachowania poprzez wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (z uwzględnieniem

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- wytycznych zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa);
- poprawę stanu technicznego zachowania zabytków (rejestranych i ujętych w gminnej ewidencji zabytków), poprzez budżet własny miasta oraz pozyskiwane środki zewnętrzne;
 - rewitalizację obszarów niedoinwestowanych, wymagających szczególnej opieki (np. zabudowa średniowiecznego układu urbanistycznego, zieleń komponowana – parki);
 - budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
 - współpracę czynników społecznych (w tym: organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, związki wyznaniowe), samorządowych i rządowych w sprawach dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego i naturalnego;
 - ochrona zabytków gminy na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Cel perspektywiczny 2

Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz w budowie wizerunku Miasta.

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- tworzenia warunków finansowych i organizacyjnych służących zaangażowaniu dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
- stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, wojewódzkich, powiatowych, miejskich oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
- racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację, aktywizację społeczną i ekonomiczną w oparciu o obiekty i obszary zabytkowe;
- zagospodarowania zabytkowych (nie tylko wpisanych do rejestru zabytków, ale także ujętych w gminnej ewidencji zabytków) budowli na cele kulturalne, turystyczne i inne przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
- budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe (materialne i niematerialne) i zabytki; współpraca z sąsiednimi gminami;
- budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej.

Cel perspektywiczny 3

Budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania

Osiągnięcie celu poprzez:

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- organizację wydarzeń kulturalnych (cyklicznych i jednorazowych), konferencji naukowych i kongresów popularno-naukowych, pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk i grup wiekowych;
- promowanie na forum ponadregionalnym wiodącego wydarzenia kulturalnego związanego z dziedzictwem kulturowym integrującego różne środowiska;
- wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz opieki i ochrony nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji nt. historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków gminy w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa, archeologii (np. lekcje muzealne i warsztaty dla różnych grup wiekowych);
- kształcenie profesjonalnych kadr;
- rozbudowę sieci muzealnej, także o inicjatywy prywatne.

8.2. CELE PERSPEKTYWICZNE – CELE OPERACYJNE – ZADANIA

**Propozycje zadań do realizacji w latach 2025–2028
na mocy uchwały Rady Miasta w Kołobrzegu**

W Y B Ó R

CEL PERSPEKTYWICZNY 1 UTRZYMANIE I POPRAWA ORAZ WYEKSPONOWANIE ZACHOWANYCH ZASOBÓW I STRUKTURY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2025–2028 na mocy uchwały Rady Miasta
1. Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania	1. Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (przyjętej zarządzeniem Prezydenta Miasta Kołobrzeg Nr 87/14 z dnia 21 paździer-	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (kontynuacja zadań). Stała współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie w zakresie rozszerzenia / zmniejszenia zasobu.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

krajobrazu kulturowego	nika 2014 r., zaktualizowanej w 2024 r.,)	Udostępnianie GEZ na stronie www. Urzędu Miasta w formie informacji (mapy) geoprzestrzennej (rozbudowa – kontynuacja) na stronie zabytki.kolobrzeg.eu (zadanie stałe).
	2. Rozszerzenie chronionego wpisem do rejestru zabytków zasobu dziedzictwa kulturowego	Występowanie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis z urzędu do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów: - budynku dawnej łaźni miejskiej - tablicy pamiątkowej na Cmentarzu Jeńców Francuskich - rzeźby Macierzyństwo aut. Aliny Ślesieńskiej - lub innych
	3. Weryfikacja wpisów do rejestru zabytków dla obiektów już nieistniejących	Występowanie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o skreślenie z urzędu obiektów nieistniejących, o nieodwracalnie utraconych wartościach historycznych, zabytkowych, naukowych
	4. Ochrona krajobrazu kulturowego, ład przestrzennego	Sporządzanie aktów planowania przestrzennego, zawierających zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków poprzez: - objęcie wszystkich obiektów zabytkowych zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz Planu Ogólnego Miasta Kołobrzeg - zwiększenie roli dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju Gminy Miasto Kołobrzeg

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

		Kontynuacja prac nad wprowadzeniem tzw. uchwały krajobrazowej
	5. Utrzymanie (doskonalenie) poziomu wiedzy o zasadach, formach, metodach opieki nad zabytkami i ochrony zabytków	Udział zespołu Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu w szkoleniach, sympozjach związanych z ochroną zabytków i opieką nad nimi (teoria i praktyka) organizowanych m.in. przez MKiDN, WUOZ, ICOMOS, NID
	6. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Kołobrzeg na lata 2018–2028 (Uchwała Rady Miasta Kołobrzeg Nr IV/37/19 z dnia 11 stycznia 2019 r.)	Realizacja zadań dotyczących dziedzictwa kulturowego Kołobrzegu zgodnie ze wskazanym priorytetami, w tym realizowane przez samorząd miasta Kołobrzeg i inne podmioty (stowarzyszenia, wspólnoty mieszkaniowe, związki wyznaniowe, itp.), ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych: - kompleksowy remont ratusza, - rewitalizacja Parku Teatralnego i Parku A. Fredry - zagospodarowanie Parku im. Gen. Jana Henryka Dąbrowskiego (w miarę posiadanych środków finansowych)
2. Budowa zintegrowanego systemu opieki nad elementami struktury krajobrazu kulturowego	Realizacja opieki nad historycznymi zespołami zieleni komponowanej, zabytkami techniki, dobrami kultury współczesnej, dziedzictwem archeologicznym w Kołobrzegu.	Kontynuacja prac pielęgnacyjno-utrzymawczych na terenie zieleni komponowanej Kołobrzegu – piecza właścicielska nad obiektami pozostającymi we władaniu Miasta Kołobrzeg (rewitalizacja Parku Teatralnego, zagospodarowanie Parku im. Gen. Jana Henryka Dąbrowskiego), bieżące utrzymanie cmentarzy na terenie miasta

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

(materialnego, przyrodniczego)		Nadzór nad pracami restauratorskimi, konserwatorskimi przy zabytkach techniki poprzez MKZ w Kołobrzegu (m.in. wodociągowa wieża ciśnień, elewatory zbożowe w porcie)
		Opieka nad dobrami kultury współczesnej (katalog 2022) poprzez rozszerzanie wpisów do katalogu dóbr, rozważenie form ochrony, np. poprzez wpis do GEZ-u, rejestru zabytków
		Bieżąca aktualizacja bazy stanowisk archeologicznych we współpracy z WUOZ w Szczecinie Delegatura w Koszalinie
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1. Monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach komunalnych (w GEZ) z zastosowaniem komputerowej bazy danych	Monitoring stanu zabytków w zasobie Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym na podstawie informacji geoprzestrzennej
	2. Dofinansowywanie z budżetu Miasta Kołobrzeg prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach niebędących własnością gminy	Realizacja uchwały NR LXIX/1080/24 RADY MIASTA KOŁOBRZEG z dnia 31 stycznia 2024 r. w sprawie zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków (w miarę posiadanych środków finansowych)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

	3. Dofinansowania zewnętrzne na prace remontowo-konserwatorskie	Utworzenie zakładki informacyjnej o źródłach i procedurach pozyskiwania środków zewnętrznych na stronie własnej Miasta Kołobrzeg.
	4. Współpraca z właścicielami obiektów zabytkowych	Systematyczne kontrole właścicieli i zarządców realizowane przez Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu (zalecenia, dotacje celowe, udzielanie informacji, etc.)
		Przeprowadzenie warsztatów dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych i wpisanych do GEZ (realizacja: MKZ, WUOZ, NID, BDZ)
CEL PERSPEKTYWICZNY 2 FUNKCJONOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PROCESACH AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2025–2028 na mocy uchwały Rady Miasta
1. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	1. Wzmocnienie potencjału instytucji kultury Miasta Kołobrzeg	Wzmocnienie potencjału instytucji miejskich oraz działających na terenie miasta Kołobrzegu (m.in. Regionalne Centrum Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Oręża Polskiego, Muzeum Patria Colbergiensis, Kołobrzescki Instytut Kultury i Promocji) przez zwiększenie środków finansowych na działania promujące dziedzictwo kulturowe jako element rozwoju turystyki (organizacja wydarzeń promujących historię Miasta Kołobrzeg - Zaślubiny z Morzem, rocznica walk o Kołobrzeg, Hanzeatycki Targ Solny, wydarzeń nawiązujących do historii kurortu - uzdrowiska oraz twierdzy Kołobrzeg) w

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

		oparciu o dotacje podmiotowe dla instytucji własnych oraz np. przez umowy partnerskie z innymi podmiotami
	2. Kontynuacja realizacji produktu turystycznego – turystyka kulturowa	<p>Poprzez rozwój istniejących i budowę nowych lokowanych w mieście szlaków kulturowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja trasy Miejskiego Szlaku Fortyfikacji - Kontynuacja promocji Szlaku Trzech Fortów - Promocja i uzupełnienie Szlaku Solnego - Promocja Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego - Promocja Pomorskiej Drogi św. Jakuba - Szlak im. Jana Frankowskiego - Szlaki kajakowe po rzece Parsęcie
		Solanka kołobrzeska – wzmocnienie walorów uzdrowiskowych przez upowszechnianie wiedzy o historycznych ujęciach solanki (ul. Źródłana i Warzelnicza)
		Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa m.in. w ramach Związku Miast Hanzeatyckich

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

	3. „Kołobrzeg jako miasto Pomnika Historii RP”	Podjęcie działań na rzecz złożenia aplikacji o wpis na listę Pomników Historii RP bazyliki konkatedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kołobrzegu we współpracy ze stroną kościelną i podmiotami zewnętrznymi (np. BDZ, NID, WUOZ Szczecin)
	4. „Kołobrzeg przedlokacyjny”	Współpraca z gminą wiejską Kołobrzeg
	5. Rozbudowa systemu informacji turystycznej, z uwzględnieniem przeciwdziałania wykluczeniu	Uzupełnienie istniejącego systemu informacji wizualnej – tablice informacyjne dotyczące historii i walorów zabytków (nie tylko wpisanych do rejestru), z zastosowaniem przepisów ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z 19 lipca 2019 (z późniejszymi zmianami)
		Przewodniki po zabytkach Kołobrzegu, w tym w formie bezpłatnej (kontynuacja działań)
		Weryfikacja danych historycznych o dziedzictwie kulturowym miasta, ze szczególnym uwzględnieniem własnych stron internetowych, z zastosowaniem ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z 4 kwietnia 2019 (z późniejszymi zmianami)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

<p>2. Stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym</p>	<p>Podniesienie poziomu wiedzy społecznej o możliwościach pozyskania i efektywnego wykorzystania środków krajowych i unijnych</p>	<p>Udostępnienie wyszukiwarki o możliwościach dofinansowań prac przy zabytkach na własnej stronie internetowej Urzędu Miasta Kołobrzegu</p>
<p>CEL PERSPEKTYWICZNY 3 POWSTANIE ŚWIADOMYCH WIĘZI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA</p>		
<p>Cele operacyjne</p>	<p>Zadania</p>	<p>Propozycja działań do realizacji w latach 2025–2028 na mocy uchwały Rady Miasta</p>
<p>1. Budowa świadomych więzi lokalnych społeczności z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania</p>	<p>1. Systematyczna edukacja dzieci i młodzieży (zadania stałe, kontynuacja)</p>	<p>Opracowanie gier edukacyjnych i terenowych, których uczestnicy mają do wykonania konkretne zadania, co ułatwi zapoznanie się z historią i zasobami dziedzictwa dzięki zabawie, czyli w sposób najbardziej dla dzieci przystępny - realizowane poprzez instytucje własne Miasta Kołobrzeg i współpracę z Muzeum Oręża Polskiego, Muzeum Patria Colbergensis</p> <p>Organizacja lekcji muzealnych, bibliotecznych i konkursów historycznych (kontynuacja zadań)</p>

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

	2. Popularyzatorskie działania wizualne: organizowanie w instytucjach kultury wystaw, pokazów n.t. historii regionu i miasta, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków (kontynuacja działań)	Wystawy i pokazy na temat historii miasta i regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków, w tym w przestrzeni publicznej (plenerze)
	3. Promocja znaczenia ziemi kołobrzeskiej i miasta Kołobrzeg dla nauki o Pomorzu (zadania stałe, kontynuacja)	Przygotowanie cyklu spotkań we współpracy ze środowiskami naukowymi i twórczymi poświęconych historii, architekturze, sztuce, dziedzictwu niematerialnemu w formie np. konferencji naukowych, prelekcji popularno-naukowych
	4. Wspieranie idei społecznego monitorowania stanu zachowania zabytków	Współpraca ze Starostwem Powiatowym w Kołobrzegu (społeczni opiekunowie zabytków), z organizacjami (stowarzyszenia, ngo) działającymi na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego
	2. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	1. Zwiększenie wysokości środków z budżetu miasta Kołobrzeg przeznaczonych na promocję dziedzictwa kulturowego
	2. Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez wydawnictwa (kontynuacja)	Publikacja wydawnictw poświęconym zabytkom: foldery, pocztówki, broszury, książki i czasopisma, publikacje pokonferencyjne (w miarę posiadanych środków)

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

		Publikacja informacji o zabytkach, dziedzictwie kulturowym na stronie internetowej Gminy Miasto Kołobrzeg
	3. Rozbudowa sieci muzealnej – w tym popieranie inicjatyw prywatnych	Wsparcie placówek muzealnych w tworzeniu ekspozycji (w miarę posiadanych środków)
	4. Organizacja dorocznych obchodów Europejskich i Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa na obszarze miasta	Udział w obchodach Europejskich i Zachodniopomorskich Dniach Dziedzictwa na obszarze miasta - kontynuacja współpracy z organizatorami EDD i ZDD na terenie województwa: Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, (kontynuacja współpracy).

Zakres realizacji większości zadań GPoNZ będzie warunkowany możliwościami finansowymi poszczególnych wykonawców zadań.

- **Programowe cele i zadania podlegają uchwaleniu przez Radę Miasta.**
- **Cele perspektywiczne i operacyjne sformułowane wyżej powinny pozostać jako zasady programowe. Zadania mogą być modyfikowane, zależnie od bieżących uwarunkowań.**
- **Po dwóch latach od uchwalenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Prezydent składa Radzie sprawozdanie z jego realizacji.**

Ocena realizacji programu powinna opierać się na systematycznie prowadzonym monitoringu poszczególnych zadań przez koordynatora – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków w Kołobrzegu. Monitoring będzie polegał m.in. na analizie procesu wdrażania, bieżącej ocenie działań, identyfikowaniu trudności, obszarów problemowych i ryzyka oraz rekomendowaniu działań naprawczych i nowych zamiennych rozwiązań.

Zaawansowanie będzie polegało na ocenie realizacji założeń, celów i efektów programu, na wprowadzonym w tym celu formularzu. Koordynator po 2 latach zobowiązany jest przygotować w imieniu Prezydenta Miasta Kołobrzeg sprawozdanie

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

z realizacji programu. Sprawozdanie zostanie sporządzone w pierwszym kwartale po upływie 2 lat od uchwalenia przez Radę Miasta w Kołobrzegu niniejszego programu.

Niniejszy Program obowiązuje do czasu przyjęcia GPONZ na lata 2029–2032.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028****9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Instrumenty prawne – wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
- wnioskowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o skreślenie nieistniejących już obiektów, a nadal widniejących w rejestrze zabytków;
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów;
- uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planie ogólnym.

Instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gmina - miasto.

Instrumenty koordynacji – uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju miasta, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne – monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Instrumenty społeczne – edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna (aktualizowana) informacja o zabytkach, współdziałanie z organizacjami społecznymi, związkami wyznaniowymi etc. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane, dziedzictwo niematerialne. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach zarówno wpisanych do rejestru jak i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

10. KRYTERIA OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/**prezydent zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata** sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miasta. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

1. wykonanie zadań przyjętych do realizacji,
2. efektywność ich wykonania.

Kryteriami oceny realizacji GPOnZ są:

- liczba przyznanych dotacji, wysokość środków finansowych;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach przy zabytków będących własnością Gminy Miasto Kołobrzeg (środki własne, środki zewnętrzne) oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych oraz liczba wpisów do GEZ;
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy Miasto Kołobrzeg;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych etc.;
- liczba opracowanych/wydanych publikacji/ aplikacji mobilnych/ dedykowanych stron www. (w tym folderów promocyjnych, przewodników, albumów, materiałów pokonferencyjnych etc.);
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- liczba szkoleń i pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- liczba przyjętych / zmienionych m.p.z.p.
- przyjęcie Planu Ogólnego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. W związku z tym do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni.

Niżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

Finanse publiczne – budżet państwa i budżety samorządów terytorialnych

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane oraz popularyzację zabytków przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów i instytucji podległych
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa będącego w dyspozycji wojewody)
- Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ)
- Radę Powiatu
- Radę Gminy
- Narodowy Instytut Dziedzictwa

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury (mają na celu dofinansowanie zadań o charakterze projektowym z wyłączeniem stałej działalności kulturalnej podmiotów), realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz osoby fizyczne (jedynie program: Ochrona zabytków).

Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy Miasto Kołobrzeg można zaliczyć działania w ramach Programów rządowych, np.:

- Infrastruktura kultury”
- „Edukacja kulturalna”
- „Ochrona zabytków”
- „Wspieranie działań muzealnych”
- „Kultura ludowa i tradycyjna”
- „Ochrona zabytków archeologicznych”
- „Kultura cyfrowa”

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- „Kultura dostępna”
- „Groby i cmentarze wojenne w kraju”
- „Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju”²³

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw (o ochronie zabytków..., o finansach publicznych...) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...).

Zapisy aktów prawnych określają precyzyjnie katalog prac, które mogą być dofinansowane poprzez udzielenie dotacji celowej - są to prace zmierzające do zabezpieczania, zachowania i utrwalania historycznej substancji zabytku. Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu.

Dofinansowanie w MKiDN w ramach programu „Ochrona zabytków” można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru.

Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac, w szczególnych wypadkach do 100%.

Mecenat państwa w dziedzinie kultury

Dotacje na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury stanowią jedną z kategorii dotacji celowych w ww. programach rządowych. Dotacje te mogą być udzielane jednostkom samorządu terytorialnego. Rozwinięcie przepisów ustawowych w odniesieniu do dotacji na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury, które mogą otrzymywać jednostki samorządu terytorialnego zawiera rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa w dziedzinie kultury, na które jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje, oraz sposobu i trybu przyznawania tych dotacji (Dz. U. poz. 737).

Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia jednostki samorządu terytorialnego ubiegające się o dotację z budżetu państwa na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury mogą otrzymywać te dotacje w zakresie zachowania, waloryzacji i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz budowy i modernizacji infrastruktury kulturalnej, w tym obiektów publicznych, w których prowadzona jest działalność kulturalna. Ponadto zgodnie z przepisami o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dotacje celowe z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na zadania objęte mecenatem państwa, w tym dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji mogą otrzymywać organizacje pozarządowe prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje kultury, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego, a także inne podmioty prowadzące działalność w obszarze kultury.

²³ Programy na 2026 r. - <https://www.gov.pl/web/kultura/programy-2026> , dostęp: listopad 2025.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

<http://www.mkidn.gov.pl/>

Źródło: (<http://www.sejm.gov.pl/>)

Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r., Nr 80, poz. 526, z późn. zm.), art. 43, ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 r., poz. 406), art. 5 i art. 9.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. z 2021 r. poz. 2090, ze zm. - Dz.U. 2024 poz. 1167).

Fundusz Kościelny²⁴

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie. Fundusz ten, stosownie do zasady równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych wyrażonej w art. 25 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., działa na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych, posiadających uregulowany status prawny w Rzeczypospolitej Polskiej²⁵.

Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych - zabezpieczających, z wyłączeniem otoczenia, wystroju wnętrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni. Dofinansowania nie mają ograniczeń przedmiotowych i dotyczą wszystkich obiektów sakralnych, ujętych także w ewidencji konserwatorskiej.

www.mswia.gov.pl

Narodowy Instytut Dziedzictwa – konkursy

Wspólnie dla Dziedzictwa

Program Wspólnie dla Dziedzictwa służy dofinansowaniu projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, których celem jest identyfikacja, dokumentacja i/lub upowszechnianie dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także sprzyjanie społecznemu zaangażowaniu w ochronę i opiekę nad dziedzictwem, w tym nad

²⁴ W strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

²⁵ <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny>, dostęp: listopad 2025

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

zabytkami. Pożądanym efektem Programu jest wzmocnienie kapitału społecznego, stanowiącego jeden z czynników rozwoju nowoczesnych społeczeństw obywatelskich, poprzez animowanie wspólnych działań lokalnych interesariuszy na rzecz rozpoznania i zachowania dobra wspólnego, jakim jest dziedzictwo kulturowe i związane z nim wartości.

Program adresowany jest do **organizacji pozarządowych**.

W ramach Programu wnioskodawcy mogą ubiegać się o dofinansowanie zadań adresowanych przede wszystkim do społeczności lokalnych, realizujących strategiczne cele Programu poprzez niżej wymienione działania:

1. prace porządkowe przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub włączonych do gminnej lub wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w ich otoczeniu;
2. działania przy identyfikowaniu, inwentaryzowaniu i dokumentowaniu materialnego dziedzictwa kulturowego, prowadzące do jego rozpoznania, utrwalenia oraz zachowania dziedzictwa kulturowego i jego wartości;
3. działania zmierzające do zachowania i wzmacniania tradycji rękodzielniczych, upowszechniania umiejętności związanych z rzemiosłem lub tradycyjnymi technikami budowlanymi, służących zachowaniu zabytków i ich wartości;
4. działania edukacyjne oraz popularyzujące lokalne dziedzictwo kulturowe (materialne) i wiedzę na jego temat lub na temat jego wartości, prowadzące do zwiększenia świadomości społecznej wartości dziedzictwa oraz wzmacniania społecznej woli zachowania dziedzictwa i korzystania z jego wartości;
5. działania edukacyjne mające na celu zwiększenie poziomu wiedzy na temat procedury, zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa, poszukiwania zabytków i promocję dobrych praktyk w zakresie poszukiwania zabytków przy użyciu urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

W 2025 roku 37 wnioskom przyznano 1 520 000 zł²⁶.

<https://nid.pl/dotacje/wspolnie-dla-dziedzictwa/>

„Zabytek Zadbany”

Konkurs „Zabytek Zadbany” ma na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami – prowadzonych wzorowo prac badawczych, konserwatorskich, rewaloryzacyjnych i adaptacyjnych, a także systematycznych działań na rzecz właściwego utrzymania zabytków. Nadzór nad Konkursem w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego sprawuje Generalny Konserwator Zabytków.

Konkurs ma charakter otwarty i nieodpłatny, adresowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości. Zgłoszeń obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości mogą dokonywać ich właściciele, posiadacze i zarządcy, a także Wojewódzcy

²⁶ Konkurs jest co roku ponawiany.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Konserwatorzy Zabytków lub konserwatorzy samorządowi oraz kierownicy delegatur Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków.

<https://nid.pl/konkursy/zabytek-zadbany/>

„Samorząd dla Dziedzictwa”

Konkurs ma przyczynić się popularyzacji obowiązku tworzenia i realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, a co za tym idzie zwiększenia świadomości oraz poczucia odpowiedzialności społecznej za dziedzictwo w naszym bezpośrednim otoczeniu. Osiągnięcie statusu laureata ma mieć nie tylko wymiar prestiżowy. Ma być jednocześnie motywacją do wzmożonej aktywności w kolejnych latach i być czytelnym sygnałem dla lokalnych społeczności, że dbałość o dziedzictwo powinno być procesem ciągłym, długoletnim i gruntownie przemyślanym. To pomost pomiędzy gminami a właścicielami zabytków, który może sprawić, że program przyczyni się do istotnego rozwoju czy też aktywnego zarządzania zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy na płaszczyźnie społecznej, kulturowej lub komercyjnej.

<https://samorzad.nid.pl/>

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego wspiera (od 2007 r.) właścicieli, użytkowników i posiadaczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. „Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków (od 2018 r.) położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego”. W 2023 roku kwota na dofinansowania w tym konkursie w wyniosła 2,5 mln złotych, w 2024 i 2025 roku – 3,5 mln złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym, znaczenie posiada także kontynuacja prac. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo-konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, dokumentacje projektowe i konserwatorskie. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie (ogłaszane na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego):

www.bip.wzp.pl

Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są – podobnie jak dotacje Ministra Kultury - na podstawie ustaw

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

(o ochronie zabytków..., o finansach publicznych...) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. *dotacje na prace konserwatorskie... i roboty budowlane...*).

Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne m.in. na zabezpieczanie substancji zabytkowej obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków, okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej. Dotacje przyznawane są na prace planowane i jako refundacje. Dla zabytków z obszaru kompetencji Delegatury w Koszalinie, dotacji udziela Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie ze środków Wojewody Zachodniopomorskiego. Dotacje udzielane są na mocy corocznie ogłaszanych konkursów. WKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w dwóch terminach: do końca lutego dla wniosków na prace planowane do wykonania w danym roku oraz do 30 czerwca na realizację refundacji poniesionych wcześniej (do 3 lat przed złożeniem wniosku) nakładów.

www.wkz.szczecin.pl

Zadania publiczne

Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i upowszechnienie wiedzy o zabytkach województwa zachodniopomorskiego realizowane jest przez WKZ, zgodnie z ustawą o *działalności pożytku publicznego i wolontariacie* oraz na podst. *ustawy o ochronie zabytków*. Corocznie ogłaszany jest otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w ustawie. Zadania publiczne mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie festiwali, przeglądów, konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, spotkań, plenerów, warsztatów, kursów, wystaw i innych imprez;
- wydanie niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek – także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, katalogów, druków ulotnych;
- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz technicznych;
- innych działań związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego, jak np. oznakowanie szlaków turystycznych.

Dotacje z budżetu WKZ realizowane są w cyklu danego roku budżetowego, adekwatnie do wielkości przyznanych środków finansowych. WKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w terminie do końca czerwca danego roku.

www.wkz.szczecin.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego²⁷

UWAGA!

Środki europejskie na lata 2021–2027 są wdrażane w ramach Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego 2021–2027.

<http://funduszeeu.wzp.pl/>)

Punkty informacyjne Funduszy Europejskich

Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Szczecinie
UMWZ ul. Piłsudskiego 40, 70-421 Szczecin; gpi@wzp.pl; infolinia: 800 34 55 34

Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Koszalinie
UMWZ, al. Monte Cassino 2, 75-412 Koszalin; lpi-koszalin@wzp.pl

Budżety samorządów lokalnych – Gmina Miasto Kołobrzeg

Działając na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawie o samorządzie gminnym, organy stanowiące samorządów lokalnych mają prawo udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na swoim terenie. Zasady udzielania w/w dotacji, są określane w podjętych przez rady uchwałach, tworzących prawo lokalne.

Gmina Miasto Kołobrzeg wspiera finansowo remonty i prace (określone Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków bądź wpisanych do gminnej ewidencji zabytków) na swoim terenie, zgodnie z Uchwałą Nr LXIX/1080/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31 stycznia 2024 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków.

INNE – finansowanie ze środków niepublicznych

Poza finansowaniem ze środków publicznych lub europejskich, możliwe jest także pozyskanie dofinansowania ze środków podmiotów prywatnych, przede wszystkim fundacji.

Przykładami takich organizacji są m.in.:

Fundacja ORLEN - realizuje zadania m.in. w zakresie ochrony dóbr kultury.

²⁷ Należy monitorować wdrożenie na lata 2021-2027 FEPZ – Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

<https://fundacja.orlen.pl>

Fundacja TAURON - realizuje swoje cele m.in. poprzez ochronę dziedzictwa narodowego, w szczególności obiektów zabytkowych.

<https://fundacja.tauron.pl/jak-uzyskac-pomoc>

Fundacja KGHM Polska Miedź - wspiera inicjatywy m.in. w obszarze kultury i tradycji, w tym działania prowadzące do zachowania w jak najlepszym stanie obiektów architektury sakralnej i świeckiej, zabytków ruchomych i obiektów kultury materialnej.

<http://fundacjakghm.pl>

Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza - wspiera m.in. inicjatywy na rzecz dziedzictwa narodowego i kultury.

<https://fundacja.pgnig.pl>

Fundacja PGE - realizuje projekty dotyczące m.in. pielęgnowania tożsamości narodowej i pamięci historycznej oraz zadania w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego.

<https://fundacjapge.pl>

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg

1. **Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr XXVIII/264/96 rady Miasta Kołobrzeg z dnia 11.03.1996 r.
2. **Plan zagospodarowania przestrzennego osiedla „Podczele II” w Kołobrzegu**, Uchwała nr XXXII/304/96 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 17.06.1996 r.;
3. **Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr XLI/392/97 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 10.02.1997 r.;
4. **Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr XLVIII/537/02 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.03.2002 r.;
5. **Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr XLVIII/539/02 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.03.2002 r.;
6. **Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr LIII/599/02 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 13.08.2002 r.;
7. **Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr IX/97/03 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.05.2003 r.;
8. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód**, Uchwała nr XVIII/242/08 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 18.02.2008 r.;
9. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg "5 - Trzebiatowska"**, Uchwała nr XXV/346/08 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 24.10.2008 r.;
10. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla obszaru położonego przy ul. Wł. Sikorskiego, H. Kołłątaja i T. Kościuszki w Kołobrzegu**, Uchwała nr XL/545/09 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29.12.2009 r.;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

11. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg „Nr 8 - Uzdrawisko Zachód”**, Uchwała nr VIII/105/11 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 28.06.2011 r.;
12. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg obejmującego tereny pomiędzy ul. Bogusława X a ul. Kamienną**, Uchwała nr XLII/559/14 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.01.2014 r.;
13. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Nr 8 - Uzdrawisko Zachód; dla obszaru położonego pomiędzy ulicami Klonową, Wichrową a Wylotową**, Uchwała nr XLII/561/14 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.01.2014 r.;
14. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego przy ul. F. Chopina i T. Kościuszki**, Uchwała nr XLIX/616/14 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 25.07.2014 r.;
15. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg – Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego przy ul. Portowej i ul. Spacerowej/Towarowej**, Uchwała nr XLIX/617/14 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 25.07.2014 r.;
16. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla "Podczele II"; dla obszaru położonego przy ul. Lwowskiej w Kołobrzegu**, Uchwała nr LII/647/14 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29.10.2014 r.;
17. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ulicami Towarową i Obrońców Westerplatte**, Uchwała nr XXI/291/16 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 21.06.2016 r.;
18. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ulicami A. Fredry a H. Kollataja**, Uchwała nr XXV/353/16 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 03.11.2016 r.;
19. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla Podczele II dla terenu działki nr 4/212 w obrębie 8 przy ul. Tarnopolskiej w Kołobrzegu**, Uchwała nr XXX/437/17 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29.03.2017 r.;
20. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego przy ul. Gen. Wł. Sikorskiego**, Uchwała nr XXXI/451/17 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 19.04.2017 r.;
21. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ulicami J. Kasprowicza i H. Kollataja**, Uchwała nr XXXIV/488/17 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 14.07.2017 r.;
22. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu działek nr 47/2 i 76 w obrębie 5 przy ul. T. Kościuszki**, Uchwała nr XXXIV/490/17 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 14.07.2017 r.;
23. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu działki nr 86 w obrębie 4 przy ul. T. Rafińskiego**, Uchwała nr XXXV/517/17 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 13.09.2017 r.;
24. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Nr 8 - Uzdrawisko Zachód” dla obszarów położonych na zakończeniu ul. K. Arciszewskiego oraz przy zbiegu ulic Świerkowej i Wylotowej**, Uchwała nr XLVI/708/18 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 27.09.2018 r.;
25. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg „5 – Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek o nr 10/9, 74/3 i 122/6, obręb 18**, Uchwała nr VI/73/19 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 19.03.2019 r.;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

26. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Nr 8 - Uzdrawisko Zachód dla terenu działek nr 49 i 50 położonych w obrębie 2 przy ul. K. Arciszewskiego**, Uchwała nr X/127/19 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 18.06.2019 r.;
27. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg dla terenu położonego przy ul. J. Tarnowskiego**, Uchwała nr XIII/160/19 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 10.09.2019 r.;
28. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ul. A. Mickiewicza, Zdrojową i Solną wraz z ul. Spacerową**, Uchwała nr XIII/161/19 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 10.09.2019 r.;
29. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg "5-Trzebiatowska" dla działek nr 225/6 i 225/8 położonych w obrębie 11**, Uchwała nr XVI/235/19 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 09.12.2019 r.;
30. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg - Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ul. H. Kołłątaja i A. Fredry wraz z ul. H. Kołłątaja**, Uchwała nr XIX/285/20 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.02.2020 r.;
31. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg – Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ul. A. Sułkowskiego, ul. Wschodnią a ul. 4 Dywizji Wojska Polskiego**, Uchwała nr XXII/308/20 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 06.05.2020 r.;
32. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg – Uzdrawisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ulicami H. Kołłątaja i A. Fredry**, Uchwała nr XXVI/370/20 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 28.07.2020 r.;
33. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg położonego pomiędzy torami kolejowymi relacji Kołobrzeg-Białogard a ulicami Myśliwską i Koszalińską**, Uchwała nr XXXI/435/20 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.12.2020 r.;
34. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg dla terenu działek nr 16/5, 16/6, 19, 20/1, 20/3, 20/4, 21/1, 21/2 oraz części działek nr 15 i 83 położonych w obrębie 19**, Uchwała nr XXXI/436/20 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.12.2020 r.;
35. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg położonego miasta Kołobrzeg położonego pomiędzy ulicami Kresową, Tarnopolską a Koszalińską**, Uchwała nr XXXIV/477/21 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.03.2021 r.;
36. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrawisko Wschód- część I**, Uchwała nr XXXV/505/21 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 28.04.2021 r.;
37. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg dla terenów położonych przy ul. Kamiennej**, Uchwała nr XXXV/506/21 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 28.04.2021 r.;
38. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrawisko Wschód dla części działki 91/13 położonej w obrębie 5**, Uchwała nr XXXVII/541/21 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29.06.2021 r.;
39. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Kołobrzeg „5-Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek nr 10/9, 74/3 i 122/6 obręb 18, dla terenu położonego przy ul. Żurawiej**, Uchwała nr XLVII/677/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 23.02.2022 r.;

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

40. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla „Podczele II” dla części działek nr 4/56 i 2/233 położonych w obrębie 8 miasta Kołobrzeg**, Uchwała nr XLVIII/691/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 04.03.2022 r.;
41. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód- dla działek nr 80/1, 80/2 i części działki nr 82 położonych w obrębie 4**, Uchwała nr XLIX/696/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.03.2022 r.;
42. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód dla terenu położonego wokół mola spacerowego- część I**, Uchwała nr XLIX/697/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.03.2022 r.;
43. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko dla terenu działki nr 95 położonej w obrębie 4**, Uchwała nr XLIX/695/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 30.03.2022 r.;
44. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg „Ekopark Wschodni” oraz terenu działek nr 151, 162/11 i części działki nr 136 w obrębie 4 - część I**, Uchwała nr L/720/22 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 27.04.2022 r.;
45. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg dla terenów położonych przy ul. 6. Dywizji Piechoty**, Uchwała nr LX/895/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 29.03.2023 r.;
46. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Kołobrzeg „5-Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek nr 10/9, 74/3 i 122/6 obręb 18, dla terenów położonych pomiędzy ulicami: Jedności Narodowej, Solną i Kielecką**, Uchwała nr LXI/915/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 27.04.2023 r.;
47. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta Kołobrzeg dla działek nr 5/23 i 6/19 położonych w obrębie 1**, Uchwała nr LXI/916/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 27.04.2023 r.;
48. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Kołobrzeg „5-Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek nr 10/9, 74/3 i 122/6 obręb 18, dla terenu położonego przy ul. Basztowej**, Uchwała nr LXIII/949/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 21.06.2023 r.;
49. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód dla działek nr 22 i 128 położonych w obrębie 5**, Uchwała nr LXIV/974/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.07.2023 r.;
50. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód - część I dla działki nr 3 położonej w obrębie 5**, Uchwała nr LXIV/975/23 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.07.2023 r.;
51. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód dla terenu części działek nr 9/2 i 12/3 położonych w obrębie 4**, Uchwała nr LXIX/1074/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31.01.2024 r.;
52. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg- Uzdrowisko Wschód dla działki nr 68 położonej w obrębie 4**, Uchwała nr LXIX/1075/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31.01.2024 r.;
53. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg położonego pomiędzy ul. Grzybowską, torami kolejowymi relacji Kołobrzeg-Trzebiatów a ul. Bursztynową**, Uchwała nr LXIX/1077/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 31.01.2024 r.;
54. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg położonego pomiędzy ul. Portową, torami kolejowymi relacji Trzebiatów-Kołobrzeg**,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

rzeką Parsętą a ul. Warzelniczą, Uchwała nr IV/43/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 17.04.2024 r.

55. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg – Uzdrowisko Wschód dla terenu położonego pomiędzy ul. A. Sułkowskiego a ul. Przesmyk**, Uchwała nr IX/145/24 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 18.12.2024 r.
56. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg „5-Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek nr 10/9, 74/3 i 122/6, obręb 18, dla terenów położonych przy ul. św. Macieja**, Uchwała nr XII/192/25 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.03.2025 r.
57. **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Kołobrzeg „5-Trzebiatowska” z wyłączeniem działek o nr 10/7, 75/1, 76/24, 122/12, 122/14, 122/15, 122/16, 122/17 oraz części działek nr 10/9, 74/3 i 122/6, obręb 18, dla terenów położonych przy ul. K. Szymanowskiego**, Uchwała nr XII/193/25 Rady Miasta Kołobrzeg z dnia 26.03.2025 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Załącznik 2

KOŁOBRZEG – ZABYTKI RUCHOME

Zabytki w Bazylice Mniejszej pw. Wniebowzięcia NMP, przy ul. Mariackiej 5

- 1) świecznik wiszący fundacji Schliffenów z 1523 r.,
- 2) świecznik siedmioramienny z 1397 r.,
- 3) świecznik „Korona Holkenów”, gotyk, 1420 r.,
- 4) 2 żyrandole z XVIII w.,
- 5) żyrandol z 1903 r.,
- 6) neogotycki świecznik stojący z 1903 r.,
- 7) zespół gotyckich polichromii ściennych na ścianach i sklepieniach podwieżowych z ok. 1400 r.,
- 8) barokowa polichromia ścienna w postaci kartusza z datą 1617 r.,
- 9) polichromia ścienna „Barwny Filar”, gotyk, ok. 1400 r.,
- 10) polichromia ścienna „Panny Mądre i Niemądre”, gotyk XV w.,
- 11) rzeźba – Pieta, późny gotyk, 4 ćw. XV w., nieznanymi rzeźbiarz pomorski,
- 12) barokowa płaskorzeźba „Ostatnia Wieczerza” z k. XVII w.,
- 13) gotycka predella tzw. anielska z ok. 1500 r.,
- 14) płaskorzeźba – antaba, kopia średniowiecznej kołatki wykonana przez Franza Klassena ok. 1890 r.,
- 15) ołtarz szafkowy, tryptyk „Ostatniej Wieczerzy” z 1504 r. w prezbiterium,
- 16) tryptyk Św. Anny Samotrzeciej i św. Mikołaja z Bari sprzed 1500 r.,
- 17) tryptyk „Pokłon Trzech Króli” z ok. 1500 r.,
- 18) predella do tryptyku „pokłon Trzech Króli”,
- 19) predella do tryptyku św. Jakuba,
- 20) fragment stalli kapituły z 1340 r. wykonane przez Hermana Waltera,
- 21) stalle rajców sprzed 1400 r.,
- 22) krucyfiks z 1330 r.,
- 23) krucyfiks na belce tęczowej z XIV w.,
- 24) krucyfiks z XVIII w., krucyfiks z XIX w., krucyfiks z XIX/XX w.,
- 25) zegar szafkowy z XIX/XX w.,
- 26) 5 krzeseł z XIX w.,
- 27) kinkiety z XIX/XX w.,
- 28) świecznik do paschału z XIX/XX w.,
- 29) 3 konfesjonały z XIX w.,
- 30) chrzcielnica z 1355 r. odlana z brązu przez Jana Alarta,
- 31) epitafium Pawła Kameke, barok, pocz. XVIII w.,
- 32) epitafium Hermana Fretera obraz „Ukrzyżowanie”,
- 33) płyta nagrobna Pawła Damnitz i Gertrudy Podewils, renesans, k. XVI w.,
- 34) płyta nagrobna Gaspara Kameke, renesans 1605 r.,
- 35) zespół 21 kamiennych płyt nagrobnych od XV do XVIII w.,

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- 36) barokowe zwieńczenie epitafium z k. XVII w.,
obrazy gotyckie i barokowe:
- 37) „Pokłon Trzech Króli” z 1500 r.,
- 38) „Alegoria Cnót Kobięcych” z 1494 r.,
- 39) „Rycerz na cmentarzu” z 1492 r.,
- 40) „Ukrzyżowanie” z 1 połowy XVI w.,
- 41) „Sen Jakuba” z XVI w.,
- 42) „Ecce Homo” z 1640 r.,
- 43) „Uzdrowienie Naamana” z 1701 r.,
- 44) „Portret Duchownego” z XVIII w.,

Zabytki w Ratuszu, przy ul. Armii Krajowej 12

Sala koncertowa:

- 1) drzwi komunikujące salę z holem XIX/XX w.
- 2) balustrada prowadząca do loży prezydialnej, XVII w. późny renesans, opracowana bogatą dekoracją snycerską i rzeźbiarsko od strony lica
- 3) strop XIX w.
- 4) mównica XIX w. z tarczami herbowymi, płaskorzeźbami i rzeźbami
- 5) boazeria wykonana w drewnie dębowym neobarok pocz. XX w.

Hol:

- 1) drzwi główne oraz drzwi boczne ostrołukowe z nadświetlem, dwuskrzydłowe, opierane dekoracją metalową, ramowo-płycinowe neogotyck XIX w.
- 2) drzwi komunikujące hol z klatką schodową, dwuskrzydłowe, pełne, ramowo-płycinowe, ościeżnicowe z odrzwiami XIX/XX w.

Gabinet burmistrza:

- 1) kanapa rokoko z 1795 r., umieszczona pod oknem, wolnostojąca, rzeźbiona, siedzisko wyściełane
- 2) zegar szafkowy eklektyzm pocz. XX w., przyścienny, w formie przyściennej szafki, dekorowany
- 3) herma I umieszczona po bokach środkowej części zegara szafkowego
- 4) herma II umieszczona po bokach dolnej szafki zegara szafkowego
- 6) herma III umieszczona po bokach górnej szafki zegara szafkowego
- 7) płaskorzeźba przedstawiająca kobietę i mężczyznę, umieszczona na dolnych drzwiach zegara szafkowego
- 8) tarcza zegara, poł. XVIII w. autorstwa Francis Serigal, wstawiona w nową obudowę
- 9) stół neobarok XIX w., drewno politurowane, w kształcie prostokąta, blat intarsjowany
- 10) fotel I, eklektyzm, XIX w., jednoosobowy z poręczami wyściełanymi bordowym aksamitem
- 11) herby umieszczone w zwieńczeniu krzesła, wstawione w prostokątną ramę o bokach wciętych półkolami
- 12) fotel II eklektyzm XIX w., jednoosobowy, siedzisko wybite bordowym aksamitem

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

- 13) ława, neorenesans XIX/XX w., prostokątna, wsparta na dwóch nogach ściankowych blat drewniany, prostokątny o krawędziach profilowanych
- 14) stół typu konsola barok XVIII w.,
- 15) kominek, eklektyzm XIX w., w kształcie prostokąta, przyścienny, od góry zwieńczony marmurową płytą
- 16) serwantka, pocz. XX w., w kształcie prostokąta, przyścienna
- 17) supraporta, olej na płótnie, barok XVIII w., umieszczona nad drzwiami wsch.
- 18) boazeria, pocz. XX w. wypełnia całą powierzchnię ścian gabinetu, od dołu tworzy pas prostokątnych płycin, jedna obok drugiej
- 19) drzwi I, pocz. XX w., komunikacyjne z drugim pomieszczeniem umieszczone na I piętrze, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe
- 20) drzwi II, pocz. XX w., komunikują wewnątrz z korytarzem na I piętrze, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe
- 21) zwieńczenie drzwi, neobarok, XIX/XX w., umieszczone ponad drzwiami prowadzącymi do gabinetu, na zewnątrz
- 22) świecznik korpusowy, pocz. XIX w., sześcioramienny, trójpoziomowy, zelektryfikowany

Sala Ślubów:

- 1) portal, portyk wejściowy, neorokoko, XIX w., portyk wejściowy, neoklasycyzm XIX w., ujmują drzwi komunikacyjne gabinetu Burmistrza z salą kolumnową, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, dolna płycina metalowa
- 2) kominek, neoklasycyzm, XIX w.
- 3) boazeria, neobarok, XIX w., na całej powierzchni sali kolumnowej, dekorowana symetrycznie powtarzającymi się płycinami, dwuwarstwowa
- 4) drzwi boczne, neoklasycyzm, XIX w., umieszczone w sali kolumnowej na I piętrze, w trakcie od półn., prostokątne, pełne, o dekoracji dwuwarstwowej, ramowo-płycinowe
- 5) portal wejściowy, neorokoko, XIX w., umieszczony w sali kolumnowej na I piętrze, w trakcie od półd., stanowi ażurowe rozdzielenie pomiędzy salą a niszą
- 6) obramowanie drzwi neobarok, XIX w., umieszczone w przedpokoju sali kolumnowej I piętra, w trakcie półd., prostokątne, jednoskrzydłowe, ramowo - płycinowe, osadzone na zawiasach francuskich
- 7) świecznik korpusowy II, pocz. XX w., umieszczony w gabinecie kierownika USC, na I piętrze w 1 trakcie od półd., jednopoziomowy, 6-ramienny, zelektryfikowany
- 8) świecznik korpusowy III, barok, XVIII w., umieszczony w przedpokoju sali ślubów, dwupoziomowy, 6-ramienny, zelektryfikowany
- 9) świecznik korpusowy IV, barok, XVIII/XIX w., umieszczony w Sali koncertowej, w trakcie od wsch., na I piętrze (w skrzydle zachodnim), wiszący, jednopoziomowy, 8-ramienny, zelektryfikowany
- 10) świecznik korpusowy V, neobarok, XIX w., umieszczony w sekretariacie burmistrza w skrzydle zach. na I piętrze, w trakcie od wsch., na I piętrze, w trakcie wsch. wiszący, 2-poziomowy, 8-ramienny, zelektryfikowany
- 11) drzwi I (piwnica), eklektyzm, XIX w., komunikują pomieszczenia piwnicy, prostokątne, osadzone w szerokich, prostych odrzwiach
- 12) drzwi II (piwnica), eklektyzm, XIX w., komunikują pomieszczenia piwnicy obecnie klub bilardowy), prostokątne, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA KOŁOBRZEG
NA LATA 2025–2028**

Zegar wieżowy z XIX w., umieszczony na wieży Ratusza, kolistą tarczą wstawioną w marmurowy kwadrat.

Zabytki w Kościele p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, przy ul. Jedności Narodowej 68

1) malarstwo – obrazy „Droga krzyżowa”, sztuka współczesna, 1965 r. autor: Mieczysław Kościelniak, 14 obiektów, wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków 8 lipca 2019 r.

2) płaskorzeźba – krucyfiks, sztuka współczesna, ekspresjonizm, 1931 r., autor: Paul Hinz, drewno bez polichromii, wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków 18 lutego 2015 r.

Załącznik 3

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW MIASTA KOŁOBRZEG

przyjęta Zarządzeniem Nr 87/14 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dnia 21 października 2014 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kołobrzeg, ze zmianą wykazu obiektów przyjęta Zarządzeniem Nr 62/25 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dnia 4 czerwca 2025 r.,

dostępna jest na stronie: <https://zabytki.kolobrzeg.eu/>